

1800
DISSERTATIO EPISTOLICA

DE
**SCHEDULA
INCENDIARIA SACRA
JUDÆORUM,**

QUA
INCENDIA SE EXTINGUERE POSSE GLORIANTUR
SCRIPTA AD

VIRUM CELEBERRIMUM
**DN. EBERH. FRIDERICUM
HIEMERUM,**

**S. Theol. Doct. & Seren. Würtember-
giz Ducis REGNANTIS**
Concionatorem Aulicum Primarium, & Senatus
Ecclesiastici Adfessorem,

AB
ANDREA CHRISTOPH. ZELLERO,
A. M. V. D. M. & in Monast. Denckendorfino Du-
calis Alumnorum Collegii Pr.

Additur ab eodem
**JUDICIUM THEOLOGICUM, PHILOSOPHICUM, PHILOLO-
GICUM**

Et de ipsa Scheda, & de Literomantiæ tali Genere,
una cum Figuris.

STUTGARDIÆ,
Sumptibus JOH. BENEDICTI MEZLERI, Bibliopolæ. MDCCXXII.

1822

Hæ figuræ omnes pertinent ad §. XXII.

Schudtius J. Merckwürd. P. II. L. VI. cap. VI. pag. 75.
Schickardus in Tarich pag. 75.

Eadem est figura ovo vel tractæ impressa apud Wagenfeilium.

Wülfferus in Animadv. ad R. Sal. Zevi Th. Jud. pag. 74.
Schudtius P. II. cap. VI. Lib. VI. p. 76.

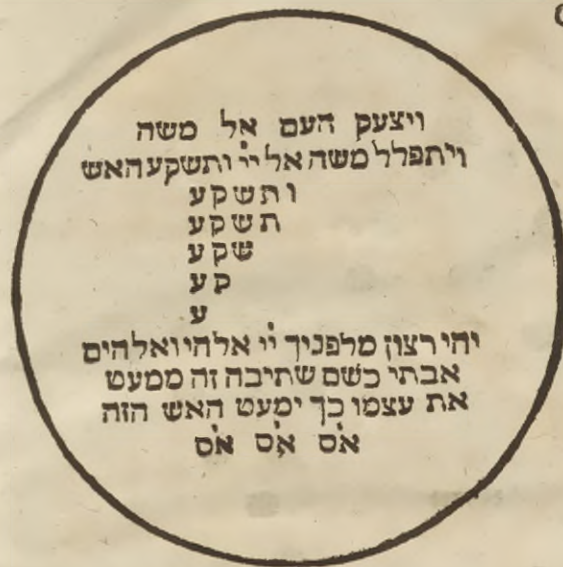

Tracta Panis

Schudtius & Säubertus, Ille P. IV. L. VI. cap. VI. pag. 19.
Hic Pal. Theol. Philol. pag. 64.

Challa Judaica seu placenta
Wülfferus, Buxtorfius,
Schudtius P. II. L. VI.
cap. VI. pag. 77.

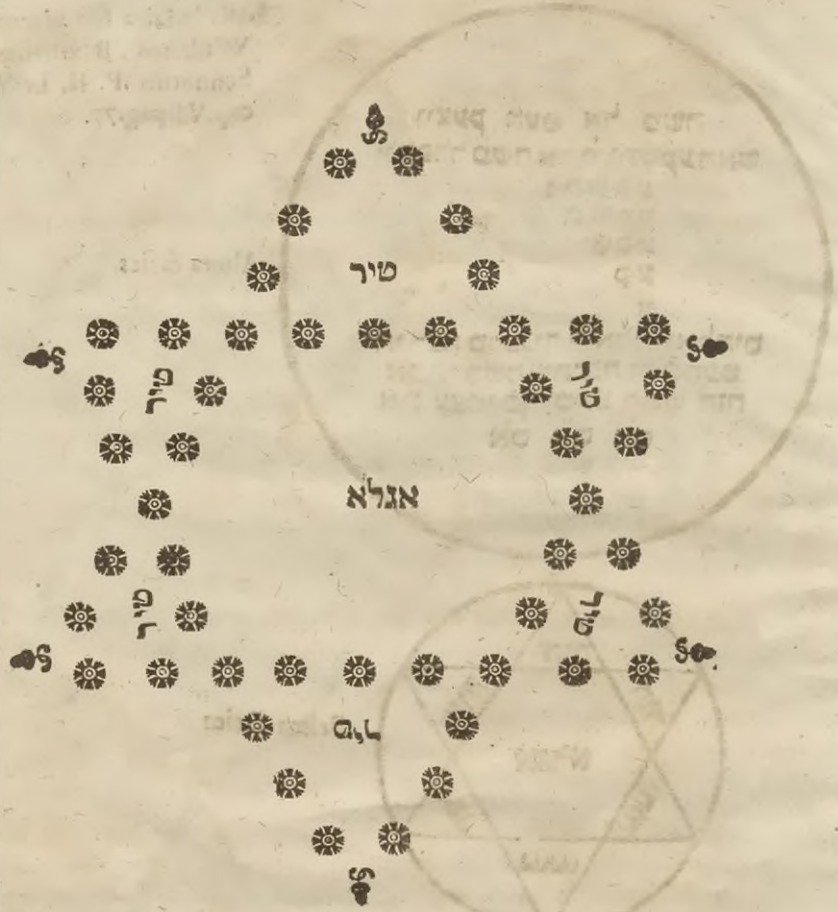
Altera facies.

Prima facies

Clypeus Davidicus.

Apud Cl. G. E. Edzardi Avod. S. C. II p. 353.
 Et apud Cl. Fabricium Cod. Psevdep. V. T. pag. 1007.

CONSPECTUS TOTIUS DISSERTATIONIS
 EPISTOLICÆ.

§. I. Continetur occasio hujus scripti, oblatum nimirum קמיע seu amuletum Judaicum. §. II. Detegitur omnis superstitionis & idololatria generalis origo, superba divina virtutis imitatio & arrogantia. §. III. Ostenditur, non ipsam negari existentiam Dei, sed §. IV. qui solius Dei honos est, creaturis, vel propter accipienda beneficia, vel ob evitanda mala atque damna, tribui, ex quo orta varia idololatria, theologia gentilis & superstitio. §. V. Hujus origo specialiter in Elementorum mixtura, simplicitate atque indole estimanda queritur. §. VI. Species omnis superstitionis princeps perhibetur Magia, ea praesertim, quae à bono destexit. §. VII. Haecque est vel divinatoria: aut bona; divina scilicet & sancta, physica & naturalis, communis & rustica, aut mala; Diabolica; Vel Praestigatoria & illusoria: Vel effectoria, haecque vel naturalis & erudita ac artificialis, vel superstitiosa ac Diabolica, quae operatur vel per media naturalia in sensus incurrentia, tum operativa, tum aegyptia, vel per spiritualia, angelos & demones. §. VIII. Autoritas hujus magiae superstitiosae antiquissima est, & originem ex temporibus antediluvianis duxit. §. IX. Describitur qualis fuerit inter Chaldaeos? §. X. Inter Syros, Cananaeos, Arabes, aliosque vicinos populos? §. XI. Inter Persas? §. XII. Inter Indos? §. XIII. Inter Graecos? §. XIV. Inter Romanos? §. XV. Inter Septentrionales & Occidentales? §. XVI. Inter multos Christianos veteres? §. XVII. Inter Christianos recentiores, Pontificios maxime? §. XVIII. Inde non mirum eam & inter Judaeos versatiles fuisse. §. XIX. Quod cognoscitur ex amuleto incendiario praesenti, quod subsidiis Magia accensetur, inter qua Kabbalatum theoretica, tum praecipue Practica principem locum obtinet. §. XX. Ejus usus in statu vel bono, vel malo & periculoso est. §. XXI. Maxime autem quoque in extinguendis incendiis, ubi varia mediorum dantur species, praesertim amuletorum. §. XXII. Illa variant ratione materia, formularum, & formae atque figurae. §. XXIII. Hinc sequitur descriptio ipsius schedulae praesentis. §. XXIV. Explicantur singula voces, & quidem primo interiores, ארפא, ארר, אגלה. §. XXV. Explic. voces angulis inclusa בו, גה & יהוה אגלה. §. XXVI. boga; & quidem Tetragrammaton tum integrum, tum divisum. §. XXVII. Explicatio Vocis טפסופיה Taphthapheja. §. XXVIII. Explic. Vocis שרי. §. XXIX. Explic. voces הריררון גבוררון אדוררון. §. XXX. Explic. voces ותשקע השם. §. XXX. Additur Judicium Theologicum, quod naturalem Magiam, ut bonis principiis & modis innixam probat, superstitiosam

sam & Diabolicam, diversa tamen ratione, prorsus rejicit, puniendam quoque ob sinistram optimarum rerum adplicationem. §. XXXI. Quod probatur dictis S. S. V. & N. T. §. XXXII. Testimoniis, Constitutionum Apostolicarum, Ignatii, Irenaei, Eusebii, Origenis, Basili Magni, Chrysostomi, Tertulliani, Augustini. §. XXXIII. Recentiorum Lutheri & Brentii. §. XXXIV. Ad Exceptionem, duriora haec esse, & contra dignitatem atque virtutem nominum divinatorum, Jehova maxime & Christi pugnare, respondetur, argumentum à minori ad majus ducendo, si minor, ergo & major abusus prohibetur. §. XXXV. Sequitur Judicium Philosophicum, in quo non queritur de Magia Diabolica, (de qua non est loquendi scopus,) non de ipsa literarum origine, non de significatione literarum, ut rationem signi involvunt, sed de naturali quadam, physica & magica vi, de qua triplex questio. §. XXXVI. Prima, an litera & voces signa sint naturalia? quod contra Platonem aliosque negatur additis rationibus, atque ad objectiones de contraria sententia respondetur. §. XXXVII. Altera questio: An talia signa & litera rebus ipsis inesse dicantur? Respond. negando, & recensetur atque refutatur opinio Gassarelliana de Scriptura caelesti. §. XXXVIII. Tertio queritur: An vis physica insit literis & vocibus, quae, illis adhibitis, operetur? ubi Platonis, Aristotelis, Pythagoraeorum, Johannis Dee, Erici sententia recensentur, & argumenta ab experientia, auctoritate S. S. & sine rerum creatarum adducta refutantur. §. XXXIX. Subjungitur Judicium Philologicum, quod complectitur primo questionem, quanta auctoritas sit & pretium horum amuletorum, aliorumque talium mediocrium inter Judaeos? Ostenditur autem eos dissentire, qui vel prohibent, vel eadem commendant. Ex illorum partibus sunt textuales & Rituales, e quorum numero adducitur Maymonides, horum vero partes tenet R. Nachmanides cum omnibus fere Kabbalisticis. §. XL. Secundo queritur, quae auctoritas Magiae, ut fundamenti hujus rei inter Judaeos? ubi contra R. Salomonem Zevi aliosque Judaeos, qui omnem magiae suspicionem à se amoliri cupiunt propugnatur, insignem illam inter Judaeos florere, quia & de ea experientia constat, & ejus generis varia Judaeorum scripta existant, & Legibus Synedrii magiae periti in collegium fuerint olim cooptati. §. XLI. Tertia questio Philologica proponitur: An incendia umquam per usum horum amuletorum extincta fuerint? cujus contrarium variis exemplis probatur. §. XLII. Denique studium antiquitatum Judaicarum & Ebraearum & LL. OO. ut necessarium & utilissimum commendatur. In pluribus paragraphis notae uberiores, ad illustrandam rem subnectuntur.

Vii

Q. D. B. V.

Vir Summe Reverende, Amplissime, Dignissime!

§. I.

Hueram nuper Tecum, cum, ut officium meum ad Te invisendi usurparem, tum, ut amore Tuo favoreque, quo me complecteris, uterer; Accessimus igitur ad Bibliothecam, & quod possides, Technophysiotameum, in quo varii rariores nummi, lapides figurati, arenae aliaque naturae admiranda, ex quibus Caput Medusae, rarissimae ex diluvio universalis monstri marini reliquiae &c. (a) servantur. Inter alios itaque sermones,

A

quos

(a) Cum ex reliquiis Diluvianis vel maxime aquatilia animantia in media continente reperta, eaque vel mollia, vel crustacea, vel testacea, sive integra fuerint, sive ut maxime stellarum marinarum Asteriae & Entrochi, manca & mutilata, inter summe admiranda naturae merito jure referantur, quae sagacissimis naturae scrutatoribus crucem figere possunt: omnino inter rariores naturae monumenta Tabula Summ. Rev. & Dign. VIII. fig. 1. habenda est, in qua, pedes quatuor longa, lata vero tres pedes cum quatuor cubitis, distinctissimi rami & brachia majora totam tabulam longitudine adaequantia, minoraque imo minutissima reperiantur, ipsis ramis majoribus constantibus ex raris Entrochis perpetua quadam articulatione sibi invicem eo unitis modo, ut ex uno ramo alii proveniant bini, trini & plures, desinantque in congeriem innumerorum minorum & minutissimorum, paulatim graciliorum, & floris cujusdam effigiem representantium, coloris cinerei, divisio insignis, materia Selenitica. Quam ipsam ob rem Excellentium rerum naturalium notitia Joh. J. SCHEUCHZERUS felicem hujus Tabulae possessorum deprecatur in literis die 29. Dec. 1720. Tigurinae datis: Et felicem Te

quos de scriptis variis instituisti, mentio quoque incidit קמ"ץ
 ejusdam Judaici, seu schedula sacra, qua igni injecta incendia se
 extinguere posse gloriantur Judæi, cujus copiam Tibi, ut vario-
 ris, Judæus quidam fecerat. Cupido mihi eam perlustrandi tra-
 didisti, simulque ut ex mente Judæorum explicarem, ex me
 petiisti, hortatus insuper, si quædam, quæ ex antiquitatibus de
 hoc superstitionis genere adferri possent, haberem, adderem.
 Equidem scriptoris hujus, qui schedulam scripserat hancce, mens
 ignota primum mihi erat, nec quid vellet innuere, cognoscere po-
 teram, cum diversam eandem ordine & forma verborum linea-
 rumque ab iis, quæ visæ mihi alibi fuerant, primo intuitu con-
 spicerem, nec quid compositæ quædam voces significarent,
 perspicere liceret. Et quamvis in studio hæc cogitandi jam
 versatus essem, obscura tamen remanserat sententia, ut, quo-
 niam ad alia, quorum ratio mihi in muneris officio habenda est,
 studium meum conferre, & in majoribus ac cognitione dignio-
 ribus operam pariter & curam ponere tenerer, rem fere abji-
 cere, nec in ejus investigatione progredi voluerim. Mutavi ta-
 men sententiam, utque promissis starem ac fidem meam libe-
 rarem, schedulam considerandam resumsi, & in eruendo lite-
 rarum inscriptarum vero sensu eam ob rem elaboravi, ne, si
 hoc labore supersedissem, aut nihil virium, aut nihil supellesti-
 lis antiquariæ mihi fuisse, arbitrareris. Ad quæ accessit, quod
 multorum exempla præsto fuerint, qui in rebus tum minus ne-
 cessariis, tum etiam ludicris laudandis exornandisque, multum
 operæ

*inquiens, vari cimelii, cujus iconem affabre confectam mecum benevole communi-
 care dignatus es, possessorem! qui Te primo, & me aliosque rerum naturalium ser-
 vatores vel dubiis liberat, vel in conjectura propius ad veritatem ducenda firmat.
 Num vero ipsum Caput Medusæ, quod hæc figura adumbrat, sit, & ad for-
 mam primi vel secundi Capitis Medusæ accedat, de qua Rumphius evolvi potest,
 & qua ratione stella hæc marina, alias in profundo maris delitescens, ad hunc
 locum, Balneum nempe Bollenfense, pervenerit, & quæ porro ad hoc argumentum
 pertinent, ea omnia, vel ipse Dignissimus Dominus Possessor, vel alius quidam
 prolixius edisseret.*

operæ & studii posuerunt, & ex asino, pulice, pediculo, po-
 dagra (b) &c. eloquentiæ suæ & eruditionis quæstiverunt glori-
 am, ut eos secutus nullius reprehensionem incurrere videar mi-
 hi, qui in explicanda hac schedula aliquid locaverim temporis.
 Feci enim hoc, ut & voluntati Tuæ facerem satis, & studio-
 rum horum Rabbinicorum, quæ olim tractaveram, leve & exi-
 guum aliquod specimen in releviori Tibi exhiberem. Amica
 igitur mente manuque accipe, quæ hic inter Scholasticos Ec-
 clesiasticosque labores quibusdam horis subscevis scripsi, &
 eadem æqui bonique consulas velim, qui mea non proprio judi-
 cio & amore, sed aliorum sententia, & obsequii gloria metiri so-
 leam.

§. II. Cogitanti autem mihi, unde tot superstitionis varia
 genera, imo ipsius Idololatriæ diversa inter Gentiles ratio, ori-
 ginem suam traxerint, ii rem invenisse videntur, qui asserunt,
 non tam ex ipsa scientiæ rerum divinarum humanarumque ob-
 scuritate, veritatis ignoratione, impetu ausuque cæco, inge-
 niorum hebetudine & stupiditate, quam potius ex maxima vir-
 tutis divina admiratione, & superba ejusdem imitatione, & ar-
 rogantia effectum esse, ut ea conarentur homines, quibus ad
 exemplum divinæ potentiæ agere viderentur. Id enim primum
 perditionis consilium cepit infensissimus Dei hominumque ge-
 neris hostis Satanas, verus Dei simius, ut de pari similitudine cum
 Deo omnipotentis, omniscientis & felicitatis ratione vanam
 instillando opinionem, ad incredulitatem atque ἀπιστίαν primos
 Parentes perduceret, ne præceptionibus divinis attenderent,
 aut obsecundarent eisdem; quo facto, ea statim media illi ad-
 hibere studuere, quibus ad hanc æqualitatem & similitudinem

A 2

per-

(b) Sic Jul. SCALIGER de laudibus anseris declamavit, vide Epistolas & Orationes
 pag. 405. Hieronymus CARDANUS de podagra; Coelius CALCAGNINUS de
 pulice; M. Anton. MAJORAGIUS de luto; Joh. PASSERATIUS de asino;
 Brycus PUTEANUS de ovo, de aliis alii. conf. Dissertationum ludicrarum &
 amoenitatum scriptores varios Lugd. Batav. 1644. 12. Form. in Amphitheat.

pervenirent, ut etiam, quia arboris prohibita fructus, (visa enim erat נחמר להשכיל Gen. III. 6.) ea esse sperarunt, decerpitis iis vescerentur. Quam indolem facile in pluribus deprehendere est, qui profana temeritate ad dignitatem divinam ascendere, suas vires divinis opponere, omnium divinarum rerum & consiliorum intimiores rimari rationes, & sua sententia metiri voluerunt, & Gigantum more bella Diis inferre non sunt veriti.

§. III. Equidem existere Ens Entium quoddam, à quo omnia singulari prorsus & divina vi ac potentia producta sint, vel etiam (c) emanaverint, nulli inter homines, si paucos quosdam ex omnibus seculis exceperis, qui (d) Athei dicti, & pro pestibus semper societatis humanæ habitati fuerunt, unquam nega-

(c) Quamquam gravissimi errores ex sententia de emanationibus, tum inter Gentiles Philosophos, tum inter Christianos propullulaverint, qui etiam sæpissime sunt impugnati; si tamen à falsa Gentilium, Judæorum Kabbalistarum, & quorundam Christianorum fanaticorum formulis & mente discesseris, nec ex substantia Dei creatas res dixeris, non leve & exiguum de officiis humanis argumentum inde deducitur. Quamquam enim in gratia recuperanda adoptionis jura potissimum valeant, jura tamen creationis & exinde fluentia piorum privilegia, vel impiorum ortæ condemnationis justissimæ causæ, multam ex hac materia lucem accipiunt. Ut quoque ipse Paulus ex eodem fonte Act. XVII. 25-30. argumentatus est. De quibus tamen hic porro agere super sedemus. Confer de hoc argumento PAULI BERGERI, vel potius M. Christ. LEHMANNI Dissert. de *Cabbalismo Judaico* habitam Witteb. 1706. §. XXVI. p. 76. de productione rerum & NEUMANNI Dissert. de Christiano Stoico §. 13. & 14. Item: de Verbis Arati τὴ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν, Dissert. III. M. Bernardi WINCKLERI, habit. Witteb. 1719. & 1720. confer quoq; maxime Cl. CLERICUM ad h.l. De Emanationibus vero Gnosticorum, Valentinianorum aliorumque vide apud Cl. VI-TRINGAM Observat. Lib. V. C. XII. XIII. p. 148. sqq. & ex mente Judæorum Kabbalistarum, Observat. L.I. C. II. §. 2. p. 129. KNORRII Kabbalam denudatam, Celeberr. BUDDEUM in Introduct. ad Philos. Hebræorum passim, & in Dissert. de Hæresi Valentinianorum, Cl. Jacob. BASNAGIUM in Histoire des Juifs Tom. III. L. IV. C. VIII. p. 108. sqq.

(d) Confer omnino, qui de hoc argumento scripsere, B. Dn. FROMMANNUM in Dissertationibus de Atheo Stulto; Cl. Dn. BUDDEUM in Theſibus de Atheismo & Superſtitione, aliosque plures, quos & Clarissimus Dn. FABRICIUS, amicus noster & fautor honorandus in Bibliotheca Græca Vol. VII. p. 96. summe Rever. & Digniss. Dn. Cancellarius PFAFFIUS, in Introduct. ad Histor. Theol. Liter. L. III. §. 2. p. 129. sqq. & Dn. Joh. Christophorus DORN in Biblioth. Theol. Critica L. III. C. IX. & X. sq. commemorant. Quibus adde R. P. Georgii GEN-

negarunt, sed omni tempore omnes Deum esse atque existere communi consensu adprobarunt. Ipsam enim αἰδιον θεῶ δυνάμιν καὶ θεότητα, si nulla ex ratione interna, & ingenitis notionibus argumenta duci potuissent, ex elegantissima hujus universitatis structura & rerum creatarum compage cognoscere ita facile potuerunt, ut nullam ignorantia culpam excusandi rationem invenire possent. Quis enim inter Gentiles vel sapientis vel boni nomen retinuit, qui aut à seipsis hæc omnia facta, vel humana arte composita esse, aut fortuito atomorum concursu coaluisse perhibere & defendere tentavit? Quis non divina hæc omnia vi ac sapientia existere cum philosophis docuit? Quanta animi contentione adversus minutos philosophos atque subtiles προσωπιαν & providentiam Dei in rebus servandis propugnauerunt?

§. IV. In eo vero plurimi peccarunt, quod, quæ solius divinæ essentia erant, atque Dei duntaxat adscribenda sapientia & virtuti, aliis animantibus & inanimatis tribuerent, quamque vim genitricem, motricem, vivificam, vegetativam, sensitivam, cogitatricem &c. Deus ipsis creaturis indiderat, & ex qua alia ex aliis procreata seriem suam conservarunt, propriam illarum & solam esse autumarent, ut vel Spiritum aliquem Universalem, vel principium Hylarchicum, (e) primum omnium motorem, vel vires rerum naturales divinis pares similesque fingerent. Nata hoc modo πολυθεότης est, ut, quemadmodum vel bonitas (f) rerum creatarum, earum utilitates & opportuni-

A 3

tates

GELLII, S. I. Theologi Everſionem Atheismi, Brunsbergæ 1716. 4. librum elegantissimum, & Illustr. Caroli WOLSELY, Bar. The unreasonableness of Atheisme made manifested &c.

(e) Ut quoque inter recentiores Henricus MORUS, conf. Joh. Christ. STURMI Physic. Electricæ Tom. I. cap. IV. pag. maxime 149. sq. adde & Celeb. Christiani THOMASII Tract. Versuch vom Wesen des Geistes / & Clar. atq; Celeb. Blia CAMERARII kurze Anmerkungen darüber / aliosque, de quibus evolvatur MORHOFIUS.

(f) Ita bene CICERO de Natura Deorum Libr. II. Tomo O. O. edit. Lambini VIII. p. 472. Alia quoque ex ratione, & quidem physica, magna fluxus & refluxus

rates considerarentur; Vel (g) Personarum, in quibus variae Excellentiae tum generis, tum virtutum deprehensae fuerant, facta laudabilia & virtutes in admirationem homines raperent; Vel pericula etiam atque incommoda, aut varii casus depellendi essent & vitandi: ita vel publicos, vel privatos sibi (h) Deos formarent constituerentque, ac formam Dei incomprehensibilem & immutabilem cum variis hominum, animantium, inanimatorum, aliarumque rerum formis mutarent, imo, in bonos alios, alios in malos, alios in superos, caelestes, aërios, alios in inferos, terrestres, subterraneos, marinos &c. Deos distinguerent. Quibus postea, qui soli caeli terraeque creatori, vivo veroque Deo competebat, honorem deferebant, atque ab iis bona expectabant, & contra quævis mala infortuniaque auxilia petebant juxta & adjumenta. Quæ ipsa res occasionem præbuit variis præstigiis Diabolicis, incantationibus, & artibus magicis, quibus glaucoma hominum objiceretur oculis, iique in superstitione creatorum cultus occæcati animo detinerentur. Hinc (i) Oracula Gentilium sacra, Leges augurum, aruspicum,

Iudo Deorum; qui induci specie humana fabulas Poetis suppeditarunt, hominum autem vitam superstitione refererunt &c. Idemque L. II. eodem cap. XXIII. edit. Clar. DAVISII pag. 151. Multa autem alia natura Deorum ex magnis beneficiis eorum non sine causa & à Gracia sapientissimis, & à majoribus nostris constituta nominataque sunt. Quicquid enim magnam utilitatem generi adferret humano, id non sine divina bonitate erga homines fieri arbitrabantur. Itaque, tum illud, quod erat à Deo natum, nominis ipsius Dei nuncupabant, ut cum fruges Cererem appellamus, Vinum autem Liberum - ex quo illud Terentii: Euchæ. Act. IV. Scen. V. 6.

Sine Cerere & Libero friget Venus.

Itum autem res ipsa, in qua vis inest major aliqua, sic appellatur, ut ea ipsa res nominetur Deus, ut Fides, ut Mens. . . Utilitatum igitur magnitudine constituti sunt ii Dii, qui utilitates quasque gignebant.

(g) CICERO de N. D. L. II. C. XXIV. p. 153. edit. Clar. Davisii: *Suscipit autem vita hominum consuetudoque communis, ut beneficiis excellentes viros in caelum fama ac voluntate tollerent: Hinc Hercules, hinc Castor &c. adde notas Clar. Dni Editoris, cujus amicitia olim in Anglia sumus frui.*

(h) De multitudine Deorum confer vel maxime Joh. Gerhardi VOSSII Theologiam Gentilem variis in locis; & Vincentii CHARTARII Regiensis Thearum Ethnico-Idololatrium Politico-Historicum, à Paulo Hachenbergio auctum. Moguntiae 1699. 4. aliosque plures.

(i) De Oraculis confer Antonium van DALE, FONTENELLIUM, VOSSIUM,

cum, sacerdotum, Pontificum, varii commentandi modi & rationes, (k) Divinationum multiplices artes, Sortilegia, Geniorum (l) varietates, aliaque plura, quæ ad Idololatriam (m) pertinent, utramque paginam apud scriptores Ethnicorum faciunt. §. V. Cum

Servat. GALLÆUM de Oraculis Sybillinis aliisque, Casparum PEUCERUM de præcipuis divinationum generibus, Oraculis, Incantationibus, Θεομανεία, aruspicina aliisque.

(k) De corrupta divinatione & ejus variis generibus evolvi hic merentur Theophilus GALE, in the Court of Gentiles Part. III. L. I. C. III. §. 6. - 9. p. 57. - 69. maxime §. 10. & Johannes SPENCERUS in discursu concerning Vulgar Prophecies, Lond. 1665. 8. Hinc JAMBlichus de Mysteriis Egyptiorum pag. 76. *Tanta est exuberantia providentia ad ostendenda nobis signa, ut etiam in calculis, virgis, lignis, lapidibus, frumento, farina indicia præbeat futurorum &c.* Imo hic omnes evolvi possunt, qui de religione Ethnica, ejusque vario cultu scripserunt, quos plures deprehendes apud MÖRHOFFIUM, Clar. Dn. FABRICIUM aliosque.

(l) De hisce consulatur omnino Georgius WONNA in Dissertationibus de Geniorum ὀνομασολογία, natura, & Geniis Deorum & hominum, habitis Jenæ 1659. in Syntagmatis Diss. Philolog. Parte II.

(m) Commemorari hic merentur, quæ adfert doctissimus R. ABARBANEL in Comment. in Proph. priores ad 2. Regum XVII. 17. fol. edit. Lips. 290. col. 4. & 291. col. 1. - 4. quibus Decem Idololatriæ constituit classes & species, quarum (1.) est, Adoratio Angelorum. (2.) Cultus stellarum & planetarum. (3.) Cultus imaginum & figurarum לצורות והטלסמות שהיו עושים בשעות ידועות, quas certis & staturis horis sub influxu stellarum confecerunt. (4.) Cultus imaginum, quæ proprie fructibus & agriculturæ inserviebant, posite in lucis, collibus & sub arboribus. (5.) Usus Teraphim, ex quibus futura hariolabantur, ut in somniis vel puella elegans, manu lucernam ardentem tenens, ipsis interrogantibus, in signum boni eventus; Vel Ethiops cum face extincta, ut signum mali exitus, comparerent: quod ex perverso usu Urim & Thummim introductum fuit. (6.) Cultus animalium vivorum, בעל חי, e. g. Canis, Galli gallinacei, Apis, Draconis &c. eò quod crediderunt שהיה בו רוחניות inesse in illis spiritualitatem ex superis. (7.) Cultus mortuorum & reliquiarum eorum & ossium, quæ species כסם בחור כסם particula-ri significatu vocetur קסם divinatio, quo referuntur, אוב הידעוני דורש, על המתים. (8.) Cultus Heroum & Imperatorum, qui magnam sibi gloriam bellicam acquisiverunt, ut fuit Jeroboami & Nebucadnezaris &c. (9.) Cultus eorum, qui sapienter de rebus futuris divinare & judicare potuerunt, quæ species proprie vocatur הניחוש augurium & incantatio. (10.) Cultus demonum, בתם כוח וממשלה לשדים הנמצאים לפי, quibus potestatem & imperia tribuunt. Post quæ ita concludit, ut earum specierum gradus innuantur, quibus distinguantur, ita ut decima

§. V. Cum autem in hoc mundo omnia ita inter se colligata & implicata sint, ut suo ipsa nexu sese sustineant, & rerum creaturarum consistentia & firmitas ipsa partium *συμμετρία* & Elementorum sapientissima & æquabili (n) commixtione fervetur, quibus

pellima sit; denique dolet *has idololatria species omnes בכני ישראל in Israelitis inventas fuisse.*

(n) ARISTOTELES igitur de Elementis Metaphysic. L. IV. *σοιχείων*, inquit, λέγεται, ἐξ ἧς σύγκεται πρῶτου ἐνυπαρχού, ἀδιαίρετα τῶ εἶδος οἰς ἕτερον εἶδος. Elementum dicitur, ex quo quid componitur primo, sic ut in sit, & specie sit indivisibile in aliam speciem. Hæc autem elementa vel ut *principia* considerantur, vel ut *prima & simplicissima corpora*, ex quibus componuntur *mixta inanimata & animata*, tum rationis expertia, tum ea prædita. De hac Elementorum mixtura & ex ea fluente totius mundi conservatione plane beue Divus AMBROSIIUS, tom. IV. Op. edit. Frob. Hexaemer. L. III. C. IV. p. 27. postquam de qualitibus simplicibus dixisset, sic bene pergit: *Comprehendere autem sensibilibus & corporaliter si velimus, velut conuexa & composita reperimus, ut sit terra arida & frigida, aqua frigida & humida, ær calidus & humidus, ignis calidus & siccus, & sic sibi per has jugales qualitates singula miscentur elementa.* Nam terra, cum sit arida & frigida qualitatis, connectitur aqua per cognationem qualitatis frigide, & aqua aëri, quia humidus est ær. Ergo aqua tanquam brachiis quibusdam duobus frigoris & humoris, altero terram, altero aërem videtur amplecti, frigido terram, aërem humido. Aër quoque medius inter duo compugnantia per naturam, hoc est, inter aquam & ignem, utrumque illud elementum conciliat sibi, quia & aquis humore & igni calore conjungitur. Ignis quoque cum sit calidus & siccus natura, calore aëri connectitur, siccitate autem in communiōnem terra ac societatem refunditur, atque ita sibi per hunc circuitum & chorum quendam concordia societatisque conveniunt. Unde & Græcè *σοιχεία* dicuntur, que latine elementa dicimus, quod sibi convenient & concinant &c. &c. Adde l'Abbé GENEST Principes de philosophie Lib. II. p. 66. 67. & MORHOFII Polyhist. Tom. II. L. II. Part. I. §. 2. p. 336. sq. Rabbi quoque Aben TYBBON in *רוח הרוח* s. Spiritu gratiæ seu Physica Ebræorum, ab Joh. Isaac Levita latine versa, Colon. 1555. 12. Cap. VII. p. 76. sic verba de hoc argumento facit: *הסכימו כל החכמים שיש ארבע יסודות מתחת גרגל הירח. ושבע כל אחד מהם להיות מקוח את חבירו כולל אותו מכל צד.* Scilicet: *Sapientes omnes concluderunt, quatuor esse elementa sub Sphæra Luna; atque hac cuique natura est, ut sibi proximum complexu suo continent, & ob omni panni parte comprehendat.* Idemque alibi: *כוח מוסיף ואין הדומים כוח מוסיף. על כל אחד ואחד מארבע יסודות אלה הערוב שנתערבו בו כל ארבע יסודות והפסיד כל אחד ואחד צורתו ושבו עצם אחד; וכל אחד מהארבע יסודות תוכל לקרוא דומם וגו.* Nulla quiescentibus vis inest auferendi ex singulis quatuor elementis, nisi confusata mixtura, qua quatuor elementa in iis mixta reperiantur, quorum unumquod-

quibus in simplicia solatis separatisque, vel cuncta corruerent, vel plus damni, quam utilitatis sæpius adferretur: Horum igitur

B

que formam suam amittens singulare constituit corpus. Imo singula elementa vocare possis quiescentia &c. Cum quibus consentit CONFUCIUS, Sinarum philosophus divinus. Ita enim ille, postquam duo principia rerum, perfectum & imperfectum constitisset, quatuorque ex iis duxisset imagines, tandem octo composuisset figuras, quæ vero multoties duplicari possunt, de harum figurarum mutua vel conjunctione vel oppositione, ad Librum YE-KIM (interprete Cham Co-lao): *Cælum*, inquit, & terra certam ac determinatam sedem locumque obinent, hæc inferiorem, illud superiorem. Montes & aqua montium se mutuo penetrant per humores, tam eos, qui in vapores resoluti ascendunt ex aquis locisque subterraneis (unde nubes & pluvia) quam eos, qui densiores cum sint, descendunt; ex quibus deinde fontes existunt, & fluentia & stagna, Tonitrua, seu exhalationes sicca & calida, & Venti, seu vapores & halitus ventosi, frigusque circumstant, se mutuo comprimunt & urgent, nec non unita permixtaque se mutuo fovent & juvant. Quare & tonitrua majori cum impetu deorsum ruunt, & venti vicissim ab ignitis exhalationibus exæstuant. Aqua similiter & Ignis, dum hic illius frigus, illa vicissim hujus ardorem temperat, adeo non inter se pugnant, seque mutuo destruant, ut contra cum insigni quodam emolumento rerum omnium societate identidem ac misceantur, plane, ut perspicuum sit, octo figuris, sic aliis alias opponi, ut non tam censeferi possit oppositio rerum contrariarum, quam earum, quæ vel permisceantur, vel sibi mutuo succedant, atque opitulentur, amica societas &c. Vide CONFUCIUM Sinarum Philolophum, seu Scientiam Sinensem Patrum S. J. iustu Ludovici M. editam in Proëmiali declaratione pag. 42. col. 2. His adde novum Systema Johannis Jacobi LETI, S. Th. & Jur. Doct. de unico rerum naturalium forma i principio, seu de Spiritu materiali &c. quod Taurini prodit 8. 1718. de quo vide Nov. Lit. Anni 1720. num. 85. p. 676. sq. & Joh. DEE in Monade Hieroglyphica præfat. p. 18. sub. fin. & BANGIUM de literis p. 157. it. Jamblichum aliosque. Confer quoque de conversione Elementorum LUCRETII de Rerum Natura L. 1. p. 25. edit. Gifan. Aatwerp. 1566.

Et primum faciunt ignem se vertere in auras
Aëris; hinc imbrem gigni; terramque creati
Ex Imbri; retroque à terra cuncta reverti;
Humorem primum, post aëra, deinde calorem:
Nec cessare hæc inter se mutare, meare
De cælo ad terram, de terra ad sidera mundi &c.

Sed quortum hæc prolixiora? Respondet Joh. Gerhardus VOSSIUS Theol. Gent. L. II. C. LI. p. 586. *Quodsi mixta omnia producantur ex elementis, non obscura est ratio, cur iis divinitatem tribuerint Gentes. Nam sic colligebant: Si parentes colendi, quia illis originem debemus, quanto magis cultus est exhibendus elementis, unde parentes ipsi, & omne humanum genus, ut nunc cætera prætereant ortum suum ducunt.* adde J. C. STURMII Philos. Ecclæsticæ Dissert. VIII. d. Artis & Naturæ Sororia Cognatione. p. 369. sqq. & cl. Edmundi PURCHOTT

tur vim summpere admirati, terram, aquam, aerem, ignem pro Diis habuerunt, & quemadmodum tum prodesse tum nocere ea cognoverunt, ita vel cogendi, vel reprimendi, vel jungendi vel separandi eadem elementa varias excogitarunt artes, quarum accommodatione atque adplicatione sibi aut aliis, tam commoda adferrent, quam inferrent damna.

§. VI. Principem inter eas locum obtinuit MAGIA, quæ quo meliori molliorque (o) nomine adpellata primum fuit, & quoniam ipsam rerum naturalium scientiam complectebatur, latius serpere, pluriumque animos occupare cœpit, donec ab hac scientia magis magisque recederet, & plurimum in iis artibus remaneret, quæ supersticiosa indagine rerum investigare mysteria docebant, manticæ dictæ, quarumque variæ multipli-

Institutionum Philosophicar. Tom. II. Physicæ Part. I. Sect. II. & Sect. III. C. VI. VII. pag. 191. seqq. Venet. 1713. His jungit Hieronymum MAGIUM Anglarensis, de exultione Mundi L. I. cap. XV. pag. 26. sq. cujus misera fata, & mortem, quæ ex capta Famagusta à Turcis 1571. §. Aug. ipsi tandem in captivitate à barbaro Mahomede Basla accidit, merito deploramus, quum & à memoria ferreas catenas gestans de Tintinnabulis commentarium conscripserit, ipse tandem strangulatus, qui antea inter Venetos Judex causarum militaris fuerat. vid. Tob. Magii Onomatolog. p. 41. & Tract. de Tintinnabulis, ex edit. Fr. Svecetii F. Hannov. 1608. in præfat.

(o) Ita Johannes BRENTIUS ad Act. VIII. OO. Tom. VII. p. 158. *Etsi Magia initio fuit scientia rerum naturalium, unde & Professores hujus artis alii Magistri, alii Physici dicti sunt, e quorum numero fuerunt fortassis magi illi, qui ab oriente venerunt ad adorandum Christum; & ex Daniele apparet, etiam Danielem huic arti, nimirum Philosophia naturali operam dedisse, qualem Magum possumus & Salomonem adpellare, quod rerum naturalium peritissimus fuerit. Satana tamen astu factum est, ut hac naturalis ars in impiis corrumpere, & in maleficia & incantationes minime divinas verteretur. Artes igitur naturales, quibus rerum natura investigatur, divina dona sunt. Artes autem magice, quibus homines demerantur, operationes Satanae sunt. &c. cui adtipulatur HUETIUS in Demonstratione Evangelica Propos. IX. C. 147. sub fin. pag. ed. Lips. 1668. Ex veteri barbarorum horumque philosophorum Magia multum deflexerat recentior illa & à præclaris natura studiis ad damnosas & nefarias artes sese demiserat. Sic magia Orientalis purior primum fuit, cum Græca statim ob superstitionem pro curiosa & mala haberetur. conf. HOFFMANNI Lexicon Universale in Voce Magus, adde Morhofii Polyhistor. Tom. II. L. II. P. I. C. IX. p. 312. seqq. edit. 1714. Cl. Molleri.*

cesque semper species fuerunt, *ὀνομαντεία, σοιχειμαντεία, ἀερομαντεία, Geomantia, Hydromantia, Aeromantia; Pyromantia, Nigromantia &c. (p)*

§. VII. Dividi (q) illa optime poterit in *Divinatoriam, Prestigiatariam & Effectoriam*, prout varius ea utendi fuerit finis & ratio. Illa vel *bona est & legitima, vel mala & prohibita*. Continentur enim hac specie divinationes atque prædictiones *cum divina & sanctiores*, Ecclesiæ à Spiritu sancto per Prophetas & Apostolos de variis rerum divinarum mysteriis & fatis alias impenetrabilibus & cognitu difficilimis concessæ, & in scripturam sacram relatæ, *tum physica & naturales*, quæ ex observatione causarum & effectuum, eorumque nexu & adfinitate in rebus naturalibus, à peritis naturæ scrutatoribus, Astronomis, (r) Astrologis, Medicis in prædicendis futuris adhibentur; quibus accedit *communis illa & rustica populi*, qua agricolæ, saltuarii, opiliones aliique, ipsarum sæpius causarum inscii, ex obser-

B 2 vato

(p) Confer hic B. Cancellarium OSIANDRUM in tract. de Magia, BRISSONIUM, DELRIUM Disquis. Magic. pluresque alios apud MORHOFIUM Polyhist. Tom. II. L. III. p. 451. seqq. Item PROCLUM de sacrificio & Magia. HOFFMANNUM in voce Magia. Theodorum THUMMIUM de impietate Sagarum. adde FLOERCKIUM de Crimine Conjuratonis Spirituum, qui prolixius hoc argumentum tractavit; & M. Davidem RICHTERUM de Conciliatione Spirituum, Jenæ 1716.

(q) Conferatur hic Joh. Ernesti FLOERCKII J. U. D. Commentatio de Conjuratonis spirituum crimine C. I. §. VI. ubi dividit Magiam in Divinam, Dæmoniacam & Humanam, quem de tota hac quoque materia in variis locis evolve.

(r) Ita bene ZENTGRAVIUS Diss. de Legib. Hebr. forens. contra Magiam §. 12. p. 15. de ortu magiæ. *Certum interim est Astrolatriam peperisse Magiam, quæ naturales rerum sympathias terrestrium cum cælestibus statuebat, atque posita convenienti constellatione, sacrificiis, adjurationibus, consecrationibus, invocationibus & suffragiis ad sidera demonesque factis, virtutem siderum, ut opinabantur cæci, demonesque, Deorum facies, uti præci magi loquebantur apud PEYRERIUM (Syst. Theol. Præad. P. I. L. III. C. II. p. 192.) devocabat. Ex Astrologicis & Magicis inventis etiam provenerunt varia divinationum genera per physiognomiam, per Meteoscopiam, Chiromantiam, Geomantiam &c. quales scilicet apud Gentes istas exercebantur: ob Sympathiam nimirum, quam inter terrestria & cælestia intercedere sangebant. De ipsa autem auctoritate Astrologiæ hic nullus nobis est sermo.*

vario variorum eventorum ordine, de tempestatum varietate, de ubertate vel inopia annuorum in agris proventuum (s) quasi divinantur. Huic vero contrariatur *Diabolica divinatio*, qua ipse Diabolus, mille artifex, plurimarum rerum, physicarum maxime, etiam spiritualium scientissimus, arcana quaedam docere, & hominibus, qui vario superstitionis genere & impietate tenentur, futura quaedam manifestare assolet, quam ob furorem, & agitationem vehementiorem *μανικὴν*, vel potius *μαντικὴν* vocant. Ad *Præstigiatoriam* (r) vero refero omnes illusionum & deceptionum variarum species, quibus variis, mirandis & minus solitis phænomenis hominum illuditur & imponitur societati, ut cum mirifica se vidisse credant illi, nihil præter fictam quandam rerum speciem & simulachrum vel agilitate actionum, vel Diaboli ope fuerit repræsentatum. *Effectoria*, ut amplissima semper, ita & usitatissima fuit, quam duplicem constituo, vel *naturalem* & eruditam, vel *superstitiosam* & *diabolicam*. Etenim negari ulla veri ratione non potest, incredibiles in rebus creatis inesse virtutes & proprietates, singularem omnibus a Deo vim inditam, & eas esse totius naturæ vires & qualitates, ex quibus inaudita, inusitata, incognita provenire queant, quemadmodum vel variæ naturæ commutationes & fata, vel sympathia & antipathia inter agentia atque patientia observantur, vel varia sit compositio & temperatio. (u) Has enim vires, qui strenue & summo studio exploraverit, qui naturæ

(s) HESIODUS l. II. Oper. & Dier. plures de hac re de tempore ferendi & mendi agricolis exhibet leges.

(r) CONF. Tob. MAGIRI Floril. in voce Præstigiatores, & Magia. adde OSIANDRI Tr. de Mag. §. 39.

(u) Evolvi hic merentur Joh. Baptistæ PORTÆ *Magia naturalis* Libri XX. Johannes JONSTONUS in *Thyamatographia naturali* 12. edit. Amstelod. 1632. MORHOEIIUS Polyh. T. II. l. II. P. I. C. VIII. p. 303. sqq. Antonius DEUSINGIUS in pulveris Sympathetici examine. Groning. 12. 1662. Joh. Rudolph. SALZMANNUS in *Diff. de Sympathia rerum naturalium* hab. Argent. 1641. addi possunt omnino *Systemata Physica*.

naturæ arcana indagaverit, qui quanta Dei bonitas, sapientia, potestas ex omnibus creatis eluceat, cogitatione comprehendit sapius, qui singulorum cognoverit causas & effectus, qui virtutes hæc effectrices adplicare bene & prudenter didicerit, qui denique varia naturæ phænomena & exempla serie justa & ordine observaverit, is cognitione sua occulta, & involutarum rerum scientia, ea poterit perficere, quæ, quoniam illorum ratio incognita est, fidem hominum superabunt, & in maximam rapiunt admirationem. Quis enim vel spiritus omnis, vel animæ nostræ, quæ tamen semper a se ipsa in nobis movetur, vim, naturam ac facultates satis cognovit? Hanc igitur merito magiam naturalem laudo, & eorum deprædico studia, qui plurimam in indagandis naturæ arcanis viribusque operam ponunt. Cum quibus & ii maxime conjungendi sunt, qui magiam exercent *artificialem* & *Mathematicam*, & quanta sapientia in (x) numeris & lineis lateat, quantaque sit Legis istius Isodynamicæ in servanda rerum universitate virtus, studiose inquirunt, atque mira arte delineare student. Quam ob rem in explicanda hac scientiæ humanæ parte Theologi, Philosophi, Medici, & omnes fere eruditi, ac veritatis diligentes indagatores omni tempore elaborarunt, ut, quid creaverit Deus, quaque illud virium indole creaverit, subtiliter interpretarentur. Cum enim hæc naturalia non tantum aut ab ipso diviniore Spiritu in sacro Codice sint proposita, aut ab Angelis bonis,

B 3

quo-

(x) Vid. Exc. Dn. CREULINGII Tub. Math. & Phys. Prof. *Diff. de Maximis & Minimis*, it. *Diff. de staterna universali*, seu *Lege Isodynamica*. quam sub ejus præsidio defendit illustr. Comes GUSTAVUS BONDE, Suecus 1703. It. de *Phænomenis Laterna Magica* per principium Isodynamicum hab. 1705. adde Joh. Melch. STEINBRUCKII *Magiam Mathematicam* s. *Algebram* Dresd. 1719. imo omnes Mathematicorum libros, in quibus, quomodo omnia ad mensuram, pondus & numeros referri & reduci queant, explicant. Confer autem ante alios Claudii Francisci MILLIETI DECHALES *Mundum Mathematicum*, TSCHIRNHAIUSII, LEIBNIZII, STURMII, CRUSAZII, LAMII, WOLFII, scripta, in quibus utilitatem hujus scientiæ satis probatam accipies. De ipsa aurem re adeunda sunt *Systemata Mathematica*.

quorum operam *Σεργίαν albam* vocant, ostensa quandoque fuerint atque enucleata, sed etiam hominum solertia & summo studio erudita, qui eadem, & eorum cultores strenuos non laudaremus, omnesque, ut admirandorum naturæ effectorum ducere rationes studeant, adhortaremur. Alia est, quam *Diabolicam* dixi, Magia effectoria. Hæc enim non nisi prohibito modo atque methodo superstitiosa; imo opera quoque & adminiculo dæmonum res mirabiles facit, aut facere videri vult, quæ quia & naturæ vires superare putantur, & divinorum miraculorum potentiam exæquare, bonos quoque & honestos, nisi cauti sapientesque in rerum naturalium & externarum consideratione versari studeant, in devia & superstitionum admirationem perducere, imo quandoque à veritatis tramite avocare poterunt. *Multiplex* quidem hujus artis superstitiosæ exercitium, mihi *duplex* institui conspicitur. Vel enim *organa & media naturalia* sunt, & quæ in sensus incurrunt, vel *spiritualia*. Illa aut *operativa* sunt, aut *Ægyptiæ prorsus & vi naturali carentia*. (y) Ad illorum classem peruenit omnes res naturales, varia virtute, causis, effectis, formis, natura & origine differentes, in quibus vis quædam operandi, ut in Elementis, inest, quæ vario modo accomodari potest. His adnumerantur omnia ea, quæ vi naturali carentia & destituta, aut ad meliorem usum inventa, vel superstitiosa facultatis animæ imaginatricis delusione, vel pacto quodam cum malis spiritibus inito, tum in acquirendis bonis, tum in depellendis malis adhibentur, variæ imagines, icuncula puellares, pilei, annuli phyci, laminae, armillae, scripturæ, signa, characteres, picturæ, literæ, verba exotica,

(y) Confer de hisce HOFFMANNI Lex. Univerf. in Vocibus, *Gemma*, *pileati*, *sputa*, *icuncula*, *lamina*, *armilla*, *Galbea*, *Lana*, *annuli*, *magia*, *Decanus*, *pictura*, *imagines*, *amuletum*, *lapides*, *lapis*, *periapta* &c. Adde B. OSIANDRUM de Magia. p. 127. sq. & Petrum Fridericum ARÆ, de Prodigiosis naturæ & artis operibus Talismanes & amuleta distis lib. singul. Hamburgi 1717. §. in quo varia variorum populorum superstitionis hujus genera recenset, variasque Auctores, qui de iis scripserunt, producit.

tica, nomina propria & Dei & hominum & angelorum, notæ numericæ & Geometricæ, aliaque hujus generis plura, in se & natura sua inefficacia, & ab hoc usu remotiora. Inter *spiritualia* media inprimis angeli sunt dæmonesque, quorum operam, consilia, adminicula, *μεθόδεας*, *ἐξορίας*, *πρωγίας*, *ἐνεργίας* homines male feriat, superstitiosi, creduli, impii, in perficiendis suis adhibent, variis eisdem artibus magicis carminibusque in auxilium vocantes & conjurantes; quam ipsam artem *γοητείας*, *magiam* adpellare amant *nigram*.

§. VIII. Optandum vero vel maxime esset, ut minor semper Magiæ hujus superstitiosæ per ætates inter homines *auctoritas* (z) fuisset, nec plures ficto hujus artis splendore ac gloria abrepti peccassent; sed floruisse hanc olim inter Gentiles populos, adhuc florere, & inter Judæos & Christianos prohibitor! vigere, imo totum fere terrarum orbem inundasse in propatulo est, nec ulla veri specie negari potest, cum eadem in multorum scriptorum monumenta pervenerit. Originem ejus, in qua vel maxime Literomantia eminet, multi ex *populis Orientalibus* ducunt, imo *ad tempora* (a) *antediluviana* tum falsis Enochii (b) verbis, tum loco Gen. IV. 26. (c) adducti; Nec à veritate aberrare

(z) Ita PLINIUS Hist. Nat. L. XXX. Cap. I. sub initium p. 221. sq. Edit. Ellév. *Auctoritatem ei (Magiæ) maximam fuisse nemo miretur, quandoquidem sola arinum res alias imperiosissimas humane menti complexa in unam se redegit. Naturam primum è Medicina nemo dubitat, ac specie salutari irrefisse velut altiore sanctorumque, quam Medicinam: Ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quas etiamnum caligat genus humanum. Atque ut hoc quoque suggererit miscuisse artes Mathematicas, nullo non avido futura de sese sciendi, atque ea è cælo verissime peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo in tantum fastigii adolevit, ut hodieque etiam in magna parte gentium prævaleat, & in Oriente Regum Regibus imperet. &c.*

(a) Conf. de Magia Antediluv. B. OSIANDRUM de Magia p. 43. sq. item de scriptoribus p. 35. sq. 46. sq.

(b) De hoc fragmento Enochii vide Thomam BANGIUM Exercit. I. de Literarum ortu Quæst. V. p. 16. sqq. Q. VI. p. 93. sq. Exerc. II. Q. VII. p. 126. sq. adde de prophetia librisque Enochii Clar. Dn. FABRITII Cod. *Pseudepigraphum* V. T. p. 160. sqq. Joh. Ernestum GRABIUM in Spicilegio Patrum Tom. I. p. 345-355.

(c) *Triplex maxime hujus loci interpretatio est, vel, tuac, tempore Enochii ceptum*

aberrare videntur, quod inter alia peccata facinoraeque, quibus exitium sibi homines antediluviani contraxerant, non ultimum locum obtinuit idololatria & superstitio, qua Numinis divini sprete auctoritate, & contemptis Noachi monitis, suae tantum indulserunt indoli. Temporibus vero subsequenter, postquam ipsa idololatria in maxima posterorum Noachi parte de novo propullulasset vera religione in sola Semi posteritate relicta & servata, ars haec Talismanica & superstitio magica maxima cepit incrementa, ut tandem ad omnes populos serperet, qui vel admiranda naturae vi, vel beneficio Geniorum bonorum & malorum mira perficere studuerunt.

§. IX.

est invocari nomine Dei, ut vel demum cultus coepit, vel oppressus & violatus à posteris Caini in integrum fuerit instauratus; *vel*, tunc profanatum est in invocando nomine Jehovæ, ut quod soli universi hujus creatori competeat nomen, creaturis tribueretur; *vel*, ut Aquilas reddit *τότε ἤρχθη ἡ καλῆν ἐν ἐνέματι κυρίου*, tunc posteritas Sethi de nomine Dei vocari, ut ab aliis Cainitis distingueretur, coepit, ut phrasis est *Elaia* 44. 5. 48. 1. *Prima* cum historia rei non convenire videtur, quoniam jam majores Enois cultum Deo praestiterunt; *Altera* auctoritate nititur *Paraphrasi*: JONATHANIS & ONKELOSI, ubi ille *הוא ררא דמיומוהו שרואו למטעי ועברו להון טעוון ומכנין* *הוא ררא דמיומוהו שרואו למטעי*. *Hac est illa atas, cujus in diebus inceperunt errare & fecerunt sibi idola, & cognominarunt idola sua nomine verbi Domini.* vid. Pentar. Glossar. S. Rever. Dn. JABLONSKII P. I. p. 19. quam ipsam explanationem admittit JOSEPHUS Antiquit. Judaic. L. I. C. IV. pag. 8. edit. Col. & Cap. III. Edit. Ed. Bernardi pag. 13. *εἶτα προΐοντ' ἡ χρόνος μεταβάλλοντα πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν πατρῶων (aliis πατρῶων) ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἐστὶ τῷ θεῷ παρέχοντες* &c. deinde procedentetempore de paternis solennitatibus vel institutis, ad mala progressi sunt, neque legitimos honores ulterius praeberentes Deo &c. cum quibus consentit R. Salomo JARCHI ad haec verba, accipi haec verba *לשון חולין* per significationem profanationis, seu rerum profanarum, *לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים (vel ut Basil enf. עשבים) בשמו של הקכה לעשות אלילים* *לקרות אללות* *ut vocarentur nomina hominum & idolorum (herbarum) nomine Sancti Benedicti, ut facerent ea idola, eaque adpellarent numina divina.* conf. Joh. Friderici BREITHAUPTII, Sac. Caesareæ Majestatis & Duc. Saxon. Consiliarii *Comment. Raschii latine versum* in notis p. 52. sed ipsam hanc sententiam cum Clar. Car. SCHAAFIO in Targumim selectis operi Aramæo annexis p. 29. rejicit Celeb. Johannes CLERICUS in Comm. ad h. l. qui tertiam ut majori fide dignam ex Gen. VI. 2. eligit. Adde Henr. AINSWORTHII Annotationes ad h. l. p. 25. sq. & quos allegat ad hunc versum PFANNERUS Amoenit. Sacr. S. p. 38.

§. IX. Excelluisse inter primos vel maxime *Chaldaeos*, qui hoc nomine late regnarunt, strenuos hujus artis & disciplinae cultores, tum ex majorum Abrahami (d) Taræ aliorumque exemplis, tum ex ipsa eorum philosophia (e) divinatoria, tum ex verbis

C

(d) Maxime hic commemorari merentur *Sabai* seu *Zabii* de quibus ita R. MAYMONIDES Comm. in Mischn. Avoda S. C. IV. §. 7. Part. II. edit. *Imman. Athia* p. 63.

והם דבריו נתבררו להם פרסום גדול אצל האומות ועקר זה באומה הנקראת צבאים והם האומה שיצא אברהם אבינו עה מביניהם וחלק על שעותם וסברתם המקוללת במה שנתן האלוהים מלבו סן החכמה והיו מגדילין ומכבדים הכוכבים ומיחמין בהם פעולות שאינו להם והם שכתבו ספרים בדיני הכוכבים והכשוף וההשבעות והמזלות הרוחניות ודבר הכוכבים והשרים והגהת העתידות ועונן ומנחש על רוב מיניהם ושאלת המתים והרבה מכווצת בזה ששלפה התורה האמיתית הרבה עליהם והכריחה אותם והם עקר עא וענפיה וגו: Quorum hanc ex Cl. SURENHUISII Misn. part. IV. p. 382. subnectimus versionem: *Sed haec vulgaria maxime inter Gentiles & fundamentum eorum reperitur in Gente, qua vocatur Sabai. Estque gens è patre nostro Abrahamo, (melius: ex qua Abrahamus pater noster) ortum ducens, qua per-versas & depravatas suas opiniones cum illa scientia, quam in corda illius Deus indiderat, fecidissime commiscuerat. (melius: qui disceptavit contra errores eorum & depravatam opinionem, siquidem Deus ipsi ex corde suo sapientiam indiderat.) Haec itaque gens venerabatur stellas, iisque operationes adscribebat ineptas, atque de natura stellarum, de conjunctionibus rerum superiorum cum inferioribus, de adjurationibus, de influentiis caelestibus, de signis spiritualibus ac demoniacis, de nuntiis futuris atque responsis, de variis incantandi modis, de mortuis consulendis & similibus, qua lex verissima prohibuit, & gladium suum strinxit contra auctores eorum, ut ipsos excideret. Et hinc illa idololatriæ semina & lacryma (rami) in populo Israelitico exstiteret &c. Adde STANLEI Philos. Orient. L. III. edit. Clerici p. 301-318. FLOERCKIUM in Commentar. de Crimine Conjur. Spirituum p. 127. sq.*

(e) Evolve hic STANLEI Philos. Oriental. Latine à Johanne CLERICO versam L. I. Sect. I. & II. de Chaldaeis. De Chaldaeis & Zabii Episc. STILLINGFLEETI Origin. Sacr. L. I. c. 111. edit. Cantabr. 1702. fol. 27. sq. confer & S. Rever. Dn. Joh. Christoph. WOLFFI, Pastoris nunc apud Hamburgerenses ad Cathar. dignissimi, amici nostri & fautoris maximi Dissert. de Zabii, qua de iis sententiam Spencerianam rejicit, habitam Wittebergæ 1706. HOTTINGERUM in Histor. Or. L. I. C. VIII. p. 245. seq. Joh. Henric. URSINUM in Exercit. famil. p. 172. de Zoroastre. Joh. Gerhard. V OSSIUM Th. Gent. L. I. C. V. p. 32. R.

Zoroaster, Oromazi filius, qui, quam ipse ex Agonace quodam hausit, religionem magicam inter Persas vel introduxerit vel instauraverit, cujus præter plura alia Astrocopica quoque Apotelesmata exstiterint.

§. XII. Idem de *Indiarum* atque *Sinarum* populis ratione probaveris facilima, si doctrinæ antiquioris *Brachmanum* & *Gymnosophistarum* philosophiæ habeatur respectus, quos plura docuisse magica ex antiquitatis monumentis constat, quorum vestigia *hodierni* (n) *Brachmanes* aliique adhuc dum premunt. Imo, si alia tacerent, supersticiosissimus *Confucii* Philosophi (o) cultus id satis probaret, quem antiquissimum observant, quos præfens fert tempus, *Sinæ*.

§. XIII.

(n) Vide Epistolas recentior. Jesuitarum de rebus Japonicis, Indicis & Peruanis, quas collegit Johannes HAYUS, edit. Antvverp. 1605. maxime p. 415. & 936. Et de recentioribus Indis, quantum inter eos floreat varia magia & quidem etiam Diabolica, quantoque in pretio, ut divina, habeatur, evolve *Relationes de Malabaricis ACTIS*, & quidem *Continuat. VII. Epistol. XL. p. 480. seq. & Continuat. IX. Colloqu. V. p. 711. seq. & Continuat. XI. Epistol. 32. pag. 940. seq.* adde SCALIGERUM, qui ita: *Scito, non solum Mohammedanos, sed & Indos Idololatrias ab ultima antiquitate nummos signare aut Gemmas sculperre ad Horoscopum, easque imagines Φυλακτηρίων & amuletorum loco habere v. gr. adversus ictus scorpionum numulos, horoscopante scorpione, cum imagine scorpionis signant, ut est apud Veterem Geographum &c.*

(o) Evolvi hic meretur CONFUCIUS Sinarum Philosophus, seu scientia Sinensis latine exposita, studio & opera Patrum Societatis Jesu, jussu Ludovici Magni edita Parisiis 1687. Quamquam enim etiam optima, & quæ plures Christianorum pudore suffundunt, in Confucii doctrina obvenerint, qui doctrinam cum vita conjunxit, omniaque præcepta ad vitam retulit, tamen tanta errorum, idololatriæ & artium magicarum multitudine referta & conspurcata est quoque de spiribus omnium rerum præsidibus, quorum auxilio magna perficiantur, (confer *Scient. Sinicæ L. III. Part. II. p. 3. seq. & p. 6. &c.*) ut mirum sit ita præfractæ frontis esse potuisse Jesuitas, qui ad defendendum hunc Confucii cultum, & accommodandam religionem Christianam ad impias consuetudines Sinarum, & idololatrias eorum sacrificiorum carimonias, spretis Pontificum decretis, adducere alios non erubuerint. Ita enim illi sub finem vitæ Confucii, Declarationis Proëmialis p. 124. *Intelliget ex omnibus prudens Lector, quam non inutilis futura sit Evangelico. Praconè viri hujus auctoritas, siquidem ea apud hanc Gentem, qua Magistræ sui & literarum suarum usque adeo studiosa est, uti quandoque possit, (& vero potest) ad Christianam veritatem confirmandam, quemadmodum videmus*

§. XIII. Ad *Græcos* transeo, qui quo supersticiosiores erant, & πολυθεότητι studiosissimi, eo majus operæ pretium in disciplinis artibusque magicis ponebant. Ars enim *πλεσματοπική, σοιχειακή, γοητική* &c. ut magni habita, ita maximo culta fuit opere. Neque enim hic Philosophos, Poëtas aliosque facile exceperis, qui περίεργα varia aut non tractaverint, aut non laudaverint. Ipse PLATO in Symposio eam divinationem & magiam concedit, quæ fit per Dæmonas. Postquam enim naturam eorum mediam inter Deos & homines constituisset, quæ interpretarentur & trajicerent humana ad Deos, & divina ad homines, horum scilicet preces & sacrificia, illorum Leges, præcepta, constitutiones, ut sic omnia suo connectantur vinculo, ita pergit: *διὰ τῆς καὶ ἡ μαντικῆ πάσαι χωρεῖ καὶ ἡ τῶν ἱερέων τέχνη τῶν τε περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐπαυδὰς, καὶ τὴν μαντείαν πάσαι καὶ γοητείαν θεῶν δὲ ἀνθρώπων οὐ μύγνυται, ἀλλὰ διὰ τῆς πάσαι ἐστὶν ἡ ὁμιλία, καὶ ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ἰγρηζοῦσι καὶ κατέδουσι. καὶ ὁ μὲν περὶ τὰ ποιῶντα σοφῆς, δαμόνι ἀνὴρ. (p) Ipsam autem*

C 3

Apostolum Gentium Poëtarum Græcorum auctoritate olim apud Athenienses fuisse usum. Unam tamen hic sollicite cavendum nobis, posio semper ante oculos eorum exemplo, qui Missionem hanc cum singulari virtute prudentiaque fundatam nobis reliquerunt, ut apud Sinas aîmodum moderate commendemus ac laudemus Confucium, ne testimonio nostro atque auctoritate, estimatio hominis, doctrinaque ejus, qua iusto prope major est, immodice prorsus augetur, maxime apud Gentem, natura sane superbam, & aliena fere præ suis contemnente. Multo magis tamen cavendum nobis erit, ne verbo scriptoræ damnemus, aut ledamus eum, quem tota gens tantopere suscipit ac veneratur, ne huic odiosi reddamur, non nos ipsi tantum, sed ipsemet, quem prædicamus, Christus; & dum forte contemnimus aut condemnamus eum, qui tam consentanea rationi docuit, quique vitam ac mores cum doctrina sua conformasse creditur, videamur nos Europæi, Sinis saltem, non tam cum Magistro ipsorum, quam cum ratione ipsa pugnare velle, & hujus lumen, non audent Confucii nomen extinguere. De ipsa Controversia cultum hunc Confucii spectante conf. S. Rever. Dn. Christiani Eberhardi WEISMANNI, P. P. Theol. Tub. Introduct. in Memorabil. Eccles. H. S. Part. Postter. pag. 695-712. adde Epistolam, in qua mens & doctrina P. P. S. J. circa Controversiam Sinensem explicatur, edit. 1710. 8. It. Acta Cause rituum seu ceremoniarum Sinensium &c. Colon. Agrippina. Anno 1715. 8.

(p) Marfilio FIGINO interprete edit. Lugd. 1590. pag. 327. Per hanc vaticinium

autem vaticinandi artem vocat καλλίστην τέχνην. (g) Cum quo conferri potest ARISTOTELES in Libro, quem Magicum inscripsit. Tanta quoque in auctoritate hoc scientiæ & artis genus positum fuit, ut multi spem suam omnem, omnemque fiduciam collocarent in eo & ponerent, atque variis mysteriis majoribus ac minoribus à se averruncarent mala. Quam ob rem varias coluerunt statuas, variasque Deorum averruncorum imagines sunt fabricati, imo multiplici τελεσμάτων, annulorum, amuletorum usu excogitato, & variis confectis carminibus magicis, quibus in symposiis, ludis, aliisque occasionibus uterentur, omnia tentarunt, quæ ad amplificandas has artes potuere facere. Hinc, quo major etiam ipsius LITEROMANTIÆ præstantia videretur, vel fortibus Homericis (r) vel literis Ephesiis (s), seu notulis magicis felicitatem & prosperitatem eventuum promittebant, vel ex pari aut impari vocalium in nominibus numero bona malave, ut Pythagoræi, præfagebant, ut plura alia taceam.

§. XIV.

omne procedit, sacerdotumque diligentia circa sacrificia expiationesque & incantationes & divinationem omnem & Magicam. Deus quidem homini non miscetur, sed per medium commercium omne atque colloquium inter Deos hominesque conficitur, & vigilantibus nobis & dormientibus. Quicumque harum rerum peritus est δαίμων

ἢ seu felix Vir & sapiens nuncupatur.

(g) In Phædro pag. 443.

(r) Inter alia sortium Genera, hoc, quod ῥαψωδομαντεία vocabatur, celebre fuit, ut ex nobilis cujusdam Poëtæ, maxime principis eorum Homeri versibus, in quos primo intuitu inciderunt, de eventibus futuris judicarent, conf. Dissert. C. G. SCHWARZII, vel potius EICHLERI Altorfii 1712. habitam de Sortibus poeticis §. XV. p. 19. seqq.

(s) De iis Anaxylas ira apud Athenæum L. XII.

ἐν σκυτέεσσι Φορῶσ' Ἐφεσῆια γράμματα καλέ

In consutilibus ferunt Ephesias literas pulcras. Quoniam hoc argumentum locum Act. XIX. 19. de iis, qui τὰ περίεργα erant πράξαντες, admodum illustrat, igitur quædam de eo subnectam. Ita autem Clemens ALEXANDRINUS Strom. I. V. p. ed. Commel. 414. καὶ τίμοι περὶ τῆς βαρβάρους ἐνδιατρίβειν, ἔξόν αὐτοὺς τῆς ἑλληνικῆς σφάδρα τῇ ἐπικρύψει κεκρημένους παρα-

§. XIV. Romanos quoque hanc scientiam magicam oblectasse, varii perhibent auctores. Cum enim à Græcis Leges

ἤσονται, Ἀνδροκύδης γ' ἐν ὀπιθαγορικῶς τὰ Ἐφέσια καλέμενα γράμματα, ἐν πολλοῖς δὲ πολυφύλληται ὄντα, συμβόλων ἔχειν Φησὶ τὰ ἔιν. σημαίνειν δὲ Ἄσκιον μὲν πὶ σκότῳ. μὴ γὰρ ἔχειν τῆτο σκιάν. Φῶς δὲ, κατὰ σκιον, ἐπεὶ καταργᾷ τὴν σκιάν. Λίξ τε ἔστιν ἡ γῆ, κατὰ ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν. καὶ τετραῖς, ὁ ἐνιαυτός, διὰ τὰς ἄρας. Δαίμων δὲ, ὁ ἥλιος, ὁ δαμάζων. τὰ Αἰσιάτε, ἡ ἀληθὴς Φωνή. σημαίνει δ' ἄρα τὸ σύμβολον, ὡς κεκόσμηται τὰ θεῖα. οἷον σκότῳ πρὸς Φῶς. καὶ ἥλιος πρὸς ἐνιαυτὸν, καὶ γῆ πρὸς παντίαν φύσιν γεννησιν &c. ex versione DAN. HEINSI: Et quid opus est, ut in barbaris referendis immorer, cum liceat ostendere ipsos Græcos valde esse isos occultatione. An drocydes certe Pythagoricus, literas, quæ vocantur Ephesia, vulgo autem valde sunt celebres, dicit locum tenere symbolorum. Significare autem ἄσκιον quidem tenebras, eas enim non habere umbras. κατὰ σκιον autem, lucem, quoniam illustrat umbram. Λίξ autem prisca appellatione est terra, & τετραῖς, hoc est, quaternio annus, propter horas. δαίμων δὲ Sol, qui domat, & αἰσιά, vox vera. Significat autem symbolum rerum divinarum eum esse ornatum, qui est tenebrarum, si conferantur cum luce, & Sol cum anno, & terra cum omni generis natura generatione. Earum autem inventores fuisse Idæos Daçylos sapientes idem refert. Stromat. Lib. I. pag. 224. quamquam alii inventionem tribuant Appollonio Thyazoo. Confer omnino HAMMONDI observ. ad h. l. pag. edit. Clerici 353. seq. eundemque CLERICUM in notis ad hunc locum p. 61. du nouveau Testament. Celeb. DEYLINGII observat. sacr. Part. III. obs. 18. p. 277. seq. Cl. M. ECKHARDI Gymn. Quedlinb. Recit. Technicam Sacram p. 180. seq. Clariss. FABRICII Observaciones selectas in Varia loca N. T. ibique Laur. RAMIRESI de Prado Pentecontarchi Cap. 36. p. 366. Thomam CRENIUM Analect. Philol. Critic. in notis ad Holmii Diss. de descriptione p. 419. Verba Johannis BRENTII in Comm. ad h. l. Tom. OO. VII. p. 366. digna sunt, quæ hic adscribantur: Quis hoc miraculum efficacia prædicationis Evangelicæ editum, satis digne explicare possit? Ephesii magicis artibus mirum in modum dediti erant, & videbantur id facere hortatu Deæ suæ Diane. Scribunt enim quadam verba obscura anigmatibus similima, neutiquam coherentia, descripta fuisse in pedibus, Zona & Corona Diane, quibus si quis uteretur, ac eas descriptas secum gestaret in omni negotio victor evaderet. Unde & proverbium ortum est: Ephesia litera, de rebus fortunam, & felicitatem adjuvantibus. Occasione igitur harum literarum seu notularum mirus proventus factus est profitentium magicas artes in Asia, qui eo plus fidei habebant, quod artes illas prætextu Deæ Diane exercebant, & quod notum-

ges peterent & literas, superstitionem simul magnam acceperunt, quam Cultus Simonis Magi (r) sortes Virgilianæ, (u) varii Dii tutelares & firmamenta imperii, ancilia, imagines & telemata à principibus Romanis adhibita, carmina Sabina, Martiorum nœniæ, sigilla, Pontificum Libri, variæ commentandi rationes, aliaque plura satis sufficienterque loquuntur.

§. XV. Quanta vero superstitio hujus artis Septentrionalis (x) atque Occidentales provincias, Veterem Germaniam, Sueciam

quam cooperatione Satana aliquid magicis suis artibus efficere videbantur. Horum (inquit Lucas) multi compozatos libros exusserunt coram omnibus, & suppucatis pretiis illorum repererunt quinquaginta millia denariùm, qua summa, si ad monetam nostram exigas plus quam quinque millia aureorum Rhenensium valet. Summa ergo admiratione dignum est, quod non unus, sed multi, & non leviter errantes, sed magicis artibus dediti, quod hominum genus haud facile in veram viam reduci solet, nec tales, quos respicientia parvo constet, sed qui magno suo damno libros comburunt, potentia Evangelii respiciunt, & dignos poenitentia fructus asserunt, Immane, quanto intervallo Ephesinilli nos post se relinquunt &c.

(r) conf. Diss. Georgii WONNÆ de cultu Sim. Magi contra Baronium hab. Jenæ 1663; adde HOFEMANNUM & BUDDEUM in suis Lexicis.

(u) Frequentissimus harum sortium olim inter Romanos usus erat, quoniam Principem Poëtarum latinorum Virgilium, ut Græci Homerum, habuerunt. Hinc si quid divinari de futurorum eventibus voluerunt, versus Virgilii, in quos incidebant, notabant, oraculaque ex iis capiebant, ut ex Alexandro Severo, Helio Gabalo, Adriano aliisque patet. conf. SCHWARZIUM vel Eichlerum de sortibus Poëtarum; Itemque de sortibus variis PEUCERUM & Divinat. p. 396. seq. & de sortitione Veterum, maxime Hebræorum, Martinum MAURITIUM. Eundem usum sæpe inter Christianos habuerunt hæc sortes. Ita Carolus I. Rex Britanniæ cum elegantissimum Codicem Virgilii in Bodlejana bibliotheca conspiceret, suafore Falcklando sortium Virgilianarum periculum fecit, inciditque in versus §15. seqq. L. IV. Aeneidum:

At bello audacis populi vexatus & armis,
Finibus extorris, complexu avulsus Iuli,
Auxilium imploret, videat indigna suorum
Funera; nec cum se sub leges pacis iniquæ
Tradiderit, regno aut optata luce fruatur;
Sed cadat ante Diem, mediaque inhumatus arena.

(*) Confer hic, Olai MAGNI, Gothi, Archiepiscopi Upsalensis Historiam de Gentibus Septentrionalibus, ejusdemque epitomen per Scribonium Grapheum editam, maxime L. III. p. 30-42. & Olai WORMII Medici Monumenta Danica præsertim in libro I. ejusdemque Literaturam Runicam in variis locis. Hafniæ 1651. Joh. Georgii KEYSLERI Antiquitates selectas Septentrionales & Celticas, quæ 1720. No

Sueciam, Daniam, Norvegiam, Russiam, Galliam, Hispaniam &c. inundaverit, id vel ex reliquiis plus satis patescit, vel varia monumenta idem demonstrant, vel exempla fœminarum vaticinarum, Druidum, Matrum Gallaicarum, Suebarum, Treverarum &c. probant & literarum Runicarum (y) aliarumque inoantationum genera testantur.

§. XVI. Ex quibus nunc facillime intelligitur, quam late magica hæc ars & superstitio diffusa, & quam vario modo ac studio diversissimis in locis culta fuerit & adhibita inter Gentiles Veteres; at

ô { miseris } hominum mentes, ô pectora cœca!
cœcas }

Illud vero vel maxime deplorandum est, quod quæ ab Ethnica religione ad Christianæ fidei addictorum societatem accessit Gens, eadem uti re ac superstitione non dubitaverit, neque hoc quoque tempore præsentem eandem adhibere erubescat! Res plane

D

plane

ribergæ prodierunt, maxime in dissertatione de mulieribus Fatidicis veterum Celtarum & Septentrionalium. &c. PEZRONIUM in libro Antiquité de la nation & de la Langue des Celtes. Paris. 1703 8. adde HICKESIUM de LL. Septentrionalibus, Dignis. Abbatem HILLERUM de Celtis aliosque plures. De Germanis evolvatur TACITUS de Moribus Germanorum aliique. conferri quoque hic potest Cl. MELLINI Diss. de Suevia Gentili, quam suæ Sueviæ Sacræ inseruit Max. Rever. Dn. PREGIZERUS p. 185. seqq. adde Antiquitatum Germanicarum scriptores veteres & novos apud Morhofium & Fabricium.

(y) Sic bene H. SPELMANNUS apud Olam Wormium in Literatura Runica p. 4. seqq. Runica, (litera) præterea nuncupentur, sive mystica & occulta, tum quod ab aliarum Gentium literis mira discrepant insolentia: tum vero, quod in occultis suis scientiis (puta Magicis & præstigiatoris, quibus Borealis illa mundi pars præ cæteris pollet & polluta est) hujusmodi litera & characteres (ut illa Canopi in Ægypto) maxime claruere &c. Adde hic omnino KEYSLERUM Antiquit. Septentr. pag. 461. seqq. maxime p. 465. seq. ubi ille: Illud addendum, vel vocum affinitate & consonantia, vel, quia litera etiam ipsa secretis annumerabantur disciplinis factum esse, ut litera Runica in plurimis incantationum mysteriis adhiberentur. Diversa autem erant Runa magica ab iis, quibus in reliquis vita negotiis utebantur, pluresque in partes dissepcebantur. Glossarium Veteris Islandicæ linguæ septem earum Classes recenset. Sunt enim Sigruner i. e. Runa victorales, Brunruner Runa fontana, Mälruner, Logo Runa, Aulruner, Runa Cerevisiaria, Biargruner, Runa auxiliaries, Limruner, Runa arborea, & Hugruner, Runa cordiales &c.

plane bene patet siue Apostolorum ætatem, siue subsequuta tempora cogitem. (z) Ipse enim Gentium Apostolus, eam reliquis, ut omnes sibi à *περμεργίαις* & variis *περμεργίαις* generibus caverent sapius (a) admonuit. Postea vero multi ex *Valentinianorum*, (b) *Gnosticorum*, *Basilidianorum* (c) &c. Sectis, qui Literomantiam & magiam Gentilium & Judæorum secuti in fingendis suis *δαίμοσι* & invocandis Numinibus multos errores errarunt, exstiterunt, quos tamen *Irenæus*, *Tertullianus*, *Chrysostomus*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Lactantius*, pluresque alii atro lapillo notarunt, ut infra ex ipsorum testimoniis patebit.

§. XVII. Inter recentiores plures sunt, qui peccati hujus rei accusari possunt. Quamquam enim inter puriori religioni addictos, protestantes vulgò dictos, plures vel contemptu quo-

(z) Ita enim CHRYSOSTOMUS Homil. VIII. ad Coloss. p. 1374. edit. Comel. morbum hunc in plebis Christianæ animis *γενεσποιοδύ* describit, ut contemptum amuletorum pro martyrio habitum referat: *πάλιν ἐνόσησεν (παιδίον) ἐκ ἐπίοησε περιάπτει, μαρτύριον αὐτῷ λογιζέται, iserum agrotavit puer, non fecit amuleta, reputatur ei martyrium.* adde eund. Homil. VI. contra Judæos p. 245. seq. edit. Hoefchel. August. 8. 1602.

(a) Act. XIX. 19. 1. Tim. V. 13. 2. Theff. III. 11.

(b) Conf. Celeb. BUDDEI Dissert. de Hæresi Valentinianorum. adde BAIERI Theologiam Historicam.

(c) De *Basilidianorum* ABRACADABRA sic *Q. Serenus Sammonicus*, Medicus & Basilidis sectator: *Ad curandum morbum Hemitritæum amuletum confici potest, his characteribus ABRACA, junctis aliis elementis, qua ipso sonitu mira fingunt, collo agrotantis adpensum:*

Inscribis chartæ, quod dicitur ABRACADABRA

Sapius & subter repetis, sed detrahe summam

Et magis atque magis desint elementa figuris

Singula, quæ semper rapies & cætera figes,

Donec in angustum redigatur litera conum.

His lino nexis collum redimire memento.

Talia languenti conducent vincula collo

Lethalesque abigent, (miranda potentia) morbos.

Cujus vis later in Numine Basilidianorum Summo, quod ABRACAX vel Abraxas vocarunt. conf. HOFMANNI Lexic. in voc. Abracax & Abraxas. adde de hac voce & aliis amuletorum & exorcismorum generibus adnotationes Gulielmi SPENCERI ad L. I. Origenis contra Celsum p. 16. seqq. & Joh. Gerh. VOSSIIUM Theol. Gent. L. I. cap. VIII. p. 62.

quodam & incredulitate (d) superba, vel ipsis Legibus & doctrina verbi divini ejusque auctoritate adducti prohibitive ipsa hac arte supersedeant, ejusque studiosos ex plebe & vehementer objurgent, & adficiant pœnis: Ipsi tamen Pontificii (e) majorem hujus rei veniam suis impertiuntur, qui & literis & vocibus eam vim tribuunt, qua non naturalia tantum mala, morbi, ictus, pericula, damna &c. sed spiritualia quoque, mali spiritus, Genii, spectra & ipse Diabolus propelli queant. Notiores in vulgus sunt *cerei sacri*, *agni Dei*, *Varii Spirituum exorcismi*, *abusus nominum divinorum*, *Angelorum*, *verborum Scriptura Sacra*, *maxime Evangelii Johannis*, aliorumque dictorum, *usus amuletorum*, *portiuncularum vestium sacrarum* &c. quam qui negari possent, ut inter Pontificios magis hanc artem magicam semper floruisse, quam inter quosdam cultiores Gentiles merito dubitandum sit, cum & frequentissima ejus inter monachos existant exercitia, & popellus ubique hac luc infectus deprehendatur, maximamque huic rei fidem tribuat, quos proh dolor! inspiens hominum multitudo inter protestantes cæco quodam superstitionis impetu adducta, sequitur.

D 2

§. XVIII.

(d) Huc pertinent scripta amœbæa inter Balthasarem BECKERUM & Joh. HILSTIUM, Paul. STEENWINCKELIUM, Petrum HAMERUM, Johannem van der WAYEN, Melch. LEIDECKERUM, Johannem MARCKIUM, Josephum GLANVILIUM, Joh. WINCKLERUM, Nathan. FALCKIUM, BUDDEUM, POIRETUM, multosque alios. vide Gulielmi Henrici BECKHERI Commentationem de Controversiis Bekkero Theologo Batavo ob librum: *die bezauberte Welt/motis*, Lips. 1721. tot. Beckero prælusserunt CARTESIUS, HOBBIUS, DAILLONIUS, ORCHANDUS aliique &c. Adde hic Scripta pariter amœbæa inter Illust. Christianum THOMASIUM & plures adversarios de crimine Magia &c. & qui plurima summa cura collegit, S. R. WEISMANNUM T. II. Iatrod. H. E. pag. 925. seqq.

(e) Equidem Pontificii hoc crimen *Luthero* & *Lutheranis* imputans sed falso, conf. OSIANDRUM de Magia p. 226. seqq. BRENTIUM aliosque plures. De ipsis vero Pontificiis res in proptulo est. conf. Theoph. GALE Court of the Gent. P. III. l. II. Sect. III. & IV. p. 187. seqq. BRENTIUM OO. Tom. VIII. pag. 722. seqq. HEILBRUNNERUM, GLASSIUM, BALDUINUM, GERHARDUM, BROCHMANDUM, DANNHAUERUM, GEIERUM, MOEBIUM, TARNOVHIUM, URSINIUM, QUENSTEDIUM aliosque. Et quamquam Reg. IX. de libris prohibitis talium artium libri prohibeantur, ipsa tamen praxis alia est.

§. XVIII. Quid mirum igitur inter *Judaos* quoque *Magiæ* hujus pretium fuisse, ut multi illam studiose investigarent, & supersticiosa scrupulositate *Gentiles* imitarentur. Certe, si quædam gens ad idololatriam & superstitionem proclivis existit, extitit *Judaica*. Quamquam enim majores illorum a supersticioso rerum creatarum cultu avocati, & posteriores eorum sanctissimis, saluberrimis divinisque Legibus, præceptis & institutis instructi fuissent, ut sanctitatis externæ gloriam omnibus orbis terrarum incolis præriperent, imo sanctior cœtus & *Ecclesia V. T.* existerent: Tanta tamen eorum inconstantia & tam flexile & tortuosum multorum ingenium subinde fuit, ut a purioribus sacris ad turpes *Gentilium* fabulas, (f) & mores supersticiosos discederent, gravissimamque *Numinis* divini offensionem subirent, denique extremum suæ reipublicæ adferrent interitum, quemadmodum & *Prophetarum* (g) & *Christi* ipsius oraculis testimoniisque perhibetur, cum quibus in eandem sententiam multi *Rabbinorum* abeunt, qui supersticiosos mores atque idololatriam causam exiliorum fuisse clarissime probant. Hinc etiam patet, quam ob rem vetus illa *Theologia Judaica* & perantiqua, purior sit & cum verbo scripto convenientior, quam hodierna & recentior, postquam in omnes terrarum Orbis oras dispersi, qui hanc fidem amplectuntur, variorum populorum indolem & mores secuti fuerint. Ipsorum

(f) Legi hic meretur Ath. KIRCHERUS Oedip. Egypt. T. I. Cl. V. cap. X. p. 400. ed. Rom. qui *Judaos* *Ægyptiorum* imitatores describit: Ita enim post alia: Ex quibus aperte patet, omnem hanc supersticiosam philosophandi rationem, non aliam originem habuisse, quam ab *Ægyptiis*. Cum enim *Hebraei* *Ægyptiorum* consuetudine multa, ut in primo tomo ostendimus, delectarentur, eorumque sapientiam tot occultis imaginum symbolis expressam unice suspicerent; neque tamen legis prohibitionem, per imaginum humanum aut brutale quid representantium, similitudines, eam tradere auderent; impunitus hanc literis exhibuerunt; quos secuti deinde *Saraceni*, hanc execrandissimis superstitionibus ita commacularunt, ut ea publica totius *magica* superstitionis officina facta sit &c. adde Brentium Tom. IV. pap. 976. Exempla sunt *μορολατεια*, cultus serpentis *נחשתן*, aliorumque idolorum.
(g) Deut. XXXI. 16. XXXII.

rum autem naturæ mysteriorum strenui indagatores, imo supersticiosi extiterunt, cujus vel *everfionem* vel *inverfionem* esse monent. Summam eorum scientiam & cognitionem adscribunt non *Adamo* (h) tantum primisque *Patriarchis*, sed artium quoque *Magicarum* peritissimos ajunt fuisse *Abrahamum* (i), *Jacobum*, *Mosen* (k), *Davidem*, *Salomonem* aliosque. Ubi tamen ex superioribus repetendum est, quid Legitimum in *Magia*, quid illegitimum, veræque *Magiæ παργικυμια*? Ut enim *Theologiæ* revelatæ opponitur *Idololatria*, ita *Theologiæ* Naturali *magia* supersticiosa, cujus *Judæi* varias exhibent definitiones, nomina, species, subsidia, voces, sententias & autores. (l)

§. XIX. Certe hoc clarissime ex קמיע nostro & schedula religiosa elucescit, quam ipsam ad *Magiam effectoriam* referimus, eam quidem ob causam, quod & supersticiosa literarum atque characterum conspiciatur combinatio, & Angelorum seu Geniorum quos omnibus elementis præesse (m) autumant,

D 3 invo-

(h) adscribunt enim ipsi varia *magica* vestium & virgæ. conf. Cel. D. GOEZII, Super. Lubec. Diss. de reliquiis *Adami*, & HILSCHERI Diss. de reliquiis *Adami*, quam utramque Cl. FABRICIUS Codici suo Psevd-Epigrapho V. T. inseruit, p. 79. seqq. J. H. URSINI Exercit. famil. III. de Sanchoniatone Sect. II. de *Adami* scientia &c. pag. 191. 699.
(i) De *Abrahamo*, cui librum *יצירה* creationis aliosque libros etiam *magicos* adscribunt, conf. Cl. FABRICII Codic. Psevd-Ep. V. T. de *Abrahamo* a p. 341-428. adde VORSTII animadversiones ad Pirke R. Eliezeris p. 202.
(k) de *Mose* conf. URSINIUM Exercit. II. Sect. IX. p. 172. seqq. & in Spicilegio Arnoldi, ibid. adde de omnibus hisce & Buddeum & Fabricium in libris citatis, atque Osiandrum de M. p. 322.
(l) conf. Compendium Theol. Judaicæ HOTTINGERI Enneadi Diss. Heidelberg. subjunctum cap. IV. Sect. XVIII. p. 275. 276.
(m) Ita enim in *Jalkut Chadash* fol. 147. col. 4. n. 27. sub titulo *Mizvoth* legitur: אין לך דבר בעולם ואפילו עשב שלא יהיה לו מלאך ממנה עליו והכל מתנהג על פי אותו הממונה Nihil est in mundo, nec herbula excepta, cui non præfatus sit Angelus; & diriguntur omnia ad mandatum angeli Præfidi. Nec secundum sententiam in *Bereschit Rabba* cap. XX. unus Angelus duas legationes suscipit: אין סדאך אחר עושה שתי שליחות. Hinc igni præesse dicitur JEHUEL, ut ex *Berith Menucha* fol. 27. col. 1. colligitur: על האש הוא שמו יהואל והחתיו יש ממנים על האש ואלה שמותם שרפאל גברואל נורואל

invocatio deprehendatur. *Subsidia* enim hujus Magiæ inter Judæos sunt vel varia exorcismorum, amuletorum, ἀμυλλημα, phylacteriorum (n) Mezuzim, schedulerum superstitiosarum genera

Qui igni præest, ei nomen est **הַמִּיָּאֵל שְׁמֵשׁוּאֵל הַדְּרָנְיָאֵל סַרְנְיָאֵל וְגוֹמ'** *Qui igni præest, ei nomen est Jehuel, atque sub eo igni præfecti sunt septem, Saraphiel, Gabriel, Nuriel, Tammael, Schimschiel, Hadarniel, Sarniel, &c. Et in Amuddé Hefchibba fol. 49. col. 3. נְבִיאֵי אֱלֹהִים הָיוּ יוֹדֵי פֶן הָאֵשׁ וְלִכְךָ הוּא שֵׁר שֶׁל אֱשֵׁי וְגוֹמ' וְסִיכָאֵל הוּא יוֹדֵי מִים וְלִכְךָ הוּא שֵׁר שֶׁל מִים וְגוֹמ'* *Gabrielis principium in igne est, hinc etiam est princeps ignis. Et Michaelis principium est aqua, hinc etiam Princeps est aqua. Et quoniam Angeli alii boni, alii mali existunt, igitur singulis malis singulos bonos opponunt. Cum enim Angeli mali etiam preces hominum impedire student, hinc boni illis oppositi, ut maxime Maharscha super En Jacob Cap. I. Berachot, in Verba תּוֹרְפִין כְּעֵנֶן שָׂאֲמְרוּ שִׁישׁ מִלֹּאכֵי רַחֲמִים: sic commentatur: הַמְכַיָּאִים תְּפִילַת אָדָם לְפָנָיו יִתְכַרֵּץ וְאֵם אֵין אָדָם זֹכֵה לִכְךָ יֵשׁ מִלֹּאכִים אֲכֹזְרִים וּמְקַטְרְגִין וְטוֹרְפִין אֶת תְּפִילַתוֹ אִתְּךָ כְּעֵנֶן שָׂאֲמְרוּ שִׁישׁ מִלֹּאכֵי רַחֲמִים: scilicet: accipienda hæc sunt in eundem sensum, quo alias dici solet, dari Angelos misericordia ministros, qui deferant preces hominis ad Deum, & si homo indignus sit hoc favore, esse à contrario Angelos crudeles & accusatores, qui discerpunt preces illius atque impediunt, ut ad Deum non perveniant. conf. Cl. Georg. Eliez. EDZARDI C. I. Berachot p. 48. & 198. & omnino EISENMENGERI Entdecktes Judenthum P. II. cap. VII. Varietatem autem nominum Angelorum secundum gradus bene notat MAYMONIDES in יְסוּדֵי הַתּוֹרָה seu fundamentis Legis: cap. II. §. VII. edit. Iof. Athiz T. I. p. 3. col. 2. שִׁינוּי שְׁמוֹת הַמַּלְאָכִים עַל שֵׁם מַעֲלוֹתֵיהֶם הוּא הַתּוֹרָה וְלִפְיֶכֶךְ נִקְרָאִים חַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וְהֵם לְמַעַל הַטֶּן הַכֵּל וְאוֹפְנִים וְאַרְאֵלִים וְחַשְׁמַלִּים וְשֵׂרָפִים וּמַלְאָכִים וְאַלְדִּים וּבְנֵי אֲלֹהִים וְאִישׁוֹם ex mente Vorßii & versione: Varietas nominum Angelorum est pro ratione graduum ipsorum & propterea vocantur animalia sanctificata, quæ omnium sunt suprema, & Ophanim, Oralim, Chasmalim, Seraphim, Angeli, Dii, filii Dei, Cherubim & Ischim. adde eundem in notis p. 18. seq. De eorum Classibus vide Zemach David, & animadversiones Vorßii in Pirke Eliez. p. 228-230. De tota doctrina Angelorum ex mente Judæorum confer BUIDDEUM, Philos. Hebr. p. 343. 199. Johannem SAUBERTUM in Palæstra Theol. Philol. Diss. de Adoratione ex mente Judæorum p. 31. seq. Godofred. LUDOVICI in Comment. in Ezechielum de Chasmal. 1720. Admodum vero de tota materia consulantur Cl. BASNAGIUS in Historia Judaica, EISENMENGERUS in Judaismo revelato, MAJUS in Theologia Judaica, pluresque alii, quorum magnus extat numerus. confer quoque PORPHYRIUM apud Theodoretum Therapeutic. Serm. III. (n) Magis profecto horum generum usus inter Judæos semper fuit, quoniam*

genera, quibus vel nomina divina & sanctiora, vel textus quosdam Scripturæ Sacræ inscribunt, & vel innocendo, vel adpendendo, vel projiciendo &c. adhibent: Vel *Kabbala* multiplex

ipforum observatio in ipsis Verbis Legis fuit injuncta. Quid vero קְסִיעוֹת, quid seu Phylacteria, & quis eorum usus paucis subnotamus. Ad Misaam cap. XXIII. §. 1. sic MAYMONIDES edit. Venet. Comment. Part. II. p. 294. col. 3. 4. & Clariff. SURENHUSII Part. VI. p. 115. וְקִסְיֵי וְתַפְלִיטֵי יְרוּשָׁה וְאוֹרֵי הַמְנוּיִן כֻּלָּן חַיְוִנוֹהֶן מְעוֹר וּבְחֹךְ הַקְּסִיעַ וְהַתְּפִלִּין אֲמֻלֶּטוּם & תֶּפְהִילִים, notum est, quid sint. Horum vero omnium, quæ commemorata sunt, exterior pars coracea est. Sed intra phylacteria & amuleta sunt domunculae, in quibus conscriptum est. Cui ibidem ascribitur R. OBADIAS BARTENORA: וְהַקְּסִיעַ וְהַתְּפִלִּין יֵשׁ בְּחֹךְ הַכְּתוּבָה שֶׁל עוֹר פְּרִשׁוּיָה כְּתוּבָה בְּקֶלֶף אֲמֻלֶּטָה & פְּהִלְתָּרִיאִים in se habent domunculas coriaceas, in quibus sectiones Legales aliquot (nimirum Exod. XIII. 3-10. XIII. 11-16. Deut. VI. 5-9. XI. 13-21.) descriptæ sunt in membranis. Quosque igitur à malo vindicare debuerunt amuleta, vocata fuerunt קְסִיעוֹת, quæ igitur numquam in aquas immergere potuerunt, ne immundarentur, vid. מְקוּוֹת de Lavacris Mist. cap. X. §. 2. וְהַקְּסִיעַ וְהַתְּפִלִּין אֵינֶן צְרִיכִין שִׁיבְאוּ בָהֶם מֵיָם scilicet amuleta & phylacteria non requirunt, ut ad ipsa perveniant aqua. Ad quæ verba confer MAYMONIDEM. Comment. Part. II. pag. 181. col. 1. & R. OBADIAM BARTENORAM ibid. col. 2. לְפִי שֶׁאֵין דָּרֵךְ לְהַכְנִים וְלְהוֹצִיא מֵהַשְּׂבֵתוֹךְ מֵהַקְּסִיעַ וְהַתְּפִלִּין, quia id, quod in ipsis est, non licet introducere & educere. Nec aliis modis illa immundare licebat, Tract. Talm. כְּלִיָּם cap. XVIII. §. 8. ubi commentarios evolve R. MAYMONIDIS & R. BARTENORÆ P. II. p. 290. col. 3. 4. Erant autem hæc phylacteria vel memoria officii & pietatis, vel prophylactica contra malos spiritus aliaque mala, ut legitur in Talm. Hierosol. Berachot fol. 2. oportet phylacteria quavis nocte recitare ad fugiendos malos spiritus. Erantque vel Capitis vel Manuum, quæ differebant, ut tamen הֵם לְיִשְׂרָאֵל עוֹזוֹם & robur essent Israelitis Talm. Berachot edit. Edzard. cap. I. p. 51. atque illa tamen nobiliora hisce existerent, ibid. pag. 212: Et quamquam usus horum phylacteriorum non in tota Gente Judaica floretet, cum iustantum discipuli sapientum præcipue utebantur, sententias tamen, quæ in phylacteriis continebantur, omnes recitare oportebat; (conf. LIGHTFOOTI OO. Tom. I. p. 720. seq. quem & Tom. II. ad Matth. XXIII. v. 5. p. 356. aliisque in locis evolvere est,) quorum loco Sabæi alam pulli in delubro sacraati & macraei sinistram, ut amuleta adhibebant. vid. HOTTINGERI H. Orient. L. I. cap. VIII. §. VI. p. 301. Adde de Mezuzæ & Tephilim ABARBANELUM in Torah. p. 240. col. 3. ed. Bashuyf. aliosque Commentatores ad verba Biblica de Tephilim, zizith, Mezuzim, Totaphot &c. His junge HOFFMAN NUM in Lex. Univ. ad vocem Phylacteria. BUXTORFIUM L. Maj. in voce פְּהִלְתָּרִיאִים. SCALIGERUM in Trihæresio cap. VII. LEUSDENIUM in Philologo Mixto p. 119. seq. Ioh. SELDENIUM de Mezuzæ, de Synedriis pag. 123. seq. BRAUNIUM de Vestitu S. S. aliosque maxime BASNAGIUM in Histoire des Juifs

Plex (o), eaque vel *Theoretica*, vel *Practica*, quæ & Magica. Quamquam enim in *Kabbala Theoretica & Speculativa* (p) ועיונית
cujus

Tom. III. L. V. cap. XV. §. XII. sqq. p. 752. sqq. LUNDIUM in *denen Jüdischen Heiligthümern* L. IV. cap. XIV. p. 796. sqq. WAGENSEILIUM ad *Gemar. Sota* cap. II. not. 10. sqq. BUXTORF. *Synag. Jud.* cap. IX. Michaelen BECKIUM de *Ufu Phylacteriorum*. Johancem WEEMSIUM in the *Exposition of the Lawes of Moses*. vol. II. L. I. Exercit. 32. p. 158. sq.

(o) Quum plura ad hunc fontem referantur, non abs re erit quædam hic subjungere. Ducit autem originem suam hæc Cabbala Judaica jndice Theophilo GALE in the *Court of Gentiles* Part. III. L. I. cap. IV. p. 75. 77. ex *Symbolica & Mythologica Gentilium Theologia* Part. III. L. II. cap. I. p. 117. sq. & p. 216. quamquam in eo non omnes consentiant. Assentitur tamen hic REUCHLINUS de *Arte Cabbalifica* L. III. edit. Francof. 1612. p. 713. asserens, *Pythagora philosophiam de Cabbalaorum præceptis initia duxisse, eamque patrum memoria discedentem è Magna Græcia rursus in Cabbalistarum volumina incubuisse.* Legi autem hic de origine, antiquitate, auctoribus, divisione &c. Kabbala merentur J. H. HOTTINGERUS *Philol. Theaur.* L. I. cap. III. Sect. V. p. 434. 452. qui eam in *Practicam, Theoreticam & Figurativam* distinguit. Campegius VITRINGA *Observ. Sacr.* L. I. cap. I. II. III. ubi de antiqua Cabbala Judæorum Sefirotica prolixè agit, recentioreque multis nugis refertam esse affirmat. CUNÆUS de *Republ. Hebræorum* L. III. cap. VIII. p. 466. sq. edit. Nicolai. It. plur. Rever. H. Jac. BASHUISENIUS in *Dissert. II. novæ editioni Clavis Talmudica maxime præfixa* p. 140. sq. & in *Dissert. de Kabbala Vera & falsa*, ubi ad falsam Magicam quoque refert Sect. III. Celeb. BUDDEUS in *Introduct. ad Philol. Hebræorum variis in locis; Aliisque.* Ipsa autem Kabbala Judæorum triplici ratione accipitur. Vel enim *Legem Oralem*, Mosis in monte Sinai datam & ore tenus propagatam denotat; Vel *successionem Historicam* præceptorum Ecclesiæ Judaicæ Doctorum; Vel *Doctrinam Dogmaticam, Mysticam & Enigmaticeam* de rebus excellentioris naturæ, quæ in sensu non incurunt, e. g. de Deo, Angelis, anima, cæter. quam Athanasius KIRCHERUS in *Oedipo Ægypt.* fol. 211. ita describit: *Cabbala est divinarum humanarumque rerum arcana, per Mosaicam Legistypum, allegorico sensu tradita & insinuata facultas.* Atque hæc ultima in *Theoreticam & Practicam* dividitur. Confer hic vel maxime J. E. Floerckii *Commentationem de Crimine Conjuratæ Spirituum* cap. VI. §. XII. p. 127. sqq.

(p) Kabbala hæc Theoretica est vel *Inartificialis*, quæ jndice WAGENSEILIO, monstrosus quidam est fœtus, ex *infausta commistione doctrina cœlestis & Gentilis Philosophia* oriundus; vel *artificialis*, variis regulis & Speciebus contenta, cui summam sapientiæ laudem tribuunt. Species ejus vulgò, ut eas prolixè R. Menasse ben ISRAEL in *Conciliatore* p. 170. sqq. recenset, tredecim numerantur. 1.) גמטריא, *Gematria*, cujus fundamentum est quantitas vel continua vel discreta, adeo que vel Numerica vel Geometrica. 2.) נוטריקון, *Notarikon*, quæ ex singulis vocabuli literis singulas formare voces docet, 3.) צירוף, *Ziruph, Combinatio*, quando literæ ejusdem vocabuli variis modis transpositæ nova & diversa vocabula efficiunt. 4.) צורה, ex formis & figuris characterum & literarum

cujus tredecim recensent species, multa erudita & curiosa quoque deprehendantur, ut tolerari aliquo modo, si non usquequaque excusari possit; Eadem tamen huc quoque refertur, tum quod summam ei præ Scriptura S. auctoritatem (q) tribu-

E unt

orta. 5.) ראשי תיבות וסופי תיבות, Principia & fines verborum. 6.) חטורה, permutatio literarum Alphabeti, quæ ut amplissima, ita nobilissima inter Judæos species habetur, quæ etiam integer Pentatevchus est translatus. 7.) חסר וטלא, defectiva & plena; quæ nititur ratione Orthographiæ divinæ. 8.) סתומות ופתוחות, Clausæ & apertæ, cur in diversis materiis & Sectionibus vel ׀ vel ׀ adhibeatur? 9.) קרי ולא כתיב, כתיב ולא קרי, legitur, nec scriptum est; Scriptum est, nec legitur. Ufusus ejus & in Talmude, & in Scriptura Sacra, ut demonstravit Vir. S. Rever. Abbas HILLERUS in *Tract. de Keri & Ketib.* 10.) אותיות קטנות וגדולות, de literis majoribus & minoribus. 11.) חילוף, Variatio, quando scribitur una litera pro altera e. g. ה pro ו, cujus ratio vel Grammatica redditur vel Cabbalifica. 12.) נקודות, puncta superne scripta, & mysteriosa. 13.) טעמים, accentus, eorumque vis & imperia. Cum vero hæc species nobilitate divise sint, aliæque aliis magis Grammaticæ, quam Cabbalisticæ habentur, ideo quoque alii pauciores numerant, ut GLASSIUS *Philol. S. L. II. P. I. Tract. II. Sect. III. Artic. VII. de Allegoriis*, edit. noviss. p. 426. seqq. Conf. Joh. LEUSDENIUM, in *Philol. Hebræo Diss. XXVI.* adde *Halicoth Olam*, Porta IV. cap. III. ubi varii modi arguendi ostenduntur, & maxime p. 186. edit. L'EMPERERII de *Gematria & Notarikon* agitur. conf. edit. recent. Bashuisenii p. 243. & STRUVII *Rudimenta Logica Hebræorum* p. 49.

(q) Omnium nomine hic loquatur R. Menasse ben ISRAEL in *Conciliatore Quest. L. in Exodum*, p. 169. Videmus hinc sub nomine *Legis mentalis* sive tradite, comprehendendi duas, in quas dividitur, partes, *Misnam* videlicet, quæ clarus Commentarius est *Legis scripta*, & scientiam, occultam, quæ per excellentiam appellatur *Kabbala*. Qui in *Misna* occupantur, comparari possunt *Apothecariis*, qui potiones & Medicamenta sua ex variis simplicibus parantes, cum vives eorum ipsi signorent, tantum præscriptum Medicorum sequuntur. At *Kabbala* studiosi, sunt instar Doctorum, qui causas & rationes eorum, quæ agris præscribuntur, intelligunt. Exempli gratia: Juber Lex, *Thephilim* poni inter oculos, & manibus in signum alligari. Sed quid proprie sint *Thephilim*, aut quid significet vocabulum טטפות, non declaratur. Quia autem fieri nullo modo potest, ut omnes congruant in tali re, oportet audire *Misnam & Legem Oralem*, à Deo Mosis revelatam, quæ docet ex tali materia, tali forma fieri ea, & tali loco poni debere. Hoc quamvis sufficiat ad observandum præceptum divinum, non tamen animo nostro satisfactum est, qui causam hujus mandati, & quid eo denotetur, investigare vult: Quale mysterium lateat sub corionigro, ex quo solo parare ea licet; quid arcani habeant dua illa literæ, ׀ Sin, quæ tria, & altera, quæ quatuor puncta habet; quid significant quatuor partitiones *Thephilla*, quæ capiti applicantur; quid foramen, cui corrigia inseritur. Hæc omnia

ant Judæi, cum quod speciebus ejus גמטריא תמורה צירוף נוסריקון & in magicis rebus abutuntur. *Kabbalam* vero *Præctificam*, seu קבלה מעשית (r) omnino pro subsidio maximo artium absconditarum habent, quæ vero cum LEUSDENIO (s) HOTTINGERO (t), GLASSIO (u) aliisque, ab omnibus, ut prohibita & diabolica rejicienda est. Est enim, ut KIRSTE- NIUS ait, *Magia maledicta essentia*, quæ de exorcismis, incan- tationibus, pellendis malis spiritibus, curandis morbis aliis- que rebus malis, per literas quasdam & voces vel adpensas vel pronunciatas agit, atque cum summo & detestabili nominis Tetragrammati, aliorumque nominum divinorum abusu & profanatione conjungitur. Eo pejor hæc Kabbala haberi de- bet, quo magis suggerit verba magica, & eam in iis inesse vim atque virtutem docet, qua mirandi effectus produci omni tem- pore queant. Et quamquam ipsa suspecta quibusdam Judæis videat

explicantur *Kabbala*, indeque vocatur ANIMA ANIMÆ &c. conf. hic omni- no R. ABRAHAMUM filium Isâaci SCHALUM in Tract. נוח שרן Lib. V. cap. V. pag. 66. col. 2. seq.

(r) De hac ita Pl. Rever. Sen. Georgius SERPILIUS in præfat. ad Tract. Profelyti Joh. G. GOTTFRIEDI qui mecum Denckendorfa fuit, *Jesus der wahre Mes- sias aus dem geoffenbahrten Wort / und verborgenen Geheimnissen der Juden ic. zu geschweigen / daß man gar leicht / (â Kabbala Theoretica) auf die verfluchte Cabbalam Practicam der Juden geleitet werde / welche in nichts anders / als einer Teuffelischen Zauberey / und unverantwortlichen Mißbrauch / alles dessen was heil- lig ist bestehet.*

(s) Hic in Philologo Hebræo pag. 314. ita differit: *Hanc Kabbalam sequuntur illi, qui per literas, vel per nomina quadam collo vel supra januas suspensa se contra pestem, contra bellum, contra diabolum, & contra alia mala defendere volunt; vel qui pu- eant, se morbum Herculeum aliosque morbos sanare posse pronuncians vel insur- rando clanculum in aurem nomen Jehovâ. Etiam hujus Kabbala participes sunt, qui per Evangelium Iohannis miracula quadam efficere tentant, sed omnes sive sint Judæi sive Christiani deridendi & exhibendi potius sunt, quam rationibus refutandi, qui literis aut vocibus ullam physicam vim vel morbos sanandi, vel diabolum pel- lendi adscribunt.*

(t) Hic *Theſaur. Philol.* Capit. cit. p. 444. *Kabbalam Practicam Magicam esse, & prorsus damnabilem adscribit, utpote, quæ cum Verbi Dei horrenda profanatione sit conjuncta.*

(u) *Phil. Sacr.* p. 438. sq. Adde HOTTINGERUM de Talismanicis H. O. p. 284. sq.

videatur & prohibita, ut infra monstrabo; imo ab iisdem ex invidia & blasphemia ipsi Christo θευματῶν (x) tributa: an- tiqua tamen eadem fuit & per secula culta, hodieque frequen- ter magno studio à pluribus adhibetur.

§. XX. Temporum autem rerumque occasiones & gene- ra multiplicia sunt, in quibus adhibere hanc Kabbalam solent. Triplicem vero vel maxime Vitæ statum esse arbitror, in quo

E 2 usus

(x) De blasphemia quod omnia sua miracula per Schemhamphorasch Christus per- fecerit, plures contra Judæos scripserunt, inter quos etiam LUTHERUS in libello germanico de Schemhamphorasch eminet. Conferri hic possunt LEUS- DENIUS in Phil. Hebr. p. 313. Laurentius FABRICIUS in Orationibus dua- bus de Schemhamphorasch usu & abusu apud Judæos, maxime Orat. II. plagula E. 3. sqq. pro omnibus autem loquatur Cl. Georg. Eliez. EDZARDI cap. II. Avoda Sara, qui ad verba pag. 48. quod venerit Iacobus סכניס Scaniensis (di- scipulus Jesu Nazareni) ad sanandum filium Dana, quem momorderat serpens, cui vero R. Ismael non permisit (scilicet nomine Jesu) sanare, prolixissime p. 310. sq. de hoc argumento agit. Cui jungi potest BUXTORFIUS Lexic. Talm. in Vo- cibus סכניס &c. Ipsisque adeo Judæis meliores sunt Mohammedani, qui Mohammedem suum, quamquam bugatorem sequuntur, in Corano Surata V. v. 109. & 110. edit. HINCKELMANNI pag. 108. 109. ex versione Edzardiana: *Ecce dicit Deus (olim in extremo die) de Jesu filii Maria, memento gratia mea erga te, & erga Matrem tuam. Ecce corroboravi te Spiritu sancto, ut alloquereris ho- mines in cunis atque in adulta ætate. & v. 110. Atque ecce docui te Scripturam & sapientiam, Legemque & Evangelium, & formasti in luto formam avis permissis meo, cumque in flares ipsam, facta est avis permissis meo; sanasti etiam cœ- cum natum atque leprosum permissis meo, & eduxisti (e sepulcro) mortuos permissis meo. Ecce quoque prohibui (seu repulsi) filios Israelis à te, (ne tibi noxam inferrent) quando venisti ad eos cum evidentibus signis, dixeruntque ii, qui infideles fuerunt inter eos, non est hoc nisi fascinum manifestum. adde Surat. III. vers. 40. seqq. vid. Edzard. cap. II. Av. Sar. p. 355. seq. Eodem modo calumniis petiit Christum CELSUS, eum in Ægypto Magicis artibus innutritum fuisse, quem vero plane bene refutat ORIGENES L. I. p. 30. edit. Gulielmi Spenceri: ἐγὼ δ' οὐκ εἶδ' ὅπως αὐτὸν μάγῳ ἢ γωνίῳ διδάξαι λόγον, πείθοντα (πάντα) πράττειν, ὡς θεὸς κρείνοντα ἕκαστον ἐπὶ πάνσι τοῖς πεπεραγμένοις. καὶ ἔτι διαπθέντα τὴν ἑαυτοῦ μαθητῶν, οἷς ἡμελλε χεῖρα δοῦναι διακόνους τῆς ἑαυτοῦ διδασκα- λίας. Ego vero non intellego, quomodo magus potuisset dare operam, ut per- suaderet unumquemque ita suas rationes moderari, ac si redditurus esset earum ra- tionem Deo judici: atque ita suos discipulos instituire, quibus erat usus ministerii doctrinae suæ &c. conf. etiam OSIANDRUM de Magia p. 50. §. 27.*

usus ejus obtineat, sanum nimirum & felicem, ægrotum & periculosum. Aut enim animi & corporis dona amplificare & conservare solliciti sunt Judæi, ut divitias quoque augeant & res domesticas in meliori exoptationisque ponant statu, in quibus sponsaliorum quoque & nuptiarum curam habent maximam; Aut morbos pellere, sanitatemque recuperare student; Aut pericula arcere nituntur in puerperiis, in itineribus, in præliis, in insidiis hostium, in terriculamentis malorum spirituum & dæmonum, in furtis, in inundatione aquarum, in incendiis, cæt: (y)

§. XXI. Et quidem de incendiis, ut reliquos casus omittam, exstinguendis vel maxime gloriantur Judæi, ea nempe se polere arte, scientia & potestate, ut vim flammarum omnium cohibere & igni cuius resistere queant, putantes. Tanta quoque Christianorum multitudinem invasit superstitio & credulitas, ut Judæorum promissis fidem habeant, & ad exstinguenda incendia, Judæorum opis se indigere rati, eos in auxilium vocent, aliorum vel exemplis vel opinione adducti & provocati, quod tale quid per Judæos alibi factum evenerit, ut eorum opera mirifico opere prodesset. Quodsi igitur ipsi Judæi incendiorum tempore præsentem esse nequiverint, eandem tamen superstitionem pluribus in locis adhiberi cernimus, ut vel comparata à Judæis ejus generis קמיעות & amuleta igni injiciantur, vel alii hanc artem atque consuetudinem imitentur, atque ne in verbis barbaris, ignotis & exoticis

(x) Confer omnino Cl. G. E. EDZARDUM Cap. II. Avod. Sar. à pag. 310. lqq. ubi varias Kabbalæ practicæ species contra omnia mala pluribus recenset. De Geniis itinerum יוהד & מצפץ Juhach & Mazpaz vide R. Mosen BOTRIL in Commens ad Iezira p. 33. col. 2. sic quoque nomina angelorum in morbis adhibent, quoniam subitorum morborum causa angelis malis sit tribuenda, ut prolixè legere est in נשמת חיים fol. 141. col. 2. וכן הוא בכל חלמים ita se res habet in omnibus oculis & subitaneis morbis, qui à spiritibus hisce malignis proficiunt.

ticis errent, majusque sibi contrahant damaum, germanica pronuncient verba. (z)

§. XXII. Variant autem hic modum rei vel maxime, tum ratione materia, qua utuntur, tum verborum, quæ inscribunt, formularumque, quas pronunciant, & forma, quam adhibent. Etenim aut tempus suppetit parandi talia media, aut festinatio & periculum urget; Hinc vel in promptu habent schedulas tales religiosas, cum membranaceas, tum chartaceas, quibus vim hanc exstinguendi tribuunt, quas igitur exorto incendio in ignem injiciunt, vel dicta varia mussitando, vel verba magica murmurando, vel formulis quibusdam ignem (a)

E 3 ad-

(z) Exhibet ejus modi & tenoris verba WAGENSEILIUS in Quæst: der denen Juden fälschlich beymessene Gebrauch des Christen Bluts, p. 72. ibi enim ita scribit: Die Christen / weilen sie das Hebräische nicht wohl aussprechen können / und fürchten / sie möchten etwas nicht recht sagen / wordurch dann das Ubel grösser werden dürfte / sagen darsür:

Feuer stehe still / um Gottes Will /
Um des Herrn Jesu Christi Willen:
Feuer stehe still in deiner Glut /
Wie Christus der Herr ist gestanden in seinem Rosinfarbenen Blut.
Feuer und Glut ich gebau dir bey Gottes Namen /
Dass du nicht weiter kommest von dannen /
Sondera behaltest alle deine Funcken und Flammen.
Amen! Amen! Amen!

quæ eadem verba & Cl. Schudtius repetit

(a) Exortis enim incendiis, aut prælegunt legem; aut per solum nomen Jehova ignem adjurant, scilicet ויקח אור מאש השריפה בשם יהוה אלהי ישראל ut extracto titone ex igne dicat: Ich ziehe dich heraus mit meiner Hand / woll diesen Brand / und beschwöre dich bey dem allmächtigen Gott / und bey seinen zehen Gebotten / dass du nicht solt weiter kommen können / dann wie du jehund bist / im Namen des Jehova / des Gottes Israels; und also sage er drey mal ic. Aut commemorata voce אגלא Agla recitant vel Psalm. CVI. v. 30. & stetit Pinehas & oravit & plaga fuit inhibita, vel Exod. XII. 27. Sacrificium hoc est Jehova &c. Aut vocem Jehova & Agla simul adhibent hac formula usi ששבעך האש בשם יהוה אלהי ישראל וככה השם הזה אגלא שרא תגיע רחוק יותר ממקומך ותפלה מושח אלהי יהוה ותשקע האש, Ego adjuro Te o Ignis per nomen Jehova, Dei Israelis, & per virtutem nominis hujus Agla s. Eglā, ut non progrediaris ultra ex loco tuo. Addat etiam dictum Num. XI. 2. Moses invocavit Dominum, & extinguitus est ignis &c.

adjurando; Vel ova accipiunt, & variis signata nominibus pro-
jiciunt; vel tractam panis literis figurisque distinctam; vel ve-
stes aliaque adhibent; Vel domibus characteres inscribunt, quorum
vi magica flamma arceatur. Formula autem & modi scriptio-
num varii deprehenduntur, prout vel simplex & solum no-
men יהוה, illudque vel integrum, vel transpositum & immuta-
tum, (b) vel solum אגלה semel aut saepe positum, vel utrum-
que

(b) Plures sunt inter Judæos ingenii lusus, quibus variis Kabbalæ Theoreticæ spe-
ciebus, Notarikon, Gematria & Temura usi, mitos sensus, ex literarum com-
mutatione, permutatione, transpositione eliciunt, qui rudioribus vel maxi-
ma mytheria videantur, in quibus tamen clavis abscondita omnium ænigmatum
inest. Quem enim ad modum situs varius, ordo rectus vel inversus, superior vel
inferior series, diversissimaque literarum translocationes observantur, ita, quam-
quam non lateat ars magna, resque saepe nullius sit pretii, lectoribus mira saepe,
insolita, mystica omnia habentur, quæ tamen, si clavis ad manum fuerit,
levi opera solvantur. Quanta autem hujus rei sit inter Judæos dignitas & aucto-
ritas vix dici potest, qui occultiozem pluribus & ignotam sapientiam hic con-
tineri somniant, divinorumque & humanorum mysteriorum intelligentiam hac
arte & scientia comprehendere arbitrantur. Sunt vero nobiliores & celebriores spe-
cies ipso R. ELIEZERE, in suis פרקים seu Capitulis cap. 37. 38. fatente,
לשון נוסרון, לשון גמטריא, לשון תמורה, significatio scilicet
permutationis, significatio Gematria, & significatio Notarikon. Hac enim Nota-
rikon ex vocum literis argumentari docet, cum vel unius vocis literæ, ut singu-
læ & integræ voces explicantur, aut multarum vocum literæ, vel initiales, vel
mediæ, vel finales, ad unam, vel aliquot voces formandas combinantur. Illa
Gematria, Architectonica, Figurativa & Arithmetica ut amplissima est, ita fons
est argumentandi ex literarum supputatione, pro sensu mystico eliciendo, duas-
que primarias partes, ipsam חילוף permutationem & צירוף combinationem
complectitur. Hoc modo multiplicia literarum Alphabeta Kabbalistica forman-
tur, & varia Ziruphim seu Combinationum genera exhibentur, quocum R. ELEA-
SAR CCXLII, RITTANGELIUS vero ad Iezira pag. 28. in Tabula minori, omis-
sis tabulis cæteris & conjugationibus, quas non facile cujusdam intellectus ca-
pere, aut memoria servare poterit, MMXVI. recenset & numerat, quæ vero
perlustrare velle inutilis pariter & vanus esset labor. Ut paucis rem absolvam:
Vel invertitur alphabetum, vel bifariam divisum sibi subjicitur vel tripliciter divi-
sum numerorum valore distinguitur, vel proxime inter se literæ permittuntur, au-
torum & rectorum &c. Hinc celebriora & usitata Alphabeta ALBAM אלכס,
ABGAD אבגד, ATHBASCH אתכש, ATBACH אטבח, ACHAS אחס,
AIK איק, &c. numerantur, quorum ἀνμάτα, quia in explicando hoc amule-
to seu קמע à me fuerunt adhibita, brevibus hæc subjiçio, ut facilius lectori pa-
seat, cui hæc pro alia substituta litera fuerit, ratio. Confer omnino Celeb.

que cum aliis vocibus maxime טיר, adhibetur, vel Angelo-
rum, quos astris elementisque, ut supra dictum, præficiunt,
nomi-

Hermanni HARDTH Ænigmata Judaorum religiosa pag. 33. sqq. & pag. 50. sq. Rev.
Ioh. Iulii STRUVII, Rudimenta Logica Ebraorum pag. 49. sqq. GLASSII Philol.
Sacr. L. II. P. I. Tract. II. Sect. III. p. 435. sqq. VORSTII Pirke Eliezeris p. 101. &
225. sqq. RAYMUNDI Pugionem fidei pag. 316. & pag. 589. edit. Carpzov.

- Schema Alphabeti Albam - - - אבגדהוזחטיכ
למנסעפצקרתש
- Schema Alphabet Athbasch - - - אבגדהוזחטיכ
תשרקצפעסנמל
- Schema Alphabeti Abgad - - - אגהזטכמספקש
ברוחילנעצרת
- Schema Alphabeti Atbach. - - - אבגדהיכלמנקר
טחזו צפעס חש

Notabene: Quatuor priores combinationes in hoc Alphabeo faciunt 10. e. g.
N & ט, quatuor posteriores faciunt 100. e. g. י & ץ; duæ ultimæ faciunt 500.
e. g. ם & ת. He vero & Nun omittuntur, quia cum aliis literis non bene
conjugi possunt, ad efficiendum talem numerum rotundum.

- Schema Alphabeti Aik. - - - אבגדהוזחט
יכלמנסעפצ
קרתשדמסוףץ
- Schema Alphabeti Achas. - - - אבגדהוז
חטיכלמנ
סעפצקרתש
ת

Ex quibus Schematisms & literas permutandi generibus mysteriosa multa
& arcana, quæ aliis mira primo intuitu videantur, fingi utique & formari possunt,
ut semper alia pro aliis voces ponantur, quæ vel numero, vel quantitate vel li-
terarum varia permutatione secum invicem comparari queunt. Quam levia au-
tem hæc sint, & ad abstrusiora, & prohibitam curiositatem deducant facile pa-
tet. Hinc etiam quid de Cabbala Germanica hodie usitatori, quid de Anagram-
matismis Græcorum, quid de arte notatoria & punctatoria aliisque sit habendum,
elucet; Lusus scilicet sunt & περιεργισμοί, in quibus æque facile contrarium elici
potest vel semper vel plerumque.

nomina adducuntur, quorum provocatione summa vis divino nomini inhærens, ostendatur, quippe qui omnia efficiant, quæ sic agere eos, varii ordinis & potestatis habita ratione, oporteat; Vel denique verba Mosis, aut alius scriptoris subjunguntur. Denique ipsa forma atque figura harum schedularum diversa est; Aut enim est rotunda, ut circulo inscribatur duplex Triangulum, quod verbis in rotunda superficie scriptis includitur, quam in specie Clypeum Davidis מִגֶּן דָּוִד vocare licet; (c) Aut quadrata, ut vel intra quadratum linearum illud triangulum duplex delineetur, vel linearum & notularum loco verba, characteres vel nomina scribantur; aut sola occurrit figura Triangulorum, lineis, punctis vel signis constans. Quæ, ut omnibus clarius ob oculos ponantur, conferri figuræ possunt, quas hic adjicimus, quo diversitas ipsa magis cognosci queat; Quamquam etiam minus diffitear, multum in hac re arti, scientiæ (d) ac studio, aut etiam ignorantia & festinationi scribarum tribui, ut vel majoris vel minoris virtutis & efficientiæ schedulæ istæ habeant rationem, vel pretio mirum in modum differant.

§. XXIII.

(c) Vide Dn. Ortlobii Dissertationem de scutis Hebræorum, maxime p. 19.

(d) Varia posse in scribendis קטעיות committi peccata Iudæi perhibent, quæ postea vim eorum & virtutem impediunt, prout scriptores aut rudes aut periti fuerint. Testis esto pro omnibus R. Moses BOTRIIL, Comm. in librum יצירה pag. 34. col. 2. ubi auctor, cur sæpe horum Amuletorum nullus sit fructus & efficacia, ita scribit: אמר משה בוטאריל זה האופן שאמרתו הוא סוד ויסוד ועקר: ונקיטנא וגמירנא דלא משקר: ולכן חטאו כותבי הקטעים שכתבו שם אנילה כל זה טעורת מפורסם: ובקטעים אלו ה' לא רצם: ועוד שיכתבו בל' טהרה: ולכן לא יצא פעולתם לאורר: ועוד שלא ידעו שצריך לאדם קודם שיכתוב הקטעים לבטל כתפילת המליצים רעים: ועוד שצריך להתכונן בעת הכתיבה אל סוד הקטיע וכזה הרצון רוח נוחה לפני האור הבהיר ירוח: ועוד שספר מיוחד לכל הקטיע כמו קרף צבי אין שליח: ובעונות כותבי הקטעים לא ידעו זה העליל: ולכן הם כותבי פלסתר מצד אופן הנעלם: וכזה אין לתמוה אמר Dixit R. Moses Botril, hac ratio est, ob quam dixerim, hanc rem (scilicet notitiam ortus & finis

§. XXIII. Facile igitur cogitare, Vir S. R. & D. possum, cum ipsum hoc, quod mihi explicandum exhibuisti קמיע seu schedula sacra, à multis aliis sit diversum, quantam sanctitatem, quantamque vim & virtutem ei inesse, Judæus, à quo illud accepisti, jactabundus pro more Gentis deprædicaverit, qui sine dubio hanc suam schedulam inter utilissimas & præcipuas retulit. Constat enim primo membrana nobiliori, & quidem in altera parte tincta & colorata, tota pellucida. Secundo forma est quadrata scriptione verborum & nominum delineata, & sexangularis. Tertio scriptio ipsa insignis & tum repetitione, tum copia vocum amplior. Occurrat nomen Tetragrammaton יהוה expressum bis, latens in vocibus אלר, Alda, Alpha, אלפא, אלר, בו, גה, נון, שדי, nomina Geniorum seu angelorum, denique verba Mosis sensim sensimque decrefcentia. Quæ omnia, quia hoc modo conjuncta sunt, majorem vim huic schedulæ tribui, probare debent, quorum etiam brevior, quousque conjectare potui, explicatio subsequitur.

§. XXIV. In medio & interiori sinu, ceu Centro occurrunt voces אגלא, & quidem hæc bis, אלר, אלדא, אלפא, de quibus sigillatim. Et quidem vox ficta & composita אגלא Agla vel Eglâ formidabilis est & efficacissima, cui stupendam & incredibili-

F lem

horum nominum) arcanum, fundamentum & principale hic esse; Percepique & didici hac minus à veritate aliena esse. Propterea peccant, qui amuleta, seu charactas religiosas, scribunt, s. vocem אגלא scribunt אגלא, ut hic error notus est. Hacce autem amuleta Deo displicent. Quod etiam fit, quod absque puritate (vel manuum vel animi) scribunt, quam ipsam ob causam eorum vis & efficacia in lucem non venit. Porro: quod non norunt, necesse esse, antequam amuleta conscribant, ut precibus cogitationes & interpretationes malas impediunt; & quod necesse sit tempore scriptionis arcanum amuleti intelligere, quia hoc beneplacito bonum odorem coram igne nitido spirabit; porro, quod nesciunt requiri proprium ad quod vis קמיע libellum, nimirum membranam vel caprea vel embryonis. Et inter peccata scriptorum amuletorum non norunt hac manifesta esse. Qua propter falsa scribunt propter rationem occultam & ignoratam. Hocque modo ne miremur, si ipsa res (ut nempe applicata hæc amuleta vim suam exerant) non perfecta fuerit. Benedictus igitur, qui arcanum hujus sapientia novit &c.

lem vim tribuunt, qua varia confici prodigia, edi miracula, atque maxima damna & pericula arceri queant; Nullaque est occasio, in qua non mirifica hujus symboli adpareat virtus. Quam ob rem in pluribus amuletis atque schedulis sacris illud deprehendes, ubi præsentissimum (e) sibi auxilium divinum

(e) Hic vero animum intentum & arcani combinationis peritum requirunt, sine quo sola vocis אגלה pronuntiatio nihil prodest. Loquatur & hic pro omnibus R. Moyses BOTRIL *Comm in Libr. יצירה* edit. Mant. p. 34. col. 1. & 2. אמר משה בושארילו נשבעתי לך אלהי ישראל שהשמות והאזכרות לא יועילו אלא למי שיודע סוד מוצאם ומובאם: ואם לא יודע סוד הצירוף כל מה שיבטא לחנם ינאם: כי הנה לא יועיל לבעל המלחמה כשיהיה כתוב וחקוק בכובע ראשו שם אלה: וואעפ שיאמר במלחמה שלש פעמים שם אלה יעזרני ויושיעני ויצילני לא יועיל לו כי לך הבין במחברת האור והוא כמו טבילת הטמא במים ואוחז השרץ בידו. כך לא יועיל לו ביום עברה השם הזה להזכירו: כי הדבר שלא יודע במחקר לא יועיל והוא כמו סומא בארובה: אבל כשיודע באור הצירוף ששם אלה הוא אגלה הוא טוב להזכירו ג פעמים וזה השם יוצא מאתה גבור לעולם אדני: וזה השם הוא היוצא למלחמה וכשיאמר אותו בכונה על סוד הקשר הקשור בסוד השתלשלות עשר ספירות ינצל מפגע רע במלחמה וינצח אויביו. id est: Dicit Rabbi Moyses Botril, per nomen Iehova Israelis iuro, nomina divina, eorumque commemorationem nihil profuturam fore, nisi illi, qui exitum illorum & introitum seu ortum & finem noverit. Aut, si quis arcanum צירוף seu combinationis ignoraverit, quicquid protulerit ore, frustra dixerit. Ecce enim nihil proderit militi aut Duci bellico si nomen אלה galea ejus inscriptum & insculptum fuerit; Et, quamvis ter in bello dixerit, nomen אלה Dei iurvet me, servet & cripiat e periculo, nihil tamen ei proderit, quia lucem conjunctionis non intelligit. Utque immersio in aquas ei non prodest, qui reptile immundum adhuc manu tenet: sic non proderit ei commemorare nomen hoc divinum in die translationis. Res enim, quam minus investigavit, non conducit, similisque hic est caeco fenestra adstanti. Quodsi vero ex notitia combinationis noverit nomen אלה esse אגלה, tum utile illi erit illud ter repetere, utpote quod nomen productum est ex vocibus אהה גבור לעולם אדני, אתה גבור לעולם אדני, Tu Domine fortis es in aeternum. Atque hoc nomen est, quod exiit in bellum (ex Psalm. XXIV. 8. 10.) quod si adhibuerit & dixerit quis mente ad arcanum conjunctionis vinculi in arcano concatenationis X. Sefhirarum directam, liberabitur à plaga mala in bello & superabis hostem suum. &c.

num spondent, Deumque omni opera & consilio humano superiorem describere sistereque student, ut in solo Jehova omnis spes ponatur atque fiducia. Quodsi divinæ hujus efficaciam atque virtutis fontem & originem in voce אגלה investigare velim, duplicem subesse rationem reperio, tum Generalem, tum particularem. Aut enim est שם של גבורה nomen & index divina potentia, & explicatur vulgo inter omnes & ab omnibus per אתה גבור לעולם אדני, Tu fortis in perpetuum es Domine, & potentia Tua numquam imminuitur, ut & in hac re juvare possis, denominatione à Sefhira seu attributo גבורה ducta; Aut est שם כבוד ישראל, nomen gloria Israelis, enigma illustre, totius Gentis Judaica monumentum, atque gloriae & splendoris fundamentum, & testamenti Jacobei Gen. XLIX. 8. 9. 10. 11. formula, qua in tolerando suo exilio spe recuperandi imperii patrii se lactant, & contra quævis mala medicinam sibi & auxilium parant. Præsertim vero in extinguendis incendiis hac voce solite, & magna animi fiducia Judæi utuntur, & tum sibi, tum aliis Christianis mira se effecturos pollicentur, si eas res, quibus hoc potentiam divinam symbolum אגלה inscriptum fuerit, in ignem injecerint, quoniam hoc modo Deum Israelis, tum reliquis omnibus, tum maxime flammis superiorem esse indicare queant. Atque hoc fine & scopo ordineque in specie particulare aqua fit symbolum, seu שם של מים, ut projectione scriptæ hujus vocis in ignem id denotare & significare velint recutiti doctores & viri, plus nempe omnium fontium, torrentium & fluviorum aquis ad compescendum flammarum furorem valere & præstare potentiam divinam, quæ omnium elementorum vires contineat. Cujus ipsius emblematis rationem quærunt & illustrent ex verbis, quibus Bethuelis filia, Rebecca Gen. XXIV. 19. aquam se hausturam Eliezeri & reliquis potum sitientibus promiserat. Compositionis & conjunctionis vocis hujus Agla ratio ex illa Kabbalæ specie, quæ Notarikon vocatur, ejusque modo primo peten-

da est, qui *Apharefis* aut Rabbiorum more רֵאשֵׁי תִיבוֹת dicitur, quo initiales vocum literæ à fronte ablatae in unam hanc vocem combinatae fuerunt. Quod etiam facile de triplici huius vocis derivatione & origine ostenditur. Ut *Potentiam* divinam designat, sic ex integris vocibus formatur:

הָהָ כּוֹר לְ עוֹלָם רְנִי

Tu fortis in aeternum Domine. Ut vero *Gloria*, spei & contra mala fiduciae est symbolum ex *verbis Jacobi moribundi* colligitur, ut ex versibus, 8. 9. 10. 11. in quibus fata futura Judaeorum describuntur, quaedam verba observentur, ex quorum primis literis hæc vox coalescat:

ו.8. יהודה תה. ו.9. זור אריה. ו.10. לי איסור שבש. ו.11. סרי לגפן.

Maximum enim in hoc vaticinio de tribus Judæ à v. 8-12. futura felicitate & status exoptata conditione latere mysterium putant eam ob causam, quod *omnes Alphabeti litera in eo, solo Dsain*, quod figura sua instrumentum bellicum repræsentat, & vocem זין arma lethalia significantem ab initio format, excepto, *contineantur*, non sine felici faustoque omine, fore, ut à Jacobo in Agla promissam victoriam ab hostibus non viribus & armis, sed divino auxilio & gratia reportaturi sint, omnique tempore & loco votorum omnium compotes fiant. Ut est *nomen aquæ* in incendiis restinzione utilissimum ex verbis Rebecæ hoc modo combinatur. Gen. 24. 19.

וְהָ מַר לְ גַמְלִיק שֶׁאֵבִי

& dixit pro tuis quoque camelis hauriam, & simul divinam potentiam innuit. Ex quibus mens scribæ nostri intelligitur, qui de eventu feliciore eo certius mihi sperasse videtur, quo crebrius in ipso hoc amuleto eandem vocem אגלה repetiit. Decies enim recurrit, & quidem tum קפיצת הדרך *salutim*, tum decussatim, tum angulatim scripta, ut simul mihi ad X. *Sephiroth* alludi in mentem veniat. (f)

Reli-

(f) Confer de hac voce porro STAUDNERI *Jüdische ABC*, S. 71. s. CLXXXV.

Reliquæ voces אֵלֶּךְ *Alar*, אֵלֶּדָה *Alda*, אֵלֶּפָה *Alpha*, in medio quoque posita, & inter repetitum Agla inclusa, magnam mysterii vim & speciem præ se ferunt, sed mihi, si bene conjicio, nihil aliud continere & significare videntur, quam ipsum *Tetragrammaton* JEHOVA, per speciem Kabbalisticam, quæ תַּמּוּרָה *permutatio* vocatur, immutatum, quod ubique latere, ut nomen והנורא הנכבד והנורא *tremendum & honorabile*, putant, ideoque ne propriis literis efferatur per Alphabeti varia, ut nota (a) §. XXII. monstravimus, illud immutant. *Schema ipsum explanationis* hoc addo, & quidem 1.) vocis אֵלֶּפָה. In hac enim ponitur

pro י - - א ex serie אֵיֶק.

ה - - ל - - אַחַס.

ו - - פ - - אַחַבֵּשׁ & אַלְכֵם.

ה - - א. & quidem primo Jod ex Atbach & pro אֵיֶק ex serie Aleph.

2.) Vocis *Alda*, אֵלֶּדָה, quam simili ratione explicamus:

pro י ponitur א ex Alphabeto אֵיֶק.

ה - - ל - - אַחַס.

ו - - ד - - אַטְבַּח.

ה - - א - - אֵיֶק & אַטְבַּח.

3.) Vocis *Alar*, אֵלֶּךְ. Hæc frequenter ponitur pro nomine Dei & pro voce אגלה; Atque eandem legendam censeo non *Alar sed Alad*, quo ipso continet per Gematriam numerum אגלה (XXXV.) quæ ipsa vox pro Jehova ponitur. Sed quia, (fortean per incuriam scriptoris) non *Daled* sed *Resch* legere possum, idcirco etiam in hac mutata forma, omisso uno ה He

F 3

ex

& CLXXXIX. ubi pag. 362. commemorat, se *Stuttgardia in Armamentario magnam rhomphaam* vidisse, in cuius capulo ter vox אגלה fuerit consignata, qua sine dubio Dux quidam bellicus fuerit usus, qui hanc superstitionem Judaicam in pretio habuerit. adde Joh. SAUBERTUM in *Palæstra Theol. Philol.* p. 64. 65. HOTTINGERUM *Dissert. Theolog.* p. 284. EDZARDI cap. II. *Avod. S. p.* 352. 353. HARDTIUM *Ænigmat. Relig.* p. 72. 73.

ex Tetragrammato , illud heic abscondi arbitrør. Ponitur enim

pro י - - נ ex serie אִיָּק.
 ה - - ל - - חס.
 ו - - ר - - חס.

Ex quibus nunc clare intelligitur, quam vim & virtutem huic schedulæ tribuat auctor, quod trina hac repetitione majorem potentiam divinam innuere voluerit; ut sensus verborum mediorum hic reddi queat: *ô Domine Jehova! ô Jehova! ô Jehova! Tu es potens semper & in aeternum, Tu Domine potens es semper & validissimus, qui hanc flammaram vim & furorem reprimat.*

§. XXV. Pergo ad voces & characteres, qui in sex angulis inscripti leguntur. Hic denuo bis occurrit nomen יהוה suis propriis literis, in superiori angulo integrum, in duobus subjectis vero divisum. Quantam huic nomini tribuat vim & virtutem Gens recutita, in vulgus adeo notum est, ut neminem lateat, qui vel primis, ut ajunt, labiis de consuetudine Judæorum aliquid gustavit. Cum enim ipsa Dei essentia cum omnibus attributis in eo contineatur, ut inexplicabile habeatur, ad superstitionem usque tum in usu, tum in lectione & pronuntiatione ejus curiosi sunt Rabbini, Kabbalistæ maxime, ut ipse olim in Commentatione mea de Vacca Rufa notavi. (g) Hic illud potissimum notandum, quod eodem, ad varia efficienda miracula, ut

(g) vide. pag. 189. seqq. ubi ex notis, quæ tantum ad hoc argumentum pertinent, quam infelix & iners opera correctoris fuerit in corrigendo hoc libello plus satis adparet. Adde vero RAYMUNDI Pugionem fidei Part. III. Dist. III. cap. IV. §. IV. p. edit. Carpz. 687. sqq. HARDTIUM variis in locis anigmatum. Theophilum GALE Court of the Gentiles Part. IV. L. II. cap. III. §. I. pag. 239. sqq. WASHINGTON Dispp. Philol. VIII. Cl. ZELTNERI vel potius Lochneri Dissert. de Evangelio Tetragrammato ex N. T. exulante. hab. 1712. Dissert. Max. Rev. Du. OSIANDRI de voce יהוה habit. Tub. Dividunt autem & permutant millenis modis, de quibus vide HARDTIUM, & Thom. BANGIVM Exercit. de Origine Literar. p. 145. conf. quoque Georgium OTHONEM, Prof. Marp. de sanctissimo nomine tetragrammato. Edræ, GAULMINUM in notis ad Tract. de vita & morte

ut medio certissimo utantur, cujus vel sola pronuntiatio propriis literis facta cælum terramque commovere queat, & cujus sanctitatem, (nam & יהוה seu ἐρχόμενος Apoc. IV. 8. XI. 17. XVI. 5. dicitur ὄντος) summam omnes angeli demisse venerentur. In hoc igitur nomine se unum & verum Deum adorare, & à gentibus discerni innuunt, qui in omni calamitate præsidium sit & auxilium, & sua gratia numquam destituat. Ex quo regula quedam generales, quas teneant Judæi, profectæ sunt: tum ne illius obliviscantur unquam יהוה שם שמים שגור בפיו semper sit in ore Judæi nomen Dei: tum ut in omnibus actionibus ad hoc nomen respiciant: כר המעשים יהוה לשם שמים כר omnia fiant in honorem Dei. Quibus igitur regulis ut satisficiant, varie hoc Nomen transfigurant, & in omnibus vocibus quærunt; Imo in ipsa figura corporis & conformatione ejus nomen hoc repræsentant, & ad quatuor quoque mundi plagas applicant, dum ex vocibus ימה occidentem versus, & ex voce צפונה, septentrio, sumunt literas ex prima Jod & He, ex altera Vav & He. Id quod simili ratione fit in vocibus תימנה ומזרח meridiem & ortum versus, ubi ex prima accipiunt Jod & He, ex altera Vav & He. Hocque modo nullum casum, tempus, rem, locum excipiunt, in quibus hoc nomen non possit adhiberi, & quidem ea spe certissima, ut felix in omnibus respondeat finis. Hinc quoque multi Judæorum Mosen Prophetam miracula sua edidisse per hoc Nomen ineffabile perhibent, quod virgæ ipsius seu baculo, qui olim Adami fuerit, inscriptum exstiterit, quam Deus, nomine El Schadai, ut appellativo antiquioribus Mose fuerit cognitus, ipsi vero Mosi nomine hoc suo proprio innotuerit, in quo igitur prodigia ediderit, כי בשם אל שדי לא, quia in nomine Schadai miracula non fiunt, sed tantum in nomine glorioso. Et constans inter

Judæos

Mosis. L. II. cap. VIII. p. 330. sq. ed. Paris. & P. 284. ed. Fabric. Adde RELANDUM maxime in Decade Dissertationum de Tetragrammato. conf. quoque Monf. Ferrand de la Conoissance de Dieu avec remarques de M. . . cap. II. p. 7. sqq.

Judæos traditio est, Mosen Ægyptium illum non ense, aut alio instrumento, sed sola hujus nominis divini pronuntiatione percussisse & interfecisse: סכאן אנו לומדים שהרגו בשם המפורש ex hoc discimus Mosen eum divini nominis pronuntiatione interfecisse. Quibus etiam CLEMENS ALEXANDRINUS adfentitur, qui Stromatum L. I. pag. m. edit. Heinsf. Commel. p. 252. ita recenset: Φασί δὲ οἱ λόγου λόγῳ μόνῳ ἀνελεῖν τὸν Αἰγύπτιον, ὡσπερ ἀνελεῖν ὕπερον Πέτρον ἐν ταῖς Παράξῃσι, φέρεται τὰς νοσοφισαμένους τῆς τιμῆς ἔχουσι καὶ ψευσαμένους λόγῳ δοκτείννας. Ajunt autem Mystæ eum solo verbo occidisse Ægyptium, sicut certe postea Petrus in Actibus fertur eos, qui pretium agri sibi usurpaverant, & mentiti erant, verbo interfecisse. conf. GAULMINUM de V. & M. Mosis, Notar. L. I. cap. IV. p. 207. ed. Paris. & ed. Fabr. pag. 113. sqq.

Alterum, quod in tribus inferioribus angulis includitur, Symbolum est אָז בּוּ גָה *Asboga*. Hæc vox summæ cum Deo unionis & spei certissimæ est tessera, & tantum Characterum externa forma à prioribus differt; imo etiam, quantum initium vocis attinet, prudentia divina ex Psalm. XCIII. 2. & sapientia ex Prov. VIII. 22. Character. Reciproca enim hæc priorum Alphabeti literarum collocatio, & collocatarum combinatio, confessionis quotidiana, quam voce אָמֵן finiunt, & cujus symbolum vox est Jahadonhi scilicet יהוה אדני eundem numerum cum אָמֵן, scilicet 91. efficiens, recordationem in memoriam revocat, ut semper se unum Deum confiteri, & cum eo conjunctos esse deprædicent Judæi, ex qua communione maxima auxilii spes omni tempore proficiscatur. Duplex igitur dignitatis & nobilitatis hujus vocis est ratio; Vel ut est nota Gematrix symboli Jahadonhi seu יהוה אדני & Jahhafesha seu יהוה אהיה, dum sicut quævis syllaba vocis, אָז בּוּ גָה, continet octo unitates, ita memorialis est symbolorum horum, quorum utrumque octo literas complectitur. Vel ut spem erigit, fore, ut propter

pter unionem cum Deo, אָז tunc tempore periculorum, preces & vota exaudiantur, certitudinis hujus ratione ex Esaia cap. LVIII. 9. deducta: אָז תִּקְרָא וַיְהוּה יַעֲנֶה, tunc tu clamabis, & Deus exaudiet. Ut igitur hæc subnecti interpretatio vocum includarum in angulis queat: O Jehova, summe Deus, à quo omnia sunt profecta, & creata, qui es unus Deus, & cum quo ego per fidem & confessionem consociatus sum & conjunctus, in quo etiam omnem spem meam, consilium & auxilium quero & pono, אָז tunc, ipso nempe hoc tempore periculi, in hoc incendio te invococo, certissimus, te auxiliaturum esse, & exauditurum preces! In aliis autem amuletis & schedulis in hisce angulis ponitur vox טִיר, quæ ex Numer. XXII. 32. נִטְתָּה, רִמָּתָה, יִרְמָתָה, timuit, vidit, declinavit, aliquo modo mihi per Notarikon elici posse videtur.

§. XXVI. Egredior ex centro & angulis ad primam interiorem verborum seriem, in qua voces אָגְלָא & טַפְטַפְיָא opposito ordine scriptæ occurrunt. De Agla nihil hic repeto; vocis potius טַפְטַפְיָא indolem & significationem inquirō. Magnus autem & celebris Genius hoc nomine à Judæis notatur, quem varia damna & maxima propellere credunt, quapropter etiam hoc nomen devote attenteque adhibent commemorantque. Eundem quoque cum יהוה Juhach, & נְעוּרִירָן Neuriran, aliisque tum in itineribus Ducem atque comitem tum in omnibus periculis felicitatis, securitatis & liberationis auctorem venerantur. Quid vero in hoc symbolo lateat, vel per Gematriam, vel per Notarikon, inquirō. Ex lege enim Gematria numerica non ipsa hæc vox pronuntiatur, sed is tantum, qui hoc utitur, animo ad טַפְטַפְיָא directo, sic precatur, sit mihi angelus Dei עַל צַבָּא pro exercitu, עַל מִגְן pro clypeo, צוֹה פֶּחַד divino nutu terror omnibus, quia quævis harum formularum valet numerice 193. ut pariter vox טַפְטַפְיָא eundem numerum 193. efficit. Alia origo quæritur per סופי תיבות seu finales literas & Gematriam numericam simul. Siquidem ex versu Exod. XXIII. 20. הִנֵּה אֲנִכִי שְׂרָח מְלֹאךְ לְפָנַי. ecce ego mitto angelum me-

um ante Te, qui Te custodiat in via & deducat Te in locum, ultima litera per apocopen abscissa sunt הוהככככלם, quæ valent 193, pro quibus vox טפספיה ponitur ejusdem 193 valoris, quam igitur vocem solam in Zohar repeti vides. Imo & hanc vocem formulæ diviniore אני יהוה אלהים Ego Jehova Deus vester respondere ideo asserunt, quoniam & in hac numerus 193 contineatur. Præsentissimum igitur contra omnium malorum metum remedium hoc symbolo contineri asserunt, qui in incendiis vel maximus esse solet, mysticumque ejus rei sensum ex versibus quibusdam Scripturæ Sacræ, à Nun incipientibus, inque illud terminatis eliciunt, e. g. ex Cantic. Cantic. IV. II. & c. כלֵה שפתותיך כלה, favus destillans labia tua ô sponsa & c. ex Prov. XX. 27. נר יהוה נשמת אדם הופש כל חררי בטן. Lucerna Domini est spiraculum hominis, quæ investigat omnia secreta ventris & c. ubi ט & פ ordine inverso reperiuntur; ex 1. Chronic. XII. 2. ex quo loco fod accipitur; נשקי קשת, tendentes arcum & c. Et He ex Prov. VII. 17. נפתי משכבי מר אלהים, aspersi cubile meum myrrha, Aloe & Cinnamomo & c. Postquam enim ex hisce locis solatium ceperunt, vocis טפספיה memores, se contra omnem metum munitos esse confirmatosque superstitione arbitratur. Tanta quoque hujus characteris inter Judæos autoritas est tantaque dignitas, ut ejus virtute res suas maximas gessisse Davidem Regem perhibeant, in cujus Clypeo cum aliis symbolis, veluti ad modum Clypei Herculis, nimirum אגלא & c. etiam Taphtaphejah insculptum fuerit, ut ex vers. 69. 70. 76. Ps. CXIX. adpareat. (b)

Non

(b) Equidem totus hic psalmus in Libro שמוש תהילים ad abusum à Judæis pertrahitur, ut quoque Hardtius in Jaddo p. 551. sqq. annotat; de ipsa autem voce hac ex syllabis initialibus vers. 69. 70. 76. judicant, Clare in hanc rem R. Salomo ROKKA in Sepher כונת fol. 59. cap. 3. ג שרי הפנים הנקראים רעים דלעירא דא מתפרשין לעלמים אלה, בייחוד עומדן לעולם ועד בשם קדוש וגדול המחשביי הה טפספיה המיוחדים וכלם יחד לעולם ועד שלרוב קרושתו נקרא מחשבי לרמו

Non vero sine singulari studio octies hic character in præsentis scheda repetitur, tum opposito & mixto cum Agla ordine, tum in quatuor extremitatibus, ad fortius pellendum omnem metum, & arcenda majora damna, quoniam hoc modo & loca & personæ undiquaque auxilio angelorum septæ majori liberentur malo, & omni excusso timore, & trepidatione abjecta facilius se ab injuria flammarum & periculorum vindicare possint; imo angelo hoc vel Genio instructi & adjuti constanti firmoque animo in omnibus periculis permaneant, spe liberationis & auxilii in opera consiliisque angelorum posita (i) Estque igitur hæc paraphrasis, & mentis Judaicæ explicatio: Tu Domine Potens, qui fortissimos angelos ministros habes, Te invoco, ut me illorum consortio stipatum servare velis! Adesto nunc benignitas Tua & misericordia, in omnibus, qua nos premunt periculis, ut sub angelorum Tuorum ministerio tuti omnes permaneamus! Hi nobis excutiant timorem! hi pericula majora propellant! hi nos defendant contra malorum insultus! hi omnia quoque extrema loca occupent, ne flammarum vehementia latius grassetur & serpat! ne furor earum augeatur

G 2

§. XXVII.

דלית לן רשות להגות אותו כי אם במחשבה היוצא מפסוקי האלפא ביתא של תהילים טפלו טפשו והי נא חסדך וגומ' אכתריאל וסנדלפון (Tres angeli faciei) quæ Cl. Hardtius ita vertit: Tres angeli faciei (respe&u Abrahami Isaac & Jacobi), qui dicuntur amici superi, non disjunguntur unquam, sed una perpetuo existunt in nomine sancto & intellectuali, טפספיה, quod illos adunit, ut una semper existant. Quod præ ingenti sanctitate vocatur intellectuale nomen, eo quod nefas sit illud memorare nisi mente. Quod nomen emergit ex versibus Alphabeti Pl. CXIX. ex voce טפלו v. 69. ex voce טפשו v. 70. & ex voce וקרי v. 76. Ipsum autem usum ostendit R. Nathan NATHAN ben Moïse Hanover in שיערי ציון portis Zionis, libro precum, quæ quovis tempore observandæ sint passim cujus editionem forma duodecima Wilmersdorffensæ absque anno impressionis mecum amice communicavit Vir Digniss. Dn. Dr. Hiemerus. De quo etiam conf. Cel. Dn. Paltoris. J. C. WOLFFII Biblioth. Hebr. p. 923. sq.

(i) conf. hic HARDTIUM in Enigmat. Relig. Jud. pag. 117. sq. & in Jaddo p. 550. sq. adde Naphale Elohim. נפתורי אלהים fol. 23. cap. I. & R. SCHLEMO ROKKA in Sepher כונת שלמה seu meditationum Salomonis p. 59. cap. 4. conferri quoque hic potest R. BECHAI Comm. in Torah, Sect. מטות sub fin. pag. m. 198. col. 3.

§. XXVII. Sequitur media series, in qua quater in quatuor extremis vox שדי Schaddai, omnisufficiens occurrit. Notat vero hæc vox *sufficientissimam divinam potentiam abundantiam*, (k) qua & ipse omnia creavit, resque creatas potentissime conservat & tuetur, atque contraria omnia & adversa pessundare potest. Bene enim *pro composito* habetur hoc nomen, ex ש & די, ut significet, *qui sufficit & cui sufficit*; nimirum qui sufficit omnibus creandis & servandis, & qui solus sibi sufficit, ne ulius rei adjumento, auxilio, opera, ad operandum, & ad destruendum habeat opus. *Ind. x* igitur est & *summa divina potentia, beatitudinis & aternitatis*, quam summa veneratione in hac voce venerari oportet. Cumque omnibus modis spes humana decollavit, divina hæc & sufficientissima potentia omnia efficere valet. Quapropter & eandem vocem *translocatis literis varie transfigurare*, atque variis formis scribere assolent, רשי, ריש, שיד, ריש, ירש, &c. ut immensitatem hujus potentia indigitare possint. *Gravissima autem de causa cum nomine Jehova aliquoties hæc vox in schedula presenti conjungitur*, ut major inde spes, majusque solatium in certissimo auxilio divino collocari possit. Ut enim Exod. VI. 3. inter hæc duo nomina, quibus Abrahamo, Jacobo, Isaac, & postea Mofi adparuit, non sine ratione ipse Deus distinguit: Ita eorum conjunctio maxima animi contentione & diligentia est attendenda. Voce enim שדי ipsius potentia amplitudo atque excellentia describitur, ut in Deo inest, & qua semper uti potest: altero vero nomine יהוה, tempore maxime Mofis, usus ejus atque exercitatio in-

(k) Adversari hic nobis Caspar NEUMANNUS, in *Clavi domus Eber* pag. 186. seq. videtur, qui significationem & conceptum sufficientia non formalem admittit, ut potius in *summo gradu*, & multa cum frequentia fulcientem & sustentantem explicet, vulgo per *omnipotentiam*. Sed rem eandem esse, admittit jam sententia de compositione vocis, quavis videt, & suffragia hic prævalent sententiaque auctorum Christianorum & Judæorum. Adde autem de hac voce Theoph. GALE in libro. *Court of the Gentiles* Part. IV. L. II. cap. III. p. 242. & L. II. cap. X. p. 497. HARDTIUM, aliosque maxime RAYMUNDUM in Pug. fid. p. 708. col. I.

nuebatur, uti multis prodigiis, se promissis stetisse demonstravit, Israelitis ope virtutis divina ab Ægyptiæ servitutis jugo liberatis. Hinc שדי cum יהוה conjunctum, hoc nomen Deo sufficere probat לו שדי, שבו כלכר די, quod hoc solum Deo sufficiat, ex quo creandi & conservandi potentia cognoscatur. Pro more autem Judæorum altius hic res quæri videtur in schedula nostra, & ex allusione ad exemplum & votum Jacobi Gen. XLIII. 12. explicatur. Quemadmodum enim ille Jacobus, verbis אל שדי Deus potens dabit vobis in Ægypto gratiam, ita se, abeuntibus filiis, calamitatibus variis pressum crexit, ut hoc symbolo divinam potentiam sibi & ejusdem magnitudinem medicinam adhiberet, מי שנמר לעולם די יאמר לצרתו די, qui mundo condito dixit, sufficit, dicet & meis afflictionibus, (l) sufficit: Ita idem

G 3 in

(l) Non possum non occasione hujus symboli Jacobei mentionem facere beati Joh. Valentini ANDREÆ, cujus scripta jam dudum à me collecta prelum expectant; Is pariter afflicus & corpore & conscientia hoc sibi symbolum, sufficit, elegit novum, atque die 19. Nov. die Elisabethæ 1647. sic in illud commentatus est. Rem ex autographo cum lectore communico:

Cujus caducam hic faciem expressam ad vivum
Vides, de cunctis terrenis, ait, SVFFICIT.
Majorum insitisse vestigiis, Religione, genio,
Fama, sorte, bonis SVFFICIT.
Literis atque sacris navasse operam Lustris plus octo
Ore, calamo, nisu, opere, SVFFICIT.
Terra varias Glebas, homines, mores vidisse
Calluisse linguas eorum, SVFFICIT.
Scholam, Caulam, Curiam, Aulam expertum
Incorrigibili Mundi semper ingenio SVFFICIT.
Veram fidem cum charitatis opere combinatum ivisse
Oblaterante passim invidia, SVFFICIT.
Patria, ejusque Patri fidem probasse novennio,
Ecclesia, amicis semper, domi, peregre, SVFFICIT.
Concordi jugo uno lustra prope septem emensum,
Prole novena, sobole quindena beatum, SVFFICIT.
Selones ex Luce lumen mutuatum Augusta,
Succum, nomen, motum, quietem, SVFFICIT.
Vitam ad sexagesimum tertium annum produxisse
Tenui corpore, familia caput. SVFFICIT.
Marcidus & fatiscens, rudisque appetens

in animo semper attendi potest, & quidem in compescendis flammis ut teneatur hæc formulæ ratio: *Sicut Deus mundo creato dixit sufficit: ita & hoc incendii tempore furentibus flammis dicet, sufficit.* Frequentissime igitur hoc nomine divino uti Judæi solent, ejusdemque insignem virtutem & in variis periculis efficaciam dilaudant, sive illud pronuncient, sive *varie formis & figuris* expriment & delineent. Etenim eam observant consuetudinem, ut *dextra manu inflexa* hanc vocem *digitis* repræsentent, *pollice inflexo* literam Daleth ד, *tribus sequentibus digitis erectis* Schin, ש, *minimo literam Jod י*, referentibus (m), ut hoc modo singulari quadam reverentia, & mente *ad benedictionem trinam* Numer. VI. 24. sq. directa, divinam gratiam, divinamque opem & auxilium à Deo implorare studeant. En! igitur mentem scriptoris nostri, ex verbis elucentem: *O Domine potens, quæ sufficientissima Tua est & abundantissima potestas, felicissima æternitas, & summa omnipotentia, qua Tibi solus, & omnibus sufficis, à quo omnia creata sufficienti cura ac providentia conservantur, cui nulla addiverunt sunt, cui millena sunt juvandi rationes, Te rogamus, Tibi supplicamus, velis pro potentia tua magnitudine nobis hoc tempore opitulari, & præsens restinguere reprimereque incendium!*

§. XXVIII. Pervenio ad ultimum verborum ordinem, in quo voces אדירירון Adirirun, גבירירון Gabirirun, itemque הדירירון

Saturrerum humanarum ait, SVFFICIT.
Tua nempe ò Deus gratia unica
In infirmitate mea potens mihi SVFFICIT.
Si quid ultra addas nimium id sit,
Indignus his & votorum omnium plusquam reus
Non sum melior patribus meis, SVFFICIT.

(m) Confer R. BECHAI Commentar. ad Numer. VI. 24. pag. 166. col. 2. ישפירשו כי האותיות שם היה רושם לרת כגודל יוד בורת שהוא הקטן שין בשלשה אמצעות; Quidam exponunt literas nominis (Tetragrammati) designatas sic fuisse, ut ד exprimeretur pollice, י Jod minimo digito, ש Schin tribus mediis. Ut sic שרר quoque pro voce יהוה usurpetur.

בהדירירון & הדירירון Hadirirun, opposita serie inter repetitas voces Agla & Taphtaphejah conspiciuntur. De characteribus, symbolis, ac vocibus טפּטפּיה, & אגלא satis. De reliquis ambiguus mihi diu sensus permansit, *quis verus ex multis esset, & quid ex mente scriptoris verba significarent?* Tentavi tandem rem per תמורה *speciem Kabbalisticam* indagare, ubi statim ארני יהוה in quavis earum abscondi atque latere deprehendebam, solo Beth ב in voce בהדירירון in dubio relicto, quod aut suffixum esse puto, aut incuria & ignorantia additum censeo. Mysticum quoque sensum ex mente Judæorum ex versibus Nunnatis, seu literam Nun ab initio & in fine habentibus Levit. XIII. 9. Numer. XXXII. 32. Deut. XVIII. 15. Jer. L. 6. Pl. XLVI. 5. LXXVII. 21. LXXVIII. 12. elicere facile possumus, ut ex singulis illorum singulæ harum vocum literæ depromi queant. Tale igitur exhibeo אָמָא, ex quo, quid verosimile sit, adpareat.

Pro י ponitur א ex serie איק.

ה - - ד nempe He in Var ex אבגד & in ד ex טבח.

ו - - י nimirum ו in ה ex אבגד & in ה ex טבח.

ה - - ר scil. ה in ו ex אבגד & in ו ex טבח.

א - - י ex serie איק.

ך - - ר sc. ר in ו ex טבח, aut פ ex איק & utrumque in ר ex טבח.

נ - - ו nimirum נ in פ ex אבגד & in פ ex אבגד, mutatur ex טבח.

י - - ן scilicet י in ש ex אבגד, ex ש in נ Nun ex טבח. Vel Jod in He, & He in פ ex אבגד, & in ן ex איק mutatur.

Ex quo sententiæ meæ & explicationis ratio clarissime patet, sive eandem mecum mentem habuerit scriptor, sive, quid sub hisce characteribus lateret, (*plurimi enim originem veram characterum horum ignorant,*) nesciverit. Duæ autem reliquæ voces אדירירון & גבירירון eodem explicantur modo, ut & has voces

atque adhiberi occiperet. Hæc igitur scientia, cum miranda nobis & incredibilia ex variis naturæ legibus effecta exhibeat, atque sub oculos ponat examinanda, nusquam suspecta nobis & prohibita habeatur, quousque illam ab omni superstitione liberam esse noverimus. Aliter sentio de illa Magia, quæ & vires naturales ac divinas exæquare studet, & vel superstitiosa atque anili curiositate atque credulitate constat, vel turpes cum Dæmonibus societatem ineundi modos monstrat, quorum opera & consiliis mira & omni fide superiora effici queant. Hanc utramque rejicio, sed diversis pœnæ gradibus distinctam. Ultima communi omnium Theologorum consensu atque suffragio prohibita, diabolica, pestilentissima, omnique supplicio digna perhibetur, de qua vero nobis sermo non est, ut de ea differamus. De media, quam etiam *Medicam* quandoque vocant, characteristicam, signatoria, notoria, literaria, punctatoria, scriptoria, &c. quæ variis signis, characteribus, figuris, formulis, effatis, symbolis uti docet, jam maxime judicandum est, & sententia ferenda. In hac autem *primo* usus simplicior ab abusu sedulo est separandus, & *secundo* ad ipsius rei primam originem & fontem propius accedendum. Usus inquam esse potest absque mali culpa, prout variæ res hieroglyphice repræsentantur, vires naturales apte & prudenter ponderatæ ad usum accommodari, varia vocum conjunctione multa exprimi, ut aliarum symbola existant, denique admiratione digna ex legibus scientiarum produci solent. Sic variis emblematis utimur; sic imaginibus & figuris multas res, ut altius hæreant, imprimimus; sic cælum signis & lineis formamus; sic scientiarum regulas characteribus & notis exprimimus; sic vocabula, quibus regulæ includuntur, quasi memorialia, fingimus; sic millena alia, simplicioribus & imperitis rerum sublimiora atque mysteriosa, efficimus. Pertinet huc, qua Deus in Gente Israelitica usus est olim, methodus, ut per phylacteria, Totaphot, varia hieroglyphica, symbola, figuras, rerum sacrarum & precum obsequiique recordationem in memoriam revocaret,

vocaret, & absconditos naturæ meatus investigandi modos ostenderet; quam Seniores populi atque Doctores in exiliis variis in eo secuti sunt, ut varia dicta, quibus constantia & firmitas fidei injungitur, & quibus divinum promittitur auxilium, per literas initiales, medias, finales varie transpositas, permutatas in breviora symbola contraherent, ad quorum normas atque recitationem funderentur preces ab imperitis divinam sibi operam & gratiam comprecantibus juxta & præstolantibus, & quorum perpetua commemoratione & memoria, mente semper in ipsis dictis & verbis divinis fixa, à Gentium moribus & cultu religionis vario, sed falso avocarentur facillime, nec spe sua in omni calamitate & periculo frustrarentur. Sed quamquam purior primum & innocens hic fuerit usus, non diu tamentalis permansit, quin statim ad superstitionem hæc consuetudo deflecteret, & optima quæque in malam raperentur partem, ut facillime ex dictis eorumque formulis variis, ex serpente æneo, ex phylacteriis, multisque aliis, alioquin saluberrimis rebus, intelligitur, quippe quorum maximus subsecuebatur abusus. Quem autem vel magis improbatum velim, quoniam superstitionis plenissimus est, & optima media sinistre & impie adhibet. Etenim quid laudabilius, quid præstantius ipso nomine admirando Dei ejusque attributis? quid salubrius verbis Scripturæ Sacræ? quid efficacius salutis animæ mediis in Codice sacro exhibitis? quid mirabilius miraculis divinis? quid antiquius exemplis sacris? quid fortius & magis excellens opera Angelorum? quid nobilior prece sacra? quid sanctius adoratione Dei? His autem superstitioso animo, impura impiaque mente, contra varia divina oracula ad variam *ægyptiæ* abuti velle quid detestabilius? quid majori culpæ pœna dignum? ut maxima intersit *differentia* atque discrimen *inter materiale*, ut loquuntur, rerum harum & *formale seu rationem malitiam*, qua sunt, qui hæc omnia male adplicant adhibita.

§. XXXI. Sententiæ meæ primum robur addunt, & auctoritatem conciliant vel maximam diviniore pandecta, ex quibus de divina voluntate bene judicare discimus. Ex hisce enim clarissime cognoscitur, non modo omnem idololatriam severe prohiberi, ne male de Deo sentiamus: sed variæ quoque *μετ' Ιουδαίαι, μετ' Αιγυπτίαι*, artes & viæ, quibus ad mores Gentilium accedere homines consuevere, enumerantur. Ut omnes præstigiæ & varia superstitionis genera in prohibitis sunt & probris, cum varia verba exotica, characteres, imagines, sigilla, unctiones, specula, preces vanas, verba sacra & versiculos Scripturæ Sacræ adhibent, quoniam omnia hæc verba non ad ipsum Deum directæ, nec sensu, qui Sacer est, prolata, sed animo profano & minus casto ad effectus inanes, vanos, curiosos, à voluntate Dei alienos adplicata censerī debent. Variæ igitur & multæ voces, tum in Veteri, tum in Novo Testamento, illiusque paginis obveniunt, quibus variæ artes Magicæ, elementares & literales exhibentur, & ne iis utantur, omnibus bonis vehementer interdictum. Ita Exod. XXII. 18. in vivis esse non poterat *מכשפה*, Nah. III. 4. Moses Levit. XIX. 31. graviter admonet ne Israelitæ respiciant *אבת ואל הירענים אל* ad pythones & ariolos; Quod cum adjuncta gravi comminatione mortis Lev. XX. 6. & 27. repetitur. Deut. XVIII. 10. II. prioribus adduntur *חובר חכר מעונן* divinans divinationes, conf. Mich. V. 11. *מנחש* 2. Reg. XVII. 17. 2. Paral. XXXIII. 6. *חבר חכר* incantans incantationem Eccl. XLVII. 9. 12. *אל אוב* quærens pythonem, *אל המטים* quærens super mortuos. Sic Genesios XXI. Exod. VII. VIII. Dan. II. IV. *אל המטים* & Jer. II. 6. Jer. XXVII. 9. *עוננים* commemorantur. Ne dicam de Ufu Teraphim, statuarum solis, & totò cultu idololatræ cuius frequens est interdictio, aut de modo incantandi Bileami Num. XXIV, & Regis Babylonæ Ezech. XXI. 26. multisque aliis

aliis, quæ vel plus vel minus vituperationem incurrunt. (p) In novo Testamento vel maxime mentio fit Simonis Magi, qui dicitur

(p) De omnibus hisce vocibus confer omnino A BARBANELEM in *Torah Parashah* שופטים fol. edit. Cl. Baschus. 297. col. 2. 3. 4. ubi prolixissime de iis agit, & R. NACHMANIDEM refutat, qui scripsit *כחלל הוה כחלל ומכשפה הוה כחלל* ומכשפה הם פרטיו ושהאחרים הם פרטיו, vocem *מכשפה* esse generalem & collectivam, reliquas vero particulares. Pergit enim: *אכל מאשר נזכר מכשפה בתוכה לא בראש וליה בסוף ראוי שנאמן שהוה אחך מהמינים האסורים ושאינו סוג כחלל להם וגו' Sed propterea, quod vox מכשפה commemoratur in medio, & neque in fine, neque ab initio ponitur, credibile certumque videtur, quod illa una sit ex speciebus prohibitis, nec ullum genus univèrsale inter illas inveniat. Postea singulas voces explicat, *אכל מאשר* esse id genus hominum, qui filios suos filiasque *Camarii* seu sacrificulis Ethnicis tradiderint, qui inter duos rogos ignis ardentis pedibus eos traduxerint, vel, ex sententia R. Nachmanidis in honorem Molochi cremaverint infantes; *כוח המרמה* quosdam esse, qui per facultatem imaginatricem & phantasmam præviderit futura, vel etiam ex ordine & aspectu Stellarum sit divinatus; *מנחש*, ex sanguine, vocibus, volatu avium hariolari, *מעונן* ex nubibus & phænomenis æreis judicare *השטית* diligentem horas & dies ad faciendum in iis ea, quæ bene succedant; *מכשף* illos denotare, qui præstigiâs suas exerceant per angelos malos & corruptionis, & rebus à Deo in salutem hominum creatis abutantur, sintque mendaces in familiam cœlestem & angelicam; *חבר חכר* ex sententia Rabbīnorum eos significare, qui serpentes aliæque animalia in unum locum cogere sciunt, ne nocent: ex sententia autem sapientum inter Gentes eos, qui remotius absentes cito ad suos reducere quæunt; *שואל אוב* præstigiatores esse & incantatores; *הירעוני* ex ossibus quodam verba producere; *מטרים* eos describere, qui sepulchris insistant & cæmeteria noctu pervagantur, ut in somno mortuos loquentes audiant, ea referentes de quibus scire cupiunt; quique mortuorum spectra evocare student. Adde hic omnino R. BECHAI ad Deut. XVIII. p. 219. col. 4. edit. Ven. Anno 304. לפק, & pag. 220. col. 1. 2. ubi in pterisque eadem cum Abarbanel deprehendes. R. Levi ben GERSON, ad h. l. p. 233. col. 3. edit. Ven. Anno 307. לפק. R. RUBEN filium HOSCHKE in *Ialkut Rubeni Magno* fol. 167. col. 2. edit. Imm: Athiaz Amstel. 1700. qui ex Zohar ita refert ad hæc voces: *עשרת מיני חכמות של כישוף לכן אושים הפכה*, decem species scientiarum magicarum his continentur, proptereaque extendit Deus benedictus manus suam decem digitorum in Agypto, & conturbavit eos. R. Abrahamum ben MELECH in *Michlal Ioppi* p. 3. col. 3. Adde in specie de מעונן R. MAYMONIDEM. *Libr. de Idololatria* Cap. XI. §. 8. 9. In *Tad Chasak* T. I. Part. I. p. 42. edit. Athiaz. & Vollm. not. p. 146. 153. de reliquis speciebus quære per totum caput.*

citur *μαγύων*, quique suis illusionibus in eam admirationem homines rapuit, ut *δύναμιν* eum *Ἐθεῖ μεγάλην* vocarent Act. VIII. 9. 10. sq. Cui similis ille Elymas, Sergii Pauli *μάγος* Act. XIII. 8. & ancilla *ἔχει πνεῦμα πύδων* & *μαντευομένη* Act. XVI. 16. Inter opera quoque carnis, quæ cœlo nos extorres faciant, refertur *φαρμακεία* Gal. V. 20. & tales in conversis Actor. XIX. 19. commemorantur, qui fuerint antea *πῆρρα πράξαντες*, quibus etiam accensentur *φαρμακοὶ* Apoc. IX. 21. XXII. 15. XXI. 8. felicitate æterna privandi. Ex quibus adpellationibus variis, variæ quoque magiæ hujus superstitionis species cognosci possunt, quas vero omnes, ut pessimas & Christiano homine prorsus indignas sacri scriptores perhibent atque demonstrant.

§. XXXII. Accedit *αὐθροῖτα* primorum Ecclesie Doctorum quos prima secula tulerunt, qui, quo puriorem Ecclesie doctrinam & vitam servarent, animos ab omni superstitione & *πῆρρα* usurpatione eorum omni studio avocarunt, qui sanctiori fidei sese ac societati Christianorum addixere, quoniam, ut supra commemoratum fuit, magia vel maxime in plebe tunc regnavit, quæ variis characteribus, signis, ligaturis, subsidiis ad depellenda morborum & calamitatum pericula utebatur. Eorum igitur quædam suffragia subnectere, ex quibus mens eorum de toto hoc argumento pateat, non abs re erit actum. Sic autem in CONSTITUTIONIBUS APOSTOLICIS de vario harum artium genere & earundem auctoribus: *μάγος*, *ἑπαιδός*, *ἀστρολόγος*, *μάντις*, *θηρεπιδός*, *λάωξ*, *ὀχλαγωγός*, *πῆρρα* *παιδων*, *πῆρρα* *θαύρων*, *ὀϊωνιστής*, *συμβολοδοκίτης*, *παλμῶν ἑρμηνεύς*, *φυλατῆρρος* *ἐν συναγῆσει*, *λάωξ ὄψεως*, *ἡ πῆρρα*, *ἡ ὀρνίθων*, *ἡ γαλῶν*, *ἡ ἐπιφωνήσεων*, *ἡ πῆρρα* *χρῶματων* *συμβολικῶν*, *χρῶμα* *δοκμαζέδωσαν*. *δυσκνήπτος* γὰρ ἡ *κακία*. *παυσάμενοι* *ἐν προσδεχέδωσαν*, *μη* *πῆρρα* *δοκμαζέδωσαν*. (9) Bene quoque Divus IGNATIUS

(9) L. Othano, Cap. XXXII. edit. Cotelier. & Clerici Tom. I. p. 413. *Magus*, *incantator*, *Astrologus*, *Vates*, *carpeator carminum* *Magorum*, *mendicus aegyria*, *circulator*, *amuletum faciens*, *lustrans*, *augur*, *omnium* & *signorum monstrator*,

TIUS ad Polycarpum §. V. *πῆρρα* *κακοτεχνίας* *φεύγε*. *malas artes fuge*, & ad Philadelphenses §. VI. (r) *φεύγετε* *ἐν πῆρρα* *κακοτεχνίας*, *καὶ* *ἐνέδοξοι* *Ἐρχοῦντο* *Ἐαῖων* *τάττι*, *μη* *ποτε* *θλιβέντες* *τῆ* *γνώμη* *αὐτῆ* *ἐξαδενήσεται* *ἐν* *τῆ* *ἀγάπῃ*. *fugite igitur malas artes, & insidias principis seculi hujus; ne forte tribulati sententia ipsius infirmemini in charitate.* IRENÆUS contra Hereses, Marcum (s) inter hæreticos refert, qui Magicæ imposturæ peritissimus (Epiphaniō *μαγικῆς* *κυβείας* *ἐμπρότετος*) fuerit, per quam & viros multos

palpitationum interpret; in occursum observans vitia oculorum aut pedum, vel observans aves, aut mustelas, aut voces, aut symbolicas auditiones, probentur tempore: Vix enim elui potest malitia, cum igitur deserint, admittantur; si non parone, rejiciantur. adde notas ibid.

(r) Confer edit. Schmidianam, quæ Oxonii prodiit 1709. p. 9. & p. 18. O. Cotelierii, edit. Clerici Tom. II. p. 32. & p. 42. & interpol. p. 83. De hac voce, quod proprie non *κακοτεχνία* denotet Theodosius Grammaticus: *πῆρρα* *τέχνη* *ἐπινοήται* *διὰ* *τὸ* *συμφέρον*. *εἰ* *ἐν* *ἑστὶ* *τέχνη* *ἐπὶ* *βλάβῃ*, *οὐκ* *ἑστὶ* *τέχνη* *αὐτῆ* *ἀλλὰ* *κακοτεχνία* *ἔστι*. quod scilicet *quavis ars ob utilitatem talis vocetur habeaturque*, quæ igitur si perniciofa fuerit, mala ars nuncupari debeat. Sed te vera Ignatium ad hæc nostra animum attentum habuisse ex aliis patet, qui hanc vocem ita sunt interpretati. Sic ORIGENES contra Celsum ipsam hanc vocem clarius exponit, quando contra eum, non statim è tenebris productos lucem divinam intueri posse objicientem, sic argumentatur. *καὶ* *πρὸς* *πῆρρα* *φῆσμεν*, *καθῆσθαι* *μὲν* *ἐν* *σκοτῷ*, *καὶ* *ιδρύσθαι* *ἐν* *αὐτῷ* *πάντας* *τῆς* *εἰς* *πῆρρα* *τῶν* *ζωργῶν*, *καὶ* *πλασῶν*, *καὶ* *ἀνδραποποιῶν* *ἐναιρῶντες* *κακοτεχνίας*, *μη* *βλαβόμενος* *δ' ἀναβλέψαι* *καὶ* *ἀναβῆναι* *τῷ* *νῶ* *ἀπὸ* *ὄρατων* *καὶ* *πάντων* *αἰδητῶν* *ἐπὶ* *τὴν* *ὄλων* *δημιουργόν*, *ὡς* *ἔστι* *Φῶς*. ex versione recognita Gulielmi Spenceri, (quem sæpius etiam à viris doctis cum Johanne Spencero confundi miror) pag. 321. Ad hæc quoque dicimus, *sedere in tenebris & hære in eis omnes, qui sunt intenti pictorum, scæptorum, stauriariorum non probandis artibus, nolentes mentem oculosque attollere ab his visibilibus & sensibilibus ad creatorem, qui est lux.* Quas ipsas artes Clemens ALEXANDRI-NUS admonit. ad Gentes pag. 29. ed. Sylburgii ita describit, quæ *astrum excitens*. Postquam enim antea dixisset de variis idololatriæ speciebus, & commemorasset, *ὁμᾶς* *δὲ* *ἀλλῆ* *γοηπία* *ἀπατᾶ* *ἡ* *τέχνη* *ἔστι*. ita mox subjungit: *τοσῶτον* *οἷσον* *αἱ* *τέχναι* *κακοτεχνίαι* *τοῖς* *ἀνοήτοις* *ἐνεποίησαν*, *κατὰ* *τὸ* *ἀστρὸν*, *artes, quæ improbo utuntur artificio, attulerunt infirmitatibus.*

(s) L. I. cap. VIII. & IX. edit. Græbiana p. 56.

& non paucas foeminas seducens ad se convertit, velut ad scientissimum & perfectissimum & virtutem maximam ab invisibilibus & ab inenarrabilibus locis habentem, praecursor quasi fere existens Anti-Christi. *Anaxilae enim ludicra cum nequitia eorum, qui dicuntur magi, commiscens, per hac virtutes perficere putatur apud eos, qui sensum non habent, & a mente sua excesserant &c.* quem etiam δαίμονά τινα παρέδρον έχοντα describit, *demonem habentem familiarem.* (t) Cujus etiam plura mysteria in literomantia quaesita prolixè recenset, (u) & cap. XIII. L. I. sic pergit: *ἄγιοι δὲ πένθες οἱ τηλικαύτην θεοσέβειαν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀληθείας ἀρρήτως δυνάμειος, καὶ τὰς ποσότητας οἰκονομίας ἔχοντες, ἀλλὰ ἔαλφα, καὶ ἔβῆτα, καὶ δι' ἀρεθμῶν ἔτως ψυχρῶς καὶ βεβιασμένως διασύροντες. ὅσοι δὲ ἀφίστανται τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς τοῖς γροῦδισι μύθοις περὶ ἰστοῦσας, ἀληθῶς ἀποκατακέρτοι, ὅς ὁ Παῦλος ἐγκελεύεται ἡμῖν μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νεθεσίαν ὡραϊσθῆναι &c.* De Simone Mago, ejusque Aseclis ita idem prolixè: (x) *Igitur horum mystici sacerdotes libidinose quidem vivunt. Magias autem perficiunt, quemadmodum potest unusquisque eorum. Exorcismis & incantationibus utuntur. Amatoria quoque & Agogima (seu ut pag. 60. φίλτρα καὶ ἀγάγυμα) & qui dicuntur paredri & oniro-pompi, & quaecunque sunt alia perierga apud eos studiose exercentur, &c. quod etiam de Basilidianis refert (y): utuntur autem & hi magia, & incantationibus & invocationibus & reliqua universa periergia, nomina quoque affingentes quasi Angelorum &c. & de Carpocratianis & Gnosticis (z), de quorum parente quasi & capite,*

(t) L. I. cap. VIII. pag. 58.

(u) L. I. cap. X. XI. XII. XIII. §. 2. pag. 79. *Sunt autem digni planctu, qui tantam Dei religionem & magnitudinem vera inenarrabilis virtutis, & tantas dispositiones Dei, per A. & B. & per numeros tam frigidis, & vi extortos enunciant. Quotquot autem ab Ecclesia, & iis anilibus fabulis assentiunt, vere a semet ipsis sunt damnati; quos Paulus jubet nobis post primam & secundam correptionem devitare &c.*

(x) Libro I. cap. XX. p. 94. 95. 96.

(y) L. I. cap. XXII. p. 98. adde hic notas.

(z) L. I. cap. XXIV. pag. 100. 101. ubi varias artis magicæ species recenset, quibus

Carpocrate ejusque sequacibus sic EUSEBIUS: (a) *οἱ καὶ ἔ Σίμωνος οὐ κρύβδην, ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς Φανερόν τὰς μαγίας ὡραϊσθῆναι ἠξίουσιν. εἰς ἐπὶ μεγάλοις δὲ μονοουχί σεμνονόμοι τοῖς καὶ ὡραϊσθῆναι πρὸς αὐτῶν ἐπιπλαγμένοις φίλτροις, ὄνειροπομίαις τε καὶ παρέδροις πρὸς δαίμοσι, καὶ ἄλλαις ὁμοιοτρόποις ἀγωγαῖς.* ORIGENES in Jobum (b) ita differit: *Incantationes diaboli sunt seductiones, demonum irrisiones, Idololatria sex, animarum infatuatio, atque cordium scandalum. Et porro: qui ad vana contenderint auguria atque veneficia, divinationes & phylacteria, atque incantationes, horum gressus conturbantur, horum opera impediuntur, ab ipsis Visitatio Dei recedit, ipsos sancti angeli derelinquunt, cum istis diabolus permanet infatuans mentes eorum, obtundens corda illorum, abstrahens a vero sensus eorum.* Idem vel maxime abusum magicæ superstitionis per varia verba exotica, per cultum daemonum, per formas, per carmina, per symbola aliaque genera prolixè Christianis prohibet, (c) & postquam ipsam sanitatem tum usui medicinae, tum extraordinario modo pietati & precibus vindicasset, ita contra Celsum pergit. *καὶ οὐ γὰρ σκόπησον ὡραϊσθῆναι σαυτῶ, ποῖον ὡραϊσθῆναι μάλλον ἢ τὸ οἱ ἐπὶ πᾶσι θεοῖς, καὶ δυνάμει ὅσα ἄλλα εἶδες ὡς πᾶντα καὶ ὡς εὐεργεσίας ἀνθρώπων, εἴτε πρὸς ψυχὴν, εἴτε πρὸς σῶμα, εἴτε πρὸς τὰ ἔκτος. πότερον τὸν αὐτῶ πρὸς πάντων ἀνακείμηνον, ἢ τὸν ὡραϊσθῆναι δαίμονων ὀνόματα καὶ δυνάμεις, καὶ πράξεις, καὶ ἐπωδάς, καὶ βοτάνιας οἰκείας δαίμοσι, καὶ λίθους, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γλυφὰς, καταλλήλως ταῖς ὡραϊσθῆναι, εἴτε συμβολικαῖς, εἴτε ὁπῶσποτε μορφῶν δαίμονων &c.* (d) & porro: *ἡμεῖς ἂν αἰρέμεθα,*

I 2

εἰ μὲλ-

usi fuerint in formandis, coronandisque variis Christi aliorumque imaginibus, quas cum Gentilium imaginibus comparabant.

(a) Histor. Eccl. L. IV. cap. VII. edit. Colon. 1612. pag. 88. *Isti magicas Simonis praestigias non ex occulto quidem, ut ille, sed jam in apertum jure proferendas censuerunt: & non modo philtis amatoriis curiose ab illis elaboratis, & quibusdam demonibus, qui eorum animis nefaria injecere somnia, quique istis assessores extiterent, verum etiam aliis non disparibus ineptiis se jam nobilitarunt.*

(b) conf. Centurias Magdeburg. Centur. III. cap. IV. p. 71.

(c) L. VIII. contra Celsum pag. 416. 100. ed. Spencer.

(d) p. 418. *Tu ipse apud te considerans, utros mores magis probet Deus, universorum*

οὐ μάλῳ διὰ θερμότητος τοῦτων δαιμόνων ἢ ὑγίεια ἡμῶν ὠφραγίνεσθαι
καὶ ἢ ἐν βιωτικαῖς ἐντυχίαις, νοσῆν μάλῳ καὶ ἐν βιωτικαῖς δυσ-
τυχίαις μετὰ συνειδότητος Ἐ πρὸς τὸν θεὸν τῶν ὅλων καθαρῶς εὐσεβῆς,
ἢ περὶ μετὰ Ἐ κρίζεσθαι καὶ ἀποπίπτειν Ἐ θεῶ καὶ τὴν ψυχὴν
ἐξαγῶς νοσῆν καὶ κακοδαίμονεῖν, ὑγιαίνειν τῷ σώματι, καὶ ἐν
βιωτικαῖς ἀπαλλάσσειν ἐντυχέστερον &c. (e) Cui quoque assentitur
BASILIIUS MAGNUS, *Homilia in Psalmum XLV.* (f) καὶ
ἐλέγχει γὰρ ἡμᾶς τὰ πρᾶγματα ὅταν ἐν ταῖς θλίψεσιν ἐπὶ πάντα μάλῳ,
ἢ τὸν θεὸν τρέχωμεν. νοσεῖ τὸ παιδίον, καὶ οὐ τὸν ἐκποιδὸν ὠεῖσκοπέεις, ἢ τὸν
τῶν ὠεῖργων χαρακτήρας τοῖς τραχηλοῖς τῶν ἀναγῶν νηπίων ὠεῖτι-
θέντα. ἢ πῆγε τελευταῖον, πρὸς τὸν ἰατρὸν ἔρχη καὶ τὰ φάρμακα, Ἐ
δυναμένως σώζειν καταμελήσας. Prioribus denique, ex Patribus
Græcis, jungere placet **CHRYSOSTOMUM**, qui *Homilia*
VIII. in Epistolam Pauli ad Colossenses sic verba fecit: scilicet πε-
ρίαιπτα ἀπάτης ἐστὶ καὶ χλεύης. μοχλοῦque subjungit: τὰ γὰρ περίαιπτα,
κάν μυρία φιλοσοφῶσιν οἱ ἐκ τούτων χρηματιζόμενοι, λέγοντες, ὅτι
τὸν θεὸν καλέωμεν, καὶ οὐδὲν πλέον ποιῶμεν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ χριστιανῆ
ἐστὶ, φησὶν, ἢ γράυς καὶ πιση, εἰδωλολατρία τὸ πρᾶγμα ἐστὶ. (g) Ex
lati-

Dominus, omnibus potentior, tum cateris rebus, tum in benefaciendo hominibus, sive
corpus spectes, sive animam, sive res externas, ejusne, qui sibi committit omnia,
an ejus, qui curiosus est circa Damonum nomina, virtutes, actiones, incantatio-
nes, herbas peculiare Damonibus, gemmasque & sculpturas referentes formas Da-
monum, sive symbolicas, sive qualescunque alias. &c.

(e) pag. 419. Nos certe, si talibus debenda est sanitas & felicitas, malumus agrotare at-
que infortunati esse, salva pietatis erga Deum conscientia, quam dirvelli ab eo & de-
sciscere, proditaque salute animæ, sani corpore, ac per omnia cetera fortunati hanc
prasentem vitam degere &c. Confer eandem, suspicionem à Christianis artis hujus
magicæ amolientem L. I. p. 7. & pag. 53.

(f) Edit. Basil. Jani Cornarii per Froben. 1551. pag. 109. Objurgat autem nos (scilicet
Deus) ob ista facta, si in calamitatibus ad omnia prius quam ad Deum adcurrimus.
Parvus filius tuus incidit in morbum, & tu mox incantatorem circumspiciendo re-
quiris, aut talem, qui vanos & curiosos characteres literarum de innocentium pue-
rorum collo suspendit. Si vero ad extrema perventum est, ad medicum accedis &
medicamenta, eo, qui servare & liberare morbo poterit, contempto & neglecto &c.

(g) edit. Comel. p. 1374. amuleta, impostura sunt & ludibria. & porro: Amuleta
enim, etsi de iis millies philosophentur, qui ex iis rem faciunt, dicentes, Deum in-
vocamus & nihil amplius facimus, & qua sunt hujusmodi: Et Christiana est,
inquit, veritas & fidelis, ea res est idololatriæ

latinorum numero duos tantum testes provoeco, *Tertullianum*
& *Augustinum*. Ille enim Libro de *Idololatria* (h) sic loquitur: *Post*
Evangelium nusquam invenias aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut in-
cantatores, aut conjectores, aut magos, nisi plane punitos. Et in Libro
de anima C. LVII. *magiam fallaciam vocat, & prestigias diabolicas.*
AUGUSTINUS in *Confessionibus*, (i) de curiositate cognoscen-
di sic pergit: *Hinc ad perscrutanda secreta natura, qua propter*
nos est operata, proceditur, qua scire nihil prodest, & nihil aliud
quam scire homines cupiunt. Hinc etiam, si quid, eodem perversa
scientia sine, per artes magicas quaritur. Hinc etiam in ipsa re-
ligione Deus tentatur, cum signa & prodigia flagitantur, non ad
aliquam salutem, sed ad sola experientiam desiderata. Idem in
Epistola ad Marcellinum, (k) postquam de Apulejo mago, ejusque
laudatoribus scripsisset, ita orationem continuat: *Illud, si sapi-*
unt, attendant, qui magicas artes, non utique nisi pro felicitate
terrena, vel damnabili curiositate conquirunt, vel ab eis inno-
centes, periculosa tamen eas admiratione collaudant, & videant
David nostrum sine ullis talibus artibus ex pastore ovium pervenisse
ad regiam dignitatem &c. Et porro de *Doctrina Christiana*: (l) *Ad*
hoc genus superstitiosum pertinent omnes etiam ligatura atque re-
media, qua medicorum quoque disciplina condemnat, sive in pra-
cantationibus, sive in quibusdam notis, quas characteres vocant:
sive in quibusdam rebus suspendendis atque illigandis, vel etiam
saltandis quodammodo, non ad temperationem corporum, sed ad
quasdam significationes, aut occultas aut etiam manifestas, qua mi-
tiore nomine physicam vocant, ut non quasi superstitiose implicare,
sed natura prodesse videantur &c. Denique addo *Canonem XXXVI.*
Synodi Laodicæ & Phrygiæ Pacatianæ (m): *Quoniam non oportet mi-*
nistros

(h) confer hic *Centur. Magdeburg.* Cent. III. cap. IV. p. 79.

(i) L. X. cap. XXXV. edit. Basil. Tom. OO. l. p. 176.

(k) Tom. II. edit. Bas. OO. p. 27.

(l) L. II. cap. XX. Tom. III. p. 32. 33. Confer. eundem de *Consensu Evangelistarum*
L. I. cap. XIV. p. 379. Tom. IV. OO. & de *Civitate Dei* L. XXI. cap. VI. p. 1278. 19.
Tom. V. OO. Etiam in *Iohannis* cap. I. Tract. VII. Tom. IX. p. 66.

(m) *Centur. IV. Magdeb.* pag. 836. & 459.

nistros altaris aut Clericos magos & incantatores esse, aut facere, quae dicuntur Phylacteria, quae sunt magna obligamenta animarum. Hos autem, qui talibus rebus utuntur, projici ab Ecclesia jussimus. Quas ipsas deceptiones magicas quascunque Seculo IV. Christiani adhuc omni modo damnarunt.

§. XXXIII. Ex recentiorum seculorum scriptoribus, iis maxime, qui purioris Ecclesiae Doctores extitere, duos in scenam produco tantum, Lutherum & Brentium, veros Ecclesiae Evangelico-Lutheranae Patres, ne, si ad Doctores Pontificios & Reformatos aliosque pergerem, testimoniorum farragine lectori displiceam. Quam graviter autem LUTHERUS in omnem superstitionem, magiam, prohibitas artes, & omne earum genus invehi fuerit solitus, ut Satanæ regnum, ne Evangelio obesset, destrueret; id plura ejus scripta clarissime demonstrant, quæ omnia hoc de argumento evolvere è re nostra non fuit. Exempli loco sufficiat ejusdem tractatus contra Judæos de Schemhamphorasch, qui omnem literomantiam & magiam vel maxime proscribit. Ex pluribus sequentia adscribere non piget: (n) Nun siehe mir die zarte Fruchtlin an! die beschchnittene Heiligen. Solche Göttliche Werke und Wunderthaten schreiben sie zu dem Schemhamphorasch, das ist/den ledigen todten elenden Buchstaben/so im Buch mit Dinten geschrieben/oder auff der Zungen schweben/oder im Herzen/ auch des Gottlosen getragen werden. Dann der Schemhamphorasch seye/was er wolle/ so sind's/ und können nichts anders seyn/ dann ledige/ todte und amechtige Buchstaben. Wann's gleich Gottes heilige Schrift selbst (das desto ärger ist) wäre/darvon die Juden viel plaudern/und nicht wissen/was sie plaudern. Was solten Buchstaben vermögen/als Buchstaben aus eigener Krafft? wo nichts mehr darzu käme? Was helfen sie den Teuffel/Türcken/Juden/und alle Gottlosen

(n) Tom. VIII. Jansen, Germanicorum pag. 112. col. 2.

losen / so solcher Buchstaben / auch Gottes Namen / ohne Unterlaß mißbrauchen wider das andere Gebott? Ist doch Satan und aller Gottlosen Namen und Werck / auch in heilige Buchstaben gefaßt. Aber die rasenden Juden geben dem Schemhamphorasch die Göttliche Krafft / als den bloßen ledigen Buchstaben ohne alle Verheißung oder Gebott Gottes; dann sie sprechen allhier / daß auch die Gottlosen und Verführer / durch diese Buchstaben viel Wunder und Göttliche Werke thun können. Postquam autem objectionibus Judæorum respondit, idem de Pontificiorum aqua lustrali, cereis consecratis &c. refert, hæcque subjungit: (o) Daß er (der Pabst) hierzu braucht gute Worte der Schrift / und Gottes Namen / ist desto ärger. Gott hats ihm nicht befohlen / sondern vielmehr hart verboten; Es heißt / du solt Gottes Namen nicht mißbrauchen; darum ist seine Krafft nicht darbey / sondern sind ledige / bloße und amechtige Buchstaben. Geschicht aber zuweilen etwas dardurch / so ist's nicht Gottes / sondern des Teuffels Werck / darmit seine Lügen und Zauberey (durch Gottes Verhängen) zu stärken / und die Unglaubigen zu verführen: aber die Glaubigen darmit zuversuchen / und zu warnen / u. s. f. a. Adde eundem de Tetragrammato: (p) So siehet man auch / wie gern sie (die Juden) bey denen Herren und Edelleuten eindringen / geben Erzhney für / item Kunst mit Zeichen und Buchstaben / wider allerley Waffen und Eisen / damit sie die Christenheit erfüllet haben. Dann auch die Dorff-Pfarrherr und Cüster mit solcher Geicherey umbgegangen / bey welchen wir in der Visitation, viel der Bücher funden / von dem Namen Tetragrammaton, Ananiaspra, und viel seltsamer Gebett / Zeichen / Namen der Engel und Teuffel / die gewißlich Hebräisch sind. So haben wir auch erfahren / wie sie der Edelfrauen weidlich

vott

(o) pag. 113. Col. 2.

(p) pag. 118. sq. & maxime pag. 121.

von den Kranckheiten zum Kirchhoff geholffen / daß sie ohne Zweifel in die Faust gelachet haben. Postea subjungit exemplum Judæi cujusdam, qui Alberto Duci Saxonico securitatem & libertatem immunitatemque ab omnibus vulneribus promiserat: Ich höret etwa vor 30. Jahren sagen / wie sich ein Jude bey Herzog Albrecht zu Sachsen hatte eingedrungen / der ihn auch solche Kunst lehret / wider allerley Waffen / daß er nicht solte können gestochen / gehauen / geschossen &c. werden. O! es sind keine Künsten / die Herren so hinan zu führen / daß sie listiglich umkommen sollen. Aber Herzog Albrecht war klug / wolt der Kunst zuvor gewiß seyn: Reit mit dem Juden hinaus ins Feld / und sprach: Jude / ich muß die Kunst an dir versuchen. Zeicht aus / sticht durch den Juden / daß er da lag todt / und konte ihm selbst sein Schemhamphorath, Tetragrammaton, und andere seine Geichey / nicht helfen. Daß dich (sprach der Herzog) du Bube. Wie soltest du mich um mein Leben hinangeführet haben. Ja er hätte vielleicht ganz sanfft in seine Faust gelachet. Ich habe auch noch einen Crystall bey mir / der Herzog Friederichs zu Sachsen gewest / den mir mein jetziger gnädigster Herr / Herzog Johannis geben hat. Der ist mit güldenenen Hebräischen Buchstaben und Zeichen / ohn Zweifel auch auff den Schlag zugerichtet; aber derselbige Fürst war viel zu klug zu solcher Geichey. Aber gleichwohl versuchtens die Buben. &c. Cum Luthero consentit Johannes BRENTIUS in I. Sam. XV. (g) de hoc magiæ Studio ita judicans: *Sed coram Deo tanta est abominatio, ut hac impietas, etiam una ex præcipuis causis fuerit, propter quas Gentes Chananaea deleta sunt.* Et in Psalmum LVIII. (r) *Illud certissimum est, quod etsi similitudo ducitur à Magica incantatione serpentum, non tamen liceat magicas artes exercere. Nam quemadmodum Christus ipse, etsi ducit parabolas & exhortationes*

(g) OO. Tom. II. edit. Grunponbach. p. 562.

(r) OO. Tom. III. p. 688.

ab iniquo villico, & à crudeli Judice, non tamen commendat iniquitatem, imposturam & crudelitatem, sed potius detestatur. Ita cum Psalmus comparat impios serpentibus arte magica incantatis, non laudat magiam, sed commemorat tantum, quid hac in parte fieri soleat, non quid recte fieri debeat. Nam alias Spiritus sanctus abominatur & damnat omnes magicas incantationes: Cave, inquiens, ne imiteris abominationes illarum gentium. Deut. XVIII. &c. Idem (s) ad responsionem Pontificiorum, decorum & conveniens esse pietati, legere Missas vel audire, quod ex non nisi ex optimis verbis atque gestibus ad angelicam sanctitatem comparatis consistit, sic regerit verba: Equidem, si hoc valet, sequitur omnes incantationes & exorcismos esse bonos. Nam & hi ut plurimum optima verba continent. Verum, ut impia incantatoris opinio, ita vitiat bona illa verba, quibus abutitur, ut jam non bona, sed pro blasphemis incantamentis haberi debeant: sic quoque hypocrita impia sua superstitione, quicquid habent operum, quicquid verborum & gestuum adhibent, id totum mendosum efficiunt. Denique Comment. in Epistol. ad Romanos, (t) captivos Satana nuncupat, qui tales exercent artes magicas.

§. XXXIV. Hisce equidem dices abusum magiæ superstitionisæ destrui, duriora tamen multa esse, quam quæ cum ipso præcepto Christi, cum dignitate, gloria & virtute nominis divini, tum Jehova, tum Jesu, vel cum exemplis eorum, hoc nominis divini usu & accommodatiõne qui mira patrarunt, omnem votorum suorum spem explentes, vel denique cum aliorum, qui Ecclesiæ, ut præcipui facem prætulerunt, autoritate, convenire possint, quippe quod ex scriptura sit notum, quid Christus de nomine suo, si quis eo in precibus suis fuerit usus, dixerit, quid ipsa facta comprobaverint, quid denique de aliorum fide sit habendum? Etenim, ut ipsi Gentiles suorum Deorum nominibus invocatis mira & stupenda perfecerunt, cur idem per nomen Jehova

K

&

(s) OO. Tom. IV. Cap. I. Esaiæ pag. 37.

(t) OO. Tom. VII. pag. 771.

& Christi efficere non liceret, cum & ipse Deus in Veteri Ecclesia, hoc nomine se, ut ab idolis distingueretur, cujus solius, ut Dei vivi arbitrio & potentia omnia in effectum deducerentur, & manifestaverit & adorari iusserit? Adhæc ipsum Christum suo nomine in avertendis malis, efficiendis magnis, comparandis bonis, ut precantes uterentur, præcepisse, quo etiam Apostoli sua ediderint miracula, & alieni à sequela Christi vero similia Matth. XXV. effecerint. Accedere quoque auctoritatem multorum patrum, ORIGENIS maxime, qui ita contra Celsum (u):

πιστον μέγε δύναται τὸ ὄνομα Ἰησοῦ καὶ τῶν δαιμόνων, ὡς ἐστὶ ὅτε καὶ ὑπὸ Φαύλων ὀνομαζόμενον ἀνείν. ὅπερ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε· πολλοὶ ἰοῦσὶ μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, τῷ ὀνόματί σε δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ δυνάμεις ἐποιήσαμεν. Fateor autem hæc non frustra & sine ratione proferrî, quæ speciem maximam veri præ se ferunt, meaque sententia maxima cura adhibetur, ne vel honori ipsi divini nominis, fideique, quæ ex eo vires adsumit, aliquid dematur, vel ipsius nature admiranda structura atque vis adducatur in suspicionem, vel denique verus rei usus cum ejusdem abusu tolli videatur. Neque enim negatur & malos per nomen Jehova & Christi Jesu, multa protulisse superstitiose, quæ tamen vel per causas naturales jam ad agendum parata fuerant, vel alio modo excogitata sine hoc usu potuerant fieri, quibus vero, ut major autoritas accederet, utque tegeteretur fraus ac dolus, talia nomina divina & formulas varias adhibuerunt. Sed nec ipse hic abusus ab omnibus impune est adhibitus, ut potius dæmones adjurati à talibus, qui nomine Christi Jesu per ἀπιστίαν abutebantur, vel non obedirent, vel ipsis exorcistis vehementer insultarent atque nocerent, ut septem filiis Sacerdotis magni Scevæ accidit, qui ἐπεχείρησαν ὀνομάζειν ἐπὶ τὰς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα Ἰησοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες. ὀκίζομεν ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν, ὃν ὁ Παῦ-

(u) Lib. I. p. 7. *Tanta certe vis nomini Jesu inest contra dæmones, ut nonnumquam etiam à malis nominatum sit efficax; quod docens Iesus dicebat: Multi dicent mihi in die illa, in nomine tuo dæmonia eiecimus, & vires fecimus.*

λ. κηρύσσει. Act. XIX. 13. sqq. Et quamquam eodem hoc modo quandoque plura miranda edantur, ut in majori & periculiosiori status sui conditione miseri & superstitiosi homines detineantur, ea tamen non divino auxilio & mandato, sed permissione & exploratione, imo vero vel maxime deceptione & illusionem omnium malorum artificis fieri plane bene constat. Quis enim calculo suo adprobare conabitur, quæ Deus ipse proscriptit? in quorum numero potissimum vana, superstitiosa, ac malitiosa nominis sui applicatio, usurpatio atque invocatio continetur, quam igitur consuetudinem, cum nec leviorum ejus, eumque in quotidiano hominum sermone prohdolorum usitatum patitur abusum atque contemptum, summo Zelo, & honorem suum tuendi studio vel maxime rejicit. Ex quibus etiam eorum sententia, qui plus justo concessisse videntur, excusabitur, quoniam in hoc àb hominibus impiis effectorum genere, non ipsius superstitionis in se suscipere patrocium, sed ipsam virtutem, efficaciam, dignitatem, excellentiam nominis divini, καὶ ἀνθρώπων, ut Logici loquuntur, ostendere & defendere allaborarunt. Merito autem jure totam hanc superstitionem repudio, quicumque demum fucus obduci possit, ut legibus divinis prohibitam, nec plures deessent, si adducere liberet, hujus sententiæ rationes. Primum enim, qui hanc περιεργίαν exercere studet, quem honorem & gloriam soli Deo tribuere debebat, confert creaturis; porro à precibus ardentioribus, à casta puraque mente, à vero in Deum amore, fide, fiducia, spe animum avocatur; deinde Dæmonum, geniorum malorum, vel saltem virium naturalium vim efficaciamque nimis extollit, & divino præponit auxilio; denique mentem variis fascinatam corruptamque modis ad varium ipsius Gentilismi genus revocat, atque ab uno superstitionis genere in aliud deductam periculo maximo exponit.

§. XXXV. Placet nunc idem hoc argumentum porro ad rationis

rationis lancem ponderare, & quid in Philosophorum effatis de eo habeatur, paucis dispicere & dijudicare. Hic vero amplissimum aperiretur creaturarum rerum, earumque causarum & effectorum campus, in quo admiranda divina virtus, ex creatorum varietate, affinitate, efficacia considerari & intelligi posset: Sed in arctum omnia & angustum concludo, & omissis, quæ varia ex omni disciplinarum philosophicarum genere quaeri & disputari potuissent, ad unam quaestionem, quæ potissimum de hac literomantia & superstitione moveri potest, refero. Est vero illa: *An in ipsis literis, earumque characteribus & notis præter vim significativam, à voluntate & instituto hominum pendente, etiam præter moralem & civilem obligativam, physica quoque, naturalis, & efficiens vis atque virtus insit, qua remoto omni arbitrio, more, & statu communi, suapte sponte, per se, ex se, & sua natura indoleque aliquid operentur & efficiant?* Ad hanc quaestionem, ut ordine atque distincte respondeam, notari velim primo: non sermonem nobis esse de Magia illa Diabolica, quæ Necromantiam & commercia spirituum ac dæmonum, ut supra mentio jam facta est, variis characteribus magicis occupata, complectitur continetque; sed de superstitiosa, quæ varia symbola, dicta, literarum & vocum combinationes, hisque similia tradit atque exhibet, ut mussitatis scriptisque verborum quibusdam formulis mira homines efficere videantur, quale quid in amuleto nostro seu קמץ, schedula scilicet religiosa comprehendimus. Deinde nolo hic de ipsa literarum variarum origine, antiquitate, inventoribus, utilitate, causa efficiente, materia, forma aliisque ea repetere, quæ multo studio VOSSIUS, BANGIUS, GOROPHIUS, BECANUS, MORINUS, MORHOFFIUS, HOLMIUS aliique plurimi collegerunt, & quarum divinum & numquam satis admirandum inventum tum veteres, tum recentiores omnes dilaudare satis nequeunt. (x) *Nec tertio de*

(x) Sic. Joh. Ger. VOSSIUS in præfat: *Artis Grammaticæ; Vel primis hujus artis initiis nihil in omnibus disciplinis vel magis divina esse mentis opus, vel ad omni-*

de significatione tantum literarum, ut scribuntur & rationem signi involvunt, loquor, quæ tamen hoc loco etiam vel maxime intenditur & requiritur. Etenim cum omnia nobis ob oculos ponantur *vel realiter*, quando res ipsæ conspectum subeunt, *vel idealiter* per imagines aut alia signa, facile patet scriptionem scribendique artem, qua voces earumque partes per literas conspiciuntur, ad ultimam classem pertinere. Hæ enim ipsa *litera signa sunt vocum, quæ pro rebus supponuntur*, ita, ut primo voces respiciant, in vocibus conceptus, in conceptibus res ipsas sed diverso significandi & innuendi modo, res scilicet simplici & incompleta ratione, voces vero complexa & integrativa, & prout significatio rei & vocis aliquando separari potest, ut res nulla in voce, quippe nihil significante, inesse deprehendatur. Quæ literarum scriptio hic *non ratione principii* tum physici, tum artificialis & Grammatici consideranda est, sed *ratione termini*, ejus nempe rei, quæ per eam producit, ut respectus habeatur tum ad ipsam potentiam cognoscitivam, cui aliquid illis repræsentatur, & quæ primo & immediate vocem, non ut sonum, sed conceptus signum, (ut vult ARISTOTELES (y) ἔστι μὲν, inquit, τὰ ἐν τῇ Φωνῇ, τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ Φωνῇ,) cognoscit, tum ad signatam, tum internum conceptum rei,

K 3 tum

um hominum vitam necessarium magis. Nam quid profecto admirabilius, quam pauculis literarum figuris contineri, quicquid sacri, publici, privati, dici aut cogitari potest? qua præterea urbium, regionum, generisque humani facies tandem foret, sublata hac fida custodia omnium gestorum, omnium doctrinarum, omnium fœderum pactorumque? Id quod etiam CICERO mirabundus L. 1. *Tusculanar. Disput. cap. XXV.* edit. *Clar. Dn. Davisii* p. 52. & Lambin. Tom. VII. p. 4420. effert: *Aut quis sonos vocis, qui infiniti videbantur, paucis literarum notis terminavit?* Adde Steph. MORINUM *Dis. de Lingua prima* C. VII. p. 35. BANGIUM *Exercit. I. de literarum origine* Quæst. I. & li. Petrum HOLMIUM, PP. LL. OO. in *Carolina Gothorum in Dis. de Scriptura seu Scriptione, quæ Analectis Philol. Critic. Historicis inserta est à Thoma CRENIO* p. 387.

(y) OO. edit. *Isingjan: Libr. I. de Interpretatione cap. I. pag. 17. Ea, quæ in voce versantur, signa sunt affectuum, quæ in anima sunt: & ea, quæ scribuntur, nota sunt, eorum, quæ in voce versantur.*

tum externum, rem & vocem, hancque non inarticulatam sed articulatam & ex hominum instituto significantem. In quo etiam ipso literæ nostræ, earumque scriptio, quia immediate voces & verba signant, ut ex fine earum atque usu per experientiam colligi potest, maxime differunt ab iis signis & characteribus, quæ immediate res & earum conceptus attingunt, literis scilicet Aegyptiis, Chinesibus, Mexicanis, baculis Runicis, notis Arithmeticis, Astronomicis, Medicis, Chymicis aliisque notis, quibus non voces primum sed ipsæ res designantur atque delineantur. Hæc igitur signa, quæ etiam à naturalibus, in quibus vel à causa ad effectum, vel ab hoc ad illam ascensus fit aut descensus, distinguuntur, vim significandi suam ab arbitrio & impositione aliorum, sive Dei sive hominum, acceperunt, ut sicut literarum formæ, ita & ipsæ voces inter varias Gentes, quas orbis habitabilis capit, differant, bene hoc quoque monente ARISTOTELE (z) ὡς περ εἰδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτὰ, ἕτως εἰδὲ φωναὶ αἰ αὐτὰί. ἂν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρῶτως, ταῦτα πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς καὶ ἂν ταῦτα ὁμοιώματα, πρᾶγματα ἤδη ταῦτά. Et quamquam eadem vim quoque moralem & civilem obligandi accipiant, & illa tamen arbitraria quoque est, ut pro variis Legum, institutorum, pactorum, fœderum, privilegiorum, testimoniorumque generibus aut major eorum, aut minor existat auctoritas. Sed quarto præcipue hic quaeritur de naturali quadam, physica, imo vel magica vi, quæ cum in literis lateat, illis adhibitis, varia miraque efficere possit? Hæc autem quaestio triplex est, in tres partes dividenda. Prima est, an literæ signa esse & dici naturalia possint? Secunda, an hæc signa in rebus ipsis natura inesse queant? Tertia, an vis quædam operatrix rerumque mirabilium effectrix in iis deprehendatur, quæ per earundem usum sese exerat?

In-

(z) OO. Græcor. edit. If. Basil. 1550. Tom. I. L. I. de Interpr. cap. I. pag. 17. quæ verba Iohannes Argyropylus Tom. I. OO. Latin. Basil. 1548. pag. 26. ita vertit: Vti non eadem sunt apud omnes homines literæ, sic neque voces eadem sunt. Affectus autem, quorum hæc signa sunt, primo apud homines iidem sunt, res quoque, quarum hæc similitudines sunt, easdem iidem esse constat.

Intricatæ & implicatæ aliquo modo quaestiones, de quibus varia in Gentilibus, Christianis & Judæis sententiarum divortia existunt, prout alii aliis subtilius de hac re differunt.

§. XXXVI. De prima quaestione sic olim Philosophi: φύσει τὰ ὀνόματα sint, an γένεσι? an natura voces significant, an ex instituto? De priori sententia, illa natura significare, plures Philosophi, Pythagorici, Stoici, Academici aliique affirmarunt, ex quibus solum PLATONEM in testimonium voco, qui in Cratylō statim sub initium, ubi Hermogenes ad Socratem loquitur, id affirmat: κρᾶτυλῳ φησὶν ὅδε, ὃ Σώκρατες, ὀνόματῳ ὀρθότητα εἶναι ἐκάσῳ τῶν ὄντων φύσει πεφυκῶσαν. καὶ εὐ τῆτο εἶναι ὄνομα, ὅ, ἂν πνεις σωθῆμενοι καλεῖν, καλῶσι, τῆς αὐτῆς φωνῆς μέγερον Ἰππὶφθεγγόμενοι. ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφυκῆναι καὶ ἑλλήσι καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἀπασιν. (a) Quamquam in aliis locis hujus Dialogi tam φύσει quam γένεσι in ὀνομαγενεσία agnoscere videatur, quum & à Deo, & à Barbaris, Hebræis scilicet, aliquam factam institutionem fateatur. De quo loco sic AGELLIUS (b): Nomina verbaque non positu fortuito, sed quadam vi & ratione natura facta esse P. Nigidius in Grammaticis Commentariis docet, rem sane in philosophiæ dissertationibus celebrem &c. Sed Platoni opponimus ARISTOTELEM, L. I. C. I. de Interpretatione, cujus verba in priori paragrapho recensuimus, & de Historia animalium C. IX. L. IV. ubi bene inter φωνὴν vocem scilicet naturalem & διάλεκτον distinguit. AMMONIUS ita (c): οἱ ἀνθρώποι κοινῇ σωελθόντες ἔθεντο πρὸς ἀλλήλους ἐκάσῳ πρᾶγματι οἰκείον ὄνομα, τῆτε

(a) OO. edit. Ficini pag. 257. sqq. Cratylus hic à Socrates rebus singulis ait natura inesse rectam nominis rationem, neque id esse nomen, neque quidam ex constitutione vocant, dum vocis suæ particulam quandam pronunciant, sed rectam rationem aliquam nominum & Græcis & Barbaris eandem omnibus innatam. Confer hic totum Dialogum.

(b) L. X. C. IV. pag. 348. edit. Colon. 1549.

(c) de Categoriis p. 16. homines in societatem cœnantes communi consensu nomina propria cuius rei imposuerunt, hoc solum sentientes & querentes, ut per sermonem sibi res representarent, & secum communicarent.

τάτα μόνε φροντίσαντες ἔδει φωνῶν σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ προτάγματα. Addo ORIGENEM contra Celsum(d), ubi de voce Adonai objectionem solvit, qui βαδὺν λόγον καὶ ἀπόρητον, ὃ πρὸ φύσεως ὀνομάτων vocat, disputationem de natura nominum altiore esse & reconditiorem, πότερον, ὡς οἶεται Ἀριστέλης, ἴεσει εἰς τὰ ὀνόματα; ἢ, ὡς νομίζουσιν οἱ ἀπὸ τῆς σοῦς, φύσει, μιμημάτων τῶν πρώτων φωνῶν τὰ προτάγματα, καθ' ἃν τὰ ὀνόματα, καθὸ καὶ σοιχεῖά τινα ἔτυμολογίας εἰσάγουσιν; ἢ, ὡς διδάσκει Ἐπικύρου, (ἑτέρως ἢ ὡς οἰοῦνται

(d) L. I. contra Cels. pag. 18. utrum, sicut placet Aristoteli, ex instituto imposita sint rebus vocabula? an ut stoici malunt, natura primis vocibus res ipsas, quibus sunt nomina, imitantibus, quam ob causam etiam elementa quadam etymologia & notationis inducunt? an, sicut Epicurus aliter docet quam putent stoici, natura quidem sunt nomina, sed quatenus primi homines quasdam voces de rebus ipsis temere eiecerunt? &c. quod etiam magia, quæ vocatur, non ut Epicurus & Aristoteles existimant, res incongrua sit; sed sicut ejus periti demonstrant, constans quidem, sed habens rationes paucis admodum cognitâs. Sed ipse Origenes hic vacillat, dum in Commentario ad Numeros Homilia XI. Angelos constituit, qui diversas linguas, earumque dialectos diversarum provinciarum incolis impresserunt, sola lingua, quæ Adamus fuerat usus, Hebræa scilicet, in ea parte hominum relicta, quæ Dei ipsius portio permansit &c. Conf. etiam adnotationes SPENCERI p. 19. & VOSSII Theol. Gent. L. I. C. VIII. p. 63. Non piget hic addere, quæ Clemens ALEXANDRINUS Stromat. L. VIII. p. 560. de voce humana refert: τρία ἐστὶ, inquit, πρὸ τῆν φωνήν. τὰ τε ὀνόματα, σύμβολα ὄντα τῶν νοημάτων καὶ τὸ προσηγμένον, καὶ ἑπακολέθημα δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων. δεύτερον δὲ, τὰ νοήματα, ὁμοιώματα καὶ ἐκτυπώματα τῶν ὑποκειμένων ὄντα. ὅθεν ἅπασιν καὶ τὰ νοήματα καὶ αὐτὰ ἐστὶ, διὰ τὴν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ἅπασιν ἐγγίνεσθαι τύπων. οὐκ ἐστὶ δὲ καὶ τὰ ὀνόματα, διὰ τὰς διαλέκτους τὰς διαφορὰς. Τρίτον δὲ, τὰ ὑποκειμένα προτάγματα, ἀφ' ἧν ἡμῖν τὰ νοήματα ἐκτυπένται κ. λ. In voce, (scilicet humana) tria versantur; nempe, & nomina, quæ sunt signa eorum, quæ animo cogitantur principaliter, per consequentiam autem, etiam subjectorum: Secundo autem, cogitata, quæ res subjectas referunt & exprimunt. Unde sunt omnibus eadem cogitata, propterea quod ex rebus subjectis eadem forma & typus ingeneretur omnibus; non itidem etiam nomina, propter diversos sermones. Tertium autem, sunt res subjectæ, ex quibus nobis imprimuntur cogitata &c. Atque quem vel primum nominassem, Cl. Johannes de RAEI potissimum hic evolvendus est in cogitatis de interpretatione, Parte II. speciali de prima & simplicissima vocabulorum significatione, pag. 61. sqq. edit. Amstel. 4. 1692. ubi prolixissime de hæc argumento agit.

οἰοῦνται οἱ ἀπὸ τῆς σοῦς) φύσει εἰς τὰ ὀνόματα ἀπορρηξάντων τῶν πρώτων ἀνθρώπων τινὰς φωνὰς καὶ τῶν προτάγμάτων; ut admittitur Stoicorum sententia declarari possit ὅτι καὶ ἡ καλεσθεῖσα μαγία ἐστὶ, ὡς οἰοῦνται οἱ ἀπὸ Ἐπικύρου καὶ Ἀριστέλης, προτάγμα ἐστὶν ἀσίγητον πάντη, ἀλλ', ὡς οἱ πρὸ ταῦτα δεινοὶ ἀποδεικνύουσι, σιωπῆς μὲν, λόγου δ' ἔχει σφόδρα ἐλίγους γινωσκομένους. Ad hæc varia rationes adduci possunt, ex quibus facillime colligitur significationem verborum & hinc fluentem sermonem non naturalem & κατὰ φύσιν esse, sed ex beneplacito atque instituto & Dei, ut in nominibus ante Adamum impositis, aut immediate cum imagine Divina primis Parentibus datis perspicere est, & hominum tum primorum, tum posteriorum. Etenim si materiale, ut vocant, sermonis & vocabulorum, sonum nempe & vocem, cui tunc argutiva quoque significatio, sed non voluntaria inest, bene à formali, significatione nimirum imposita distinguimus, tum illud omnino naturale esse, hoc vero ex voluntate imponentium pendere cernimus. Nam, primo, ut conceptus rerum, quia naturales sunt, pluribus imo omnibus, si idem cogitandi studium adhibicum fuerit, utpote ejusdem speciei individuis, communes deprehenduntur: ita & voces nominaque eadem inter omnes esse deberent, ut in aliis rebus naturalibus videre est, quæ tamen diversissima esse de eadem re inter populos experientia docet; Deinde, quæ frequentissima in omnibus linguis est, diversa ejusdem vocis significatio, sæpeque contraria, vel in eadem, vel in diversis linguis, nullum obtineret locum. Tertio nec propria ab impropria differret locutio, nec eadem vox diversissimis rebus tribui posset, quia æque tam multa vocabula, quam res creatæ existerent; Ipsæ quoque, quarto, linguæ natura non arte & studio ac imitatione addiscendæ forent. Etiam quinto illud à veritate alienum & absurdum sequeretur, res & nomina simul natura & tempore esse, cujus tamen falsitas & ex historia creationis, & ex rerum cognitarum

L

& in-

& inventarum varia nomenclatione, & ex novorum, per singulas aetates, nominum & vocabulorum inventione cognoscitur, quorum quorundam significatio, etsi in ipsa rerum indole & natura fundamentum habere videatur, ut hinnitus de equis, rugitus de leonibus, balatus de ovibus, rictus de canibus praedicentur, tamen non omnium talis est, & ex ὀνοματοποιία seu nominis à sono fictione ortum ducit & originem. Denique & illud efficeretur, rebus ipsis & vocibus per se & ex natura obscœnitatem quandam & turpitudinem inesse posse, quæ tamen potius ex voluntate & mente dicentis & agentis oritur. *Sed, qui contrarium sentiunt, & significationem propugnant naturalem, minime rationibus suis destitui videntur, dum & rebus ipsis adducimur, cur his aliisve vocabulis loquamur, & partes, organaque quibus sermo fit, naturalia sint, & conceptus natura orientur, cur non & eorum signa? & exemplo primorum parentum Adami Evæque, quorum sermo naturalis fuisse potest, veritas rei confirmetur.* Verum enim vero, tanto robore hæc argumenta non pollere, quantum eis tribuunt hujus sententiæ patroni, quilibet facile intelligit, qui animum ad eorum considerationem cupit adpellere. Neque enim ipsæ causæ rerum plerumque nobis notæ sunt, neque eadem omnibus, neque earundem adfinitas quædam, ut significatio ipsa vocis de iis adhibitæ fundamentum & radicem in re ipsa habere queat, ut facile, si unicum *nomen cancri* cogitaveris, patet. Organa vero naturalia, quamquam homini adnata sint, plus tamen, quam in proposito hic est, probant, & tam ad inarticulatam quam articulatam vocem adplicata, potentiam quidem loquendi, sed non connatum sermonem ostendunt, quod etiam eadem in animantibus ratione carentibus, quæ voces, vocumque modulos atque sonos observant, conspiciantur. Neque à conceptibus rerum & sensibus ad ipsam vocum significationem rationem bene atque apte ducimus, quoniam

niam

niam illi priores sunt, & tunc commodè cum aliis communicari possunt, quando iis vocibus, quæ ex communi instituto & consensu claritatem suam, proprietatem, perspicuitatemque, significationem inprimis & valorem habent, exprimuntur. Neque protoplasti, qui vel ambo vel singuli, voces ex instituto significantes, quibus uterentur, non habuisse creduntur, aliquid confirmant, quippe qui non ordinario & naturali modo procreati, sed ab ipso Deo ficti formatique, cum ipsa imagine divina & sermonem & sermonis sensum atque significationem acceperunt, quod simili quadam ratione, sed spirituali ἐν ἀγορεύσει καὶ ἐν πνεύματι ἀγία factum est per infusionem doni linguarum, & ex parte in ἐνεργηθείσει conspicitur, hoc tamen rei discrimine habito, ut ea verba vocesque suggestæ fuerint, quæ ex instituto jam notæ fuerant, cum alias ignota ac inania à talibus inspiratis prolata verba pro vocibus vel non articulatis, vel articulatis quidem, sed non significantibus merito habeantur.

§. XXXVII. *Altera hujus questionis pars est, an talia signa, voces, & literæ, rebus ipsis inesse possint? Equidem supervacanea hæc quæstio, & exiguæ utilitatis haberi posset: Sed cum hac sententia, literas & signa rebus inesse turpiter abundantur supersticiosæ novitatis ac artis cultores, & qui secretioris philosophiæ ductum sequuntur, varias figuras & verba excogitata amuletis imprimentes, imo intelligentiarum Angelicarum, quas cæli motibus præesse, & quasvis ejus virtutes inferioribus dispertiri fingunt, imperio adcommodantes subicientesque; igitur intactam illam prætermittere nolui. Mitto autem hic literas & Alphabeta Adami, Sethi, Henochi, Noachi, Scripturas Cabbalisticas, Angelicam, naturalem &c. de quibus multa apud Cornelium AGRIPPAM, Leonhardum THURNEYSERIUM, Thomam BANGIUM, MORHOFIUM, Joh. H. URSINUM, HELMONTIUM (vid. Cl. FABRI-*

L 2

TIUM

TIUM Cod. P. V. T. p. III7.) reperire licet; Et folius *Scripturae Caelestis*, ut vocant, mentionem injicio, qua ipsum caelum ut verum librum fingere student, in quo stella atque astra exprimant literas eo ordine & significatione, ut omnia ex illis colligi atque intelligi possint, & ex quibus Patriarchae sua semper hauserint; Cui similis illa sententia, omnibus creatis, plantis & arbutis non formas tantum, & signaturas, sed characteres quoque impressos natura esse. Utramque, priorem autem potissimum, summo studio atque opera explicare, defendere, & ex Rabbiorum (e) atque Veteris Ecclesiae & recentioris Doctorum aliorumque testimoniis confirmare ac illustrare conatus est Jacobus GAFFARELLUS, Gallus, qui ut alibi, sic vel maxime in libro saepius edito quem inscripsit: *Curiositates inaudita de sculptura talismanica Persarum, Horoscopo Patriar-*

(e) Omnium loco solus loquatur R. ABEN EZRA in Psalm. XIX. v. 5. qui ita בכל קום כמו קו לקו והוא המכתב ומס קום שב אל שמים והטעם כי מכתבם יקרא בכל המקום ויבינו מה טעמו כל המשכודים בכל מקומות הארץ: ובקצה תכל הוא הארץ המיושבת מליהם ישמעו והנה ספור והקו הוא הספר והם שהזכיר בעל ספר יצירה ספר ספור וספור כי אלה שלשתם עיקרי כל החכמות וטעם להזכיר השמש כי הוא גדול מכל (נוק) והתנועות העליונות כלם קשורות בו והוא מוליד הזמן השנה והשונה והיום והלילה והסתכות והצמחים וכל החיים תלוים *Linea eorum, uti linea post lineam, estque Scriptura. Et Mem refertur debet ad caelos, sensusque est, Scripturam eorum ubique locorum legendam esse, intellectuosque, quid significet, omnes intelligentia praditos per omnem terrarum orbem. Et in extremum תכל id est terra habitabilis eloquia sua audire faciunt. Porro narratio & linea seu Scriptura Librum efficiunt. Hac autem sunt, qua dicit auctor Libri Creationis omnium scientiarum esse fundamenta, ista scilicet tria recensens ספר librum, ספר numerationem, scilicet Scripturam, qua linearum numero perficitur, & ספור enarrationem, Ratio autem, cur Solis mentionem fecerit, est, quod ipse omnium corporum sit maximus, superiores motus omnes ab eo dependant, ipseque generet tempus aequale & diversum, diem & noctem, metalla & vegetantia, omnia denique viventia à Sole dependant. Sic etiam R. ELIESER הקריר HÆCKLER notat tres has voces ספר ספור & ספור innuere Splendorem X. Saphirae, ut Abrahamus accepit in Seph. Jezira pag. 29. col. 1. edit. Marr.*

*sriarcharum, & lectura stellarum, totum hunc locum prolixissime tractavit. Is pag. 281. si nous pouvons trouver que le Ciel dans ces divines Ecritures ait esté nommé par le Saint Esprit LIVRE, il n'y a nulle doute qu'il ne faille conclurre que dans ce livre il ya des lettres & caracteres intelligibles à quelques uns &c. & mox ad objectionem, comparatione instituta hæc dicit: A cela on peut respondre, que l'Esriture sainte definit parfaitement cette controverse, puis qu'en d'autres endroits, parlant du Ciel elle fait mention des lignes, & des lettres, qui sont mots, qui conviennent essentiellement à un livre, sans quelle mette le mot de Comme, sicut, marque infaillible, que ses mots ne sont pas de similitude dans ce passage avancé, scil. Esaiæ XXXIV. 4. Cui loca addit Gen. I. I. 14. Pl. XIX. 5. Ex quibus locis & quidem ex Jesaiæ cap. XXXIV. 4. vocem ספר, ex Gen. I. I. vocem תא, & v. 14. לאותות, ex Pl. XIX. 5. קום vocem urget, ut sententiæ suæ patrociniū quærat. Sed in omnibus hisce vel maxime Thomæ BANGIO vapulavit in *Exercitatione II. de literarum ortu*, ad quem lectorem remitto. Ille enim prolixissime has voces à sensu Gaffarelliano vindicavit à pag. 140-208. Quibus de Psalmo XIX. addo Vener. Dn. Joh. H. MICHAELIS, Theologi Hallensis *Notas Uberiores* p. 119. qui significationem clamoris ex Arabica Lingua deducit, & cæli enarrant gloriam Dei sic interpretatur: *Cæli proprie dicti, Ecclesia effective & subjective. In loco Jesaiano Kaph non certitudinis sed similitudinis nota apertissime existit, nec παντίης sed ισότης ex eo colligitur, ut calamitas, ob commissâ peccata, Idumæorum in exemplum adducta, cum πανολεθρα totius mundi comparata gravius à Propheta exaggeraretur. Melius igitur BRENTIUS noster ad h. l. (f) Non hoc vult Spiritus S. quod caelum re ipsa complicetur seu involvatur, & stella juxta exter- num sensum corporaliter decidant: sed adumbrat magnitudinem**

afflictionis hominum in terra. Nam qui gravibus afflictionibus premuntur, his cælum non videtur explicatum & lucidum, sed prorsus involutum & tenebricosum. Nec ulla eis stella lucere dicitur: *Versantur in densissimis tenebris, hoc est in extrema infelicitate.* Cum quo conjungendus est Cl. VITRINGA in Commentario ad h. l. (g) ubi de convolutione cælorum & lapsu stellarum sic loquitur: *Emblema satis est recepti usus apud Prophetas in describendis quibuslibet Judiciis majoribus absque dubitatione celebrandis in his terra.* Et porro: *Emblema hoc propheticum est generalis usus per prophetias, ubi prænunciant destructionem Imperiorum & Rerumpublicarum.* Clarissimè autem: *Ut autem libri, hoc est volumina, (qualia erant Veterum Judæorum) in longum expansa, circa teres aliquod lignum convoluta videntur veluti disparere: Sic cælum, ubi coorta tempestate contrahitur in nubes & atrorem, quicquid in eo pulcrum distinctumque nitet, ejusmodi in casu dispareret.* Mens igitur Prophetæ clarissimè patet & apertissima est, totam universitatis hujus compagem omnipotentiam sapientiamque Dei testari, ejusque divinitatis magnitudinem ex omnibus rebus creatis cognosci, colligi & intelligi posse, verum non ea ratione & modo, ut *characteres significativos* ipsis rebus adscribere quis audeat, ex quibus de rebus humanis judicari, & opinio hæc Gaffareliana adstrui possit. In hanc partem bene Andreas HYPERIUS (h): *Libros, ex quibus potentiam & voluntatem divinam homines omni tempore discerent, Deus ipse duos patentes & multiplici doctrina referatos in omnium conspectu statuit. Alter quidem est mundus hic universus, qui à nobis incolitur, ac sensibus, quantus est, undique perlustratur: alter vero est verbum Dei, scriptis Prophetarum & Apostolorum voluminibus comprehensum. Quorum duorum librorum dignitas & auctoritas longe est amplissima: utpote in quibus oracula*

(g) Comm. in Esaiam Tom. II. p. 271. col. 2. p. 272. col. 2. p. 275. col. 2.

(h) De Sacra Scriptura lectione L. I. p. 29. seq. edit. 1561. conf. etiam Bangium p. 199.

la ac monumenta reperiuntur, quæ nos non erudiunt modo, verum etiam ad præstandum omne officium arcano quodam modo instigant. Digna quoque sunt verba CHRYSOSTOMI, (i) quæ ad illustrandum hunc locum commemorantur, quia etiam veræ sapientiæ, quousque ex naturali rerum cognitione originem ducit, ordinem seriemque complectuntur; postquam enim de abusu rectæ rationis, & usu sapientiæ diviniore differuisset, sic pergit: *οὐ φθαλμοὶ καλοὶ, καὶ χρήσιμοι, ἀλλ' εἰὰν βέλονται χωρὶς φωτὸς ὁραῖν, ἔθεν αὐτὲς τὴν κάλλος ὀνίησιν, ἔθεν ἡ οἰκεία ἰσχὺς, ἀλλὰ καὶ ὠρα-βλάπται. ἔτω τοῖνον καὶ ψυχὴ, εἰὰν βεληθῆ χωρὶς πνεύματος βλέπειν καὶ Ἰπίβελ. εἰ αὐτῆ γίνεται. Πῶς ἔν περὶ τῆς, φησὶν, ἀφ' εἰαυτῆς τὰ πάντα εἶρα; ἔθεποτε ἀφ' εἰαυτῆς, ἀλλ' εἶχε τὴν κλίσιν ἀντιβιβλίε περκαίδην.* Elegancia porro sunt verba Abbatis GENESTII, quæ mentem nostram & sententiã confirmant, (k)

Lorsque par des Loix si constantes,
L'Univers nous fait voir tant de faces changeantes,

Ce

(i) Oculi quidem sunt pulcri & utiles; sed si velint videre absque luce, nihil eos juvat pulcritudo, neque virtus propria, imo etiam ledit. Ita etiam anima, si velit videre absque Spiritu, sibi insidiatur. Quomodo ergo antea, inquit, ex se videbat omnia? Nequaquam ex se, sed habuit rem creatam pro LIBRO propositam. in Homilia VII. in 1. Cor. II. p. 383.

(k) in Libro Principes de Philosophie L. I. p. 15. sq. Digna quoque vel maxime lectu sunt, quæ Augustinus STEUCHUS, EUGUBINUS de perenni Philosophia L. VI. Cap. VI. & VII. p. 304. seqq. ed. Basil. ex PLUTARCHO de Hilaritate animi refert & deducit, solum Deum esse adorandum, non elementa hujus mundi, omniaque alta signa esse, quibus divina majestas innotescat, cum ipse creator templum sit sacerrimum, in quod spectator operum divinatorum introducat homo, ipseque mundus theatrum sit, in quo nobis spectatoribus Deus insignes opes suas ostendat. Quem ipsum quoque per totum Libr. VII. p. 475. & 64. de Angelis, Geniis & Dæmonibus, eorumque varietate, potestate, ordine, Hierarchia, adjurationibus &c. evolve. Imo quoque confer Libr. IX. Cap. XXX. & XXXI. p. 644. sqq. de anima universi, ad quam omnes animæ particulares revertantur, quæque totum terrarum orbem animet, cujus quasi radii scintillæque sint anima particulares; ubi simul Themistii aliorumque Philosophorum refutat errores, qui illam ab ipso Deo summo distinguere voluerunt. Ex quo etiam, si omnino PROCLI Theologiam Platonicam contuleris, doctrinam Monadologia, quæ hodie multis arridere videtur mihi, facile poteris cognoscere.

Ce Reglement, cet Ordre, ces Rapports,
 Le souverain Auteur en cache les Ressorts.
 Sont un Poëme enigmatique,
 Où notre Etude avec peine s'applique,
 Qui sans de grands Travaux ne peut être compris,
 Et des Sages sans cesse exerce les Esprits.
 D'abord, comme un amas d'inconnus **CARACTERES**,
 On doit regarder l'Univers;
 Tous ces Objets pour nous sont des **CHIFFRES COUVERTS**
 Dont il faut pénétrer & percer les Mysteres.
 Suspendons tous nos Jugemens,
 Cherchons dans nos Raisonnemens
 Le fonds d'une pleine evidence.
 Qu'un Systeme soit simple & rempli de Clarté,
 Que rien ne s'y démente, & qu'il soit cimenté
 Par la Raison jointe à l'experience,
 La conjecture alors se change en Assurance;
 Et l'Esprit qui l'embrasse, a lieu d'être flatté
 D'avoir trouvé la Verité.

A veritate igitur remotior est hæc de characteribus naturalibus sententia, quæ nulla veri specie se commendat, quoniam falso *primùm* παρερμηνείας fundamento nititur, & sensum verborum fidiculis ad aliena trahit; *secundo* contra verum verborum pugnat usum, vera literarum & vocum origine perturbata, atque significatione naturali & formali confusa pariter & commixta; *Adhac* insulsam veterum quorundam Philosophorum, Scholasticorum recentiorum, Judæorum (1) quoque de Cælo animato & intelligentiis instructo opinionem recoquit; *quarto* januam

(1) Quorum quibusdam Philosophia Aristotelica ut plurimum sectatoribus Angeli dicuntur נפש לגלגלים anima orbium cælestium. conf. EISENMENGERI Entdecktes Judenthum/ Part. II. C. VII. p. 383. sqq. BANGIUM Diss. II. p. 191. sq. Joh. Gerh. VOSSIUM in Th. Gent. L. II. C. XL. p. 527. sqq.

januam ad Gentilium idololatriam aperit; denique saltem fundamentum superstitioni Magicæ & arti Talismanicæ supponit, recte igitur semper explosa & rejecta.

§. XXXIIX. Præmissis hisce & explicatis facilis nunc est ad tertiam hujus questionis partem transitus, an ea igitur vocibus & literis tribui vis ac virtus physica possit, quæ solo earum adhibito usu, accommodatione, pronunciatione atque adplicatione sese exerat & pro votis operetur? Affirmant hoc omnes fere, sed iudicio tamen diverso, qui priores tenent sententias, & cum ipsam magnitudinem inventi hujus scripturæ, & vocum significationis vel maxime admirantur, varia fingunt literarum mysteria, quæ ipsis quasi connata in summo habent ponuntque pretio. Ut PLATO ex numerorum proportionem Rerumpublicarum incrementa & decremента elicere studuit, cujus igitur vaticinium numericum omnibus fere notum (m) est, in quo tamen mini-

M m e

(m) Prolixior quidem est locus & obscurus, quia tamen non facile obvius est, illum hic totum subjungo. Ita autem PLATO Lib. VIII. de Republica pag. ed. Ficini 492. ἔστι δὲ θεῖα μὲν γεννητὴ περίοδος, ἣν δεξιμὸς περιλαμβάνει τέλει. ἀνθρωπείω δὲ, ἐν ᾧ πρῶτα αὐξήσεις, δυναμδαί τε καὶ δυνασεύομδαυ τρεῖς ἀποκαταστάσεις, τέταρτος δὲ ὄρεσ λαβεῖσιν ὁμοιάντων τε καὶ ἀνομοιάντων, καὶ αὐξόντων καὶ φθινόντων, πάντα περὶ ἡγορᾶ καὶ ῥητᾶ πρὸς ἀλλήλα ἀπέφηναν. ἂν δὲ τρίτῃ πωδμήν πεμπαδὶ συζυγίς, δύο ἀρμονίας παρέχῃται τρεῖς αὐξηθεῖς, τὴν μὲν, ἴσση ἰσοκύβητος, ἑκατὸν ποσυτάκτις. τὴν δὲ ἰσομήκη μὲν, τῇ περιμήκει δὲ, ἑκατὸν μὲν ἀριθμῶν ἀπὸ ἀμετρῶν ῥητῶν πεμπαδῶν, δεομένων ἐνὸς ἑκάστων, ἀρρήτων δὲ δυοῖν. ἑκατὸν δὲ κύβων τριάδῃ. ἕξιμπασι δὲ ἔτῃ δεξιμὸς γεωμετρικὸς τοιάτῃ κύριῃ ἀμεινόνων τὲ καὶ χειρόνων γενέσεων. ἀς ὅταν ἀγνοήσωντες ὑμῖν εἰ φύλακες σπουδαίωσιν νύμφας νομφίους ἀλλὰ καιρὸν ὅσῃ εὐφουῖς ὅδ' εὐτυχεῖς παῖδες ἔσονταί. &c. Est autem ei, quod divinitus generandum est, circuitus, quem numerus continet perfectus. Humana vero genitura is utique, in quo primo augmentationes superantes, & superata tres distantia, atque quatuor terminos accipientes, similitudinum & dissimilitudinum, & crescentium & decrecentium, cuncta correspondentia, & comparabilia invicem effecerunt, quorum sesquitertia radix quinquaria

me consentientem, ut in aliis, etiam de significatione vocum naturali, habet ARISTOTELEM, qui de hoc obscuro loco sic regerit: (ο) ἐν δὲ τῇ ἑξήκωτα πλάτωνος πολιτεία λέγεται μὴ πρὸς τῶν μεταβολῶν ὑπὸ ἑξήκωτα, ἀλλὰ μέντοι λέγεται καλῶς. τῆς γὰρ ἀρίστης πολιτείας καὶ πρώτης ἕξης, ἀ λέγει τὴν μεταβολὴν ἰδίως. φησὶ γὰρ αἴτιον εἶναι, τὸ μὴ μένειν μηδὲν, ἀλλ' ἐν τινὶ περιόδῳ μεταβάλλειν. Ἀρχὴν δὲ εἶναι τῶν, ὧν ἑξήκωτα συνδυασμῶν ἀρμονίας παρέχεται, λέγων, ὅτι ἑξήκωτα ἀριθμῶς τέτταρτον γένηται ἑξήκωτα, ὡς τῆς φύσεως ποτὲ φύσεως φάουλως καὶ κρείττους τῆς

conjunctiona duas harmonias prabet ter aucta. Vnam quidem aequalem aequaliter, centum centies. Alteram vero quidem aequalis longitudinis, sed oblongiori, centum quidem numerorum e diametris comparabilibus invicem quinarum, indigentibus uno ex singulis, duobus vero, qui invicem dici nequeant, centum vero cuborum trinitatis ipsius. Univerfus autem hic numerus Geometricus talem auctoritatem habens ad potiorem deterioremque generationem vim habet. Quod si civitatis vestra custodes ignoraverint, nec opportuno in tempore sponsas sponis conjunxerint, haudquaquam ingeniosi felicesque pueri inde nascentur.

(n) Libro V. Politicorum C. XII. Tom. II. OO. pag. 156. edit. ling. Græc. & ex versione Leonardi Aretini Tom. III. OO. Latin. p. 151. seq. In Republica vero Platonis Socrates de mutationibus loquitur; nec tamen rectè. Illius enim Reipublica, quæ est optima atque prima, mutatio nulla propria assignatur. Inquit enim causam esse mutationis, quia sic natura comparatum sit, ut nihil permaneat, sed in ambitu quodam temporis mutationem recipiat. Esse vero principium horum inquit, quorum sesquitercius cubus quinario conjugatus duas exhibet harmonias. Inquiens quando numerus diagrammatis hujus efficiatur solidus; utpote natura producente pravos & meliores disciplina. Hoc ergo forsitan innuit non male. Fieri enim potest, ut sine aliqui, quos disciplina institui ac bonos fieri viros, impossibile est. Sed hæc non propria mutatio foret illius Reipubl. quam optimam esse vult, magis, quam aliarum omnium, & universarum, quæ fiunt, & ex tempore, per quod inquit, omnia mutari, & quæ non simul incipiunt, simul quoque mutantur: ceu, si pridie mutationis facta essent, si simul forte mutantur. De quo obscuro loco & controversia inter Platonem & Aristotelem sic Marsilius FICINUS in argumento & Commentario in hunc Librum III. p. 807. OO. Plat. Quæ quidem in re Aristotelicas ridere licet calumnias. Neque enim debuit Aristoteles in Quinto Politicorum a Platone suo, imo nusquam suo propriam beatam Reipublicam permutanda exigere causam quum nulla sit propria, sed communi debuit esse contentus. quoniam vero ejusmodi causa assignatio presentis civilis facultatis terminos procul excedit, ideo Socrates vaticinio Musarum utitur, ita, ut & nobis ad hæc interpretanda opus sit Apollinis vaticinio. Nec immerito Tullius, ubi rem esse obscurissimam breviter vult exprimere, id inquit numero Platonis obscurius &c. Conf. Casparum PEUCERUM de Divinationibus pag. 412. sq. quomodo Veteres mysteria numeris descriperint, vid. Joh. SPENCERUM de Legibus Hebræor. p. 214. ed. Lips.

παιδείας. τῆτο μὴ ἐν αὐτῷ λέγων ἴσως ἐ κακῶς: Ενδέχεται γὰρ εἶναι τινὰς, ἕς παιδευθῆναι καὶ γενέσθαι σπαρδαίως ἀνδρας ἀδύνατον. ἀλλ' αὐτῆ τε ἀν' ἰδίῳ εἶη μεταβολὴ τῆς ὑπ' ἐκείνους λεγομένης ἀρίστης πολιτείας μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων πασῶν καὶ τῶν γιγνομένων πάντων, καὶ διὰ τε ἑξήκωτα, δ' ὃν λέγει πάντα μεταβάλλειν, καὶ τὰ μὴ ἅμα ἀρξάμεθα γίνεσθαι, ἅμα μεταβάλλει. εἶον, εἰ τῇ περὶ τῆς ἡμέρας ἐγένετο τῆς τροπῆς, ἅμα ἀρχὴ μεταβάλλει &c. Pythagorici quoque felicitatem aut adversam fortunam ex pari vel impari literarum numero in nominibus & vocibus ortum ducere, teste Plinio (ο) opinati sunt, cujus igitur rei maximam habuerunt curam. Sed summa equidem in numeris mysteria (p) latere, & Deum quoque sanctam eorum duxisse rationem facile concedo & consentientem cum aliis me habent, qui multa iisdem tribuere student, sed res ipsas numeris effici, si rationum summas exceperis, & naturalem suam indolem accipere ex iis, id cum veritate minus consentaneum esse autumo, quas potius illorum ordine & valore exprimi, contineri, estimari certum est. De Literis Ephesis supra, pariterque de variis literomantiae speciebus, quando verbis & formulis vel significantibus vel non significantibus variæ tribuntur virtutes, quibus mira perfecta fuerint. A quibus omnibus fere non abludit Johannes DEE, (q) Londinensis, in Monade sua Hic- M 2 rogly-

(ο) Libr. XXVIII. Hist. Nat. Cap. IV. ed. Elsevir. Tom. III. p. 127. ubi refert Pythagoræ inventis non temere fallere impositivorum nominum imparem vocalium numerum, clauditates, oculorumve orbitatem, ac similes casus dextris assignare partibus, parem lavis &c.

(p) Confer modo de numero septenario Comment. nostram de Vacca Rufa p. 380. in notis, & Vener. Dn. LANGII Theologiam in numeris. Johannis MEURSII Denarium Pythagoricum, sive de numerorum usque ad denarium qualitate & nominibus secundum Pythagoricos Lugd. 1631. &c.

(q) Hic in præfatione hujus Monadis ad Imperatorem Maximilianum pag. 11. sq. ita scribit: Tanta, inquit, de his (scilicet literarum formis, situ, locis in ordine Alphabeticis, nexibus variis, valore numerali, aliisque plurimis) mihi constant mysteria, quæ solidissima habent (tum istius artis Grammaticæ, tum eorum, quæ ejusdem eruantur auxilio mysteriorum) in sacrosanctis Dei omnipotentis scripturis jasta fundamenta, quanta nec libro explicare magno queam, nec locus iste jam requirere videtur. Neque mireris, ô Romano-rum Rex inclute, me alphabetariam literaturam magna continere mysteria,

roglyphica, in qua multa quidem subtiliter excogitata reperies, sed quæ nimis Kabbalam Judaicam (r) sapiunt, in qua ficulneis sæpe fundamentis plura superstructa deprehenduntur, ex quibus vel æque alia, vel nonnunquam contraria deduci queunt. Quem in renato è *Mysterio Principio Philologico* sequitur Joh. Petrus ERICUS, (s) ut *mysteriosum Caduceum*: Ex hoc, inquit, (myste-
rio

„ nunc obiter referre, cum ipse, qui omnium mysteriorum autor est solus,
„ ad primam & ultimam, seipsum comparavit literam. (Quod non in Græ-
„ ca solum esse intelligendum lingua; sed tum in Hebræa, tum in Latina, variis
„ ex arte ista demonstrari potest viis) ð quanta tum debeant esse intermedia-
„ rum mysteria? Et non est mirum, hoc in literis sic constare: cum & visibilia
„ & invisibilia omnia manifesta & occultissima (natura vel arte) ab ipso Deo
„ emanantia, ad ejus bonitatem, sapientiam & potentiam prædicandam celebra-
„ damque à nobis diligentissima indagare sunt perlustranda. Inde excusatione omni
„ carere humanum genus dicebat Paulus. Etiam si nullum aliud de his haberet
„ scriptum monumentum, quam quod ex creatione, ipso digito Dei in omnibus exa-
„ ratum est creaturis. Et pag. 19. & 20. Ad Cabbalisticam jam venio Hebræum
„ qui ubi suam (sic dictam) Geometriam, Notariacōn & Tzyrūph (artis
„ suæ tres quasi præcipuas claves) extra sanctæ nuncupatæ linguæ exerceri fines
„ videbit: Imo, undiquaque (ex obviis quibusvis visibilibus & invisibilibus) hujus
„ (à Deo) receptæ traditionis Mysticæ notas, characteresque corrogari; Vel
„ hanc quoque artem, tunc vocabit sanctam: (veritate coactus; si intelligat)
„ Vel non Judæorum tantum; sed omnium gentium Nationum & Linguarum,
„ sine *πρωτοπλασία*, Eundem esse Deum benevolentissimum fatebitur. Nul-
„ lum mortalem se excusare posse, de sanctæ hujus nostræ linguæ imperitiâ.
„ Quam in nostris ad Parisienses Aphorismis Realem nominavi Cabbalam, sive
„ *ὄντι*: Ut illam vulgarem alteram, Cabbalisticam nomino Grammaticam,
„ sive *ἡ λεγομένη*; quæ notissimis literis ab homine scriptilibus insistit. Hæc
„ autem, quæ creationis nobis est nata lege, (ut Paulus innuit) Realis Cabala
„ Grammatica quoque quædam diviniore est; cum artium ista sit inventrix nova-
„ rum & abstrusissimarum fidelissima explicatrix. Ut hoc nostro alii tentare exem-
„ plo, de cetero possint. Non exhorresces, bene scio (ð Rex) licet jam in ve-
„ stra Regia præsentia, Magicam hanc proponere audeam p. abolam &c. edit.
„ Wechelianæ Francof. 1591. o. 27.

(r) Confer hic Stephan. MORINI Exercitat. de *Lingua primava* Cap. X. pag. 310.
sq. RAYMUNDI *Fugionem fidei* p. 708. col. 2. & R. Abrahamum SCHALUM in
ספר חנוכה seu *habitu sculo pacis*. edit. Venet. 1535. seu Christi 1575. pag. 65. sqq.
(s) Prodiit hic dialogus, in quo *vocum, signorum & punctorum, tum & litera-
rum maxime ac numerorum origo* propalatur, Patavii 1686. cujus auctor Ling.
& Geographiæ Professor ibidem fuit. Carmine triplici Germanico, Græco &
Latino eum ornavit Michael Szabel Wirtembergicus, qui quod illi alius in loca-

rio monadis) ut omnium planetarum signa fuisse decerpta ad ocu-
lum patet: ita ex eodem literas quoque & ex literis numeros efflu-
xisse ostendemus. Rationes, quæ pro hac sententia militare pos-
sunt, quasque ejusdem patroni adferre solent, vel ab experi-
entia, vel ab auctoritate Scriptura Sacra, vel ratione & scopo
ipsarum rerum creaturarum ducuntur. Experientiam, inquit,
antiquiorem & ferme quotidianam mira effici paucis verborum
quorundam formulis prolatis, testari, illudque per singulas æta-
tes & tempora fuisse probatum inter lippos ac tonsores esse
notum. Quibus nullo modo fidem deroget diviniore sermo-
nis codicisque sacri auctoritas, quum & multa sola nominis
divini commemoratione fuerint effecta, de quibus nulla dubi-
tandi sit ratio; Et ipse Christus à Alpha se & Omega appelli-
taverit; & eadem usu phylacteriorum hominibus injunxerit
divinum Numen, ac per oracula Urim & Thummim ipsa re-
declaraverit planissime. Ad hæc rationes subesse gravissimas,
primam verborum originem, quæ rebus indita sunt, qua Deo
adscripta facile colligi possit, hunc, ut rebus, sic nominibus
vires addidisse proprias; & quam nominibus & verbis inesse
Oratores communi consensu perhibent, persuadendi & affe-
ctiones animi commovendi vim, quæ præclare internam eo-
rum & propriam virtutem demonstrare possit. Sed quamquam
specie sua hæc argumenta non careant, nec videantur elumbia,
in assensum tamen lectorem, ut hanc vim, physicam & natu-
ralem, hisce commemoratis tribuat, minime rapient. Nam-
que superstitionem literomantiæ & amuletorum, imo ipsam
magiam diabolicam per singula secula orbem habitabilem pestis
instat perrepsisse, supra de variis gentibus probavimus, facta
vero ipsa, *eventus maxime, vel ipsi diabolo, Dæmonum arti-
ficiosissimo, adscribendi, atque justo Dei judicio permitti con-*
cessi-

M 3

tione fuerit prepositus, ad castra Pontificiorum transierat, postea Physicus Bœb-
lingensis constitutus.

cessique 2. Thes. II. 9. sqq. 2. Cor. IV. 3. sunt; *vel* dubiæ & eminentiæ fidei atque auctoritatis; *vel* ex causis naturalibus profecti, sed, qui rerum & causarum ignari fuerunt, hominibus mirifici adparentes; *vel* ipsam, de qua loquimur superstitionem probant. Quæ porro Deus in Gente Judaica de *phylacteriis*, *Totaphot*, *aliisque*, quibus homines de voluntate divina, de officiis precum, de cultu divino, de cura in liberos paterna admonerentur, præcepit, ea omnia *minus recte ad hanc partem trahuntur* adplicata. Neque enim ipsa vis, efficacia, & votorum complementa in hisce rebus continebantur, ut in causa, ex qua felices eventus fuissent profecti, sed *signa illa tantum erant exteriora*, quibus, quoniam semper ob oculos versabantur, ad memoriam & recordationem præceptorum Dei homines vocati adducerentur. Neque prima earum institutio ratioque ita se habuit ut subesset supersticio aliqua, quæ postea subnata, ut quoque in aliis plurimis accidit, crevit per ætates. (1) Quod ex Urim & Thummim in Sacerdotis

(1) Quæ tanta fuit, ut & ipsi Deo, illum phylacteria induere tribuerent. Ita enim in *Talmudici Tractatus Berachot* Cap. I. fol. 6. & ex editione Carissimi Edzardi pag. 51. in *Gemara*: אמר רבי אבהו בר רב אבהו אמר רבי יצחק מנין שהקדוש ברוך הוא מניח הפילון שני נשבע יהוה בימינו וכזרוע עזו בימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו וכזרוע עזו אלו הפילון שנאמר יהוה עזו לעמו יתן ר. Afriq. filius Raf Ade ex ore R. Isaac, sequentem quoque doctrinam inculcavit: Unde constat, quod Deus sanctus benedictus induat phylacteria? Resp. ex eo, quod dicitur Es. LXII. 8. Iuravit Dominus per dextram suam, & per brachium roboris sui. Per dextram enim h. l. intelligitur Lex, de qua scriptum est Deut. XXXIII. 2. a dextra illius datus est eis ignis legis; per brachium autem roboris designantur phylacteria, quia scriptum est Psalm. XXIX. 11. Dominus robor populo suo dabit. Ad quæ verba optime commentatur Cl. EDZARDUS p. 209. seqq. qui omnino usum horum phylacteriorum nunquam imperatum à Deo esse assuit. Ineptiunt Iudei, inquit. Verba enim allegorica esse, non modo parallela loca alia Prov. III. 3. VI. 21. VII. 3. sed circumstantia textuum istorum evincunt. Rationes, quas potiores adducit, tres sunt. (1.) quod Deus non paucos tantum istos versiculos potiores adducit, tres sunt. (1.) quod Deus non paucos tantum istos versiculos potiores adducit, tres sunt. (2.) Quoniam non inter preces tantum matutinas aliasque alligare hæc præcepta injunxerit Israelitis,

dotis pectorali argumentum ducitur, minus validum est, & premit, atque minus commode apteque ad rem præsentem ac quæstionem accommodatur. Etenim, quamcunque diversissimarum sententiarum (u) de usu Urim & Thummim acciperis, nulla tamen specie veri probabitur, vim ipsam physicam, naturalem, effectoriam oraculorum in pectorali ipso inuisse, cum signum illud tantum fuerit, Deum, cum quo, Sacerdoti rationali hoc induto, & in rebus majoris momenti, quarum obscura fuit ratio, consilium atque responsum capturo, res sacra erat, aures fore præbiturum, & responsurum ad quæsitam; ut igitur tota hujus oraculi majestas, autoritas dignitasque, cujustamen vera & evidens ratio maximam partem ignoratur, in voluntate, ordine & instituto divino fuerit posita. Quod vero Christus sese α & ω vocaverit Apoc. I. 8. II. pariter sententiam istam minime adjuvat, aut robur aliquod addit, quippe quod plura magis & potius, quam vim physicam & naturalem in literis latere absconditam, ex ista loquendi formula, colligi possunt. Quis enim comparationem & metaphoram non clarissime videt? quis non ad literarum Græcarum ordinem, tum temporis consuetum usitatumque alludi respicique cernit? Melius certe CLEMENS ALEXANDRINUS (x): κύκλῳ γὰρ ὁ ἀπὸς πασῶν τῶν δυνάμεων εἰς ἐν εἰλημένῳ

sed sine restrictione temporis semper & ubique, quod tamen fieri nequiverit (3.) quæ a Moyses omnes ad observationem præceptorum divinorum obliget, cum tamen Rabbini, mulieres, servos, ancillas à phylacteriorum usu absolvant. &c. (u) Confer præ multis aliis LUNDII Leviticæ Priestertum L. III. C. VI. pag. 428. sqq. Georgii Gulielmi DIETERICI Duodenium sacrum de Urim & Thummim Numburgi. 4. 1714. in quo totum hoc argumentum pertractatum maximo est studio. Johannis SPENCERI Dissertat. de Urim & Thummim Cantabr. 1669. Joh. BRAUNIIUM de Vestitu S. S. &c. (x) Stromatum L. IV. p. 391. Est enim idem circulus omnium potestatum quæ in unum circumvolvuntur & uniuntur. Et ideo verbum dictum est Alpha & Omega, cuius solius finis sit principium, & rursus desinit in id, quod est desuper principium, nusquam distantiam accipiens & dimensionem. Quamobrem & in ipsum & per ipsum credere, est unicum fieri, scilicet in ipso indivulso unicum: non cre-

καὶ ἐνεμένων. Διὰ τὸτο Ἄλφα καὶ Ω ὁ λόγος εἴρηται. Ἐ μόνον τὸ τέλει
 δεχθὴ γίνεται, καὶ τελευτᾷ πάλιν ἵπτα τὴν ἀνωθεν δεχθὴν, ἔδαμξ Διὰ-
 σασιν λαβάν. διὸ δὴ καὶ τὸ εἰς αὐτὸν καὶ τὸ δι' αὐτὸ πιεῦσαι, μοναδι-
 κὸν ἐστὶ γενέσθαι, ἀπερισπᾶσως ἐνεμένον ἐν αὐτῷ. τὸ δὲ ἀπιστῆσαι, διὰ-
 σαι ἐστὶ καὶ Διὰσῆναι καὶ μεριθῆναι. Cui adjungi meretur AN-
 DREAS CÆSARIENSIS (γ) in Comment. in Apocalypsin: τὸ
 δὲ ἐγὼ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ Χριστὸς ἐνταῦθα δηλῶται. ἄτε Θεὸς καὶ
 κρατῶν τῶν πάντων ἀναρχὸς τε ὁμῶ καὶ ἀτελεύτητος. ὦν καὶ πρῶτον,
 καὶ πέρασ ὅσῃ ἔχων, ὡς τῷ πατρὶ σωμαίδιος. καὶ Διὰ τὸτο δόξασων
 ἐκάσῳ τῶν πεπραγμένων τῶ Ἰσχυερα. Denique nec ex rationibus,
 quas adferunt, aliquid pro stabilienda eorum sententia effici-
 tur. Quamquam enim cum veritate consentiat, singulis crea-
 turis singulas variasque vires Deum addidisse, nominibus tamen
 literisque, vel ab ipso Deo, vel ab Adamo (z) vel à posteris
 fictis formatisque præter idealem rerum & vim significativam
 inditum est nihil, cujus vero beneficio interior rerum indoles
 indagari, ejusque ratio cum aliis communicari potest. Ne-
 que persuadendi vis Ethica [patheticaque ipsis verbis, extra
 ora-

dere autem est dubitare, spatioque ac intervallo disjungi & dividi. Conf. eua-
 dem p. 393.

(γ) Comment. in Apocalypsin ed. Syb. p. 6. Hic locus perspicue Christum designat,
 ut qui & Deus existat, & absolutum in omnes dominatum obtineat, & omnis prin-
 cipii ac finis expers vivat. Qui idem etiam est & erat, & finem ignorat, perin-
 deque atque Pater ævo sempiterno durat, & unicuique olim pro operum suorum ra-
 tione & qualitate, vel præmia exsolvet, aut supplicia inferet.

(z) Peculiarem hic sententiam tenet Cl. Hermannus van der HARJDT
 in epistola ad Clar. Paul. Mart. NOLTENIUM de vocatis ab Adamo animalibus
 1705. ubi sententiam communiorem & Judæorum & Christianorum verbis signi-
 ficantissimis, propriissimis, totam omnium animantium naturam admirabilis & in-
 explicabili brevitate Adamum expressisse refellit; quod 1. explicatio hæc contra sco-
 pum & finem sermonis Gen. II. 18. 2c. qui non de appellandis animalibus, sed
 de blandissima Adami socia fuerit, pugnet; 2. nec omnes animalium species ad
 Adamum venerint; 3. nec ex omnibus locis convenire potuerint, 4. nec usus
 appellationis hujus atque necessitas extiterit, nemine præter unicum Adamum
 tunc præsentem; 5. nec naturæ brutorum & avium ex nominibus cognosci semper
 & accurate possint &c. quanta vero veri species huic sententiæ sit, penes lectorem
 judicium est.

orationem positis ab Oratoribus tribuitur, quæ sine rebus inanem
 efficiunt loquacitatem, & sinistre adplicata vim suam amittunt,
 quippe quorum sermo tum demum hominum sibi audientiam
 facit, si solerti studio res inventas, concinno ordine locatas,
 apto ornatoque sermone vestire, & varia rerum notitia imbuti,
 perspicue, plane, graviter atque ornate dicendo in aures il-
 lorum influere didicerunt. (a) Quæ autem in specie de litera-
 rum Hebraicarum divinis mysteriis proferunt philologi &
 philosophi, & quæ sagacissime Cl. Casparus NEUMANNUS
 in Clavi domus Eber & Genesi literarum Hebraicarum de signifi-
 catione enigmatica detexit, illa huc trahi non debent, cum præ-
 fertim ille tantum scriptionem ex Hieroglyphica vel enigmatica &
 grammaticali composuit, in sola lingua Ebræa deprehensam (b) tra-
 dat, quæ à voluntate & auctoritate divina excellentiam suam at-
 que præstantiam est nacta, à qua tamen vis hæc physica & natura-
 lis literarum, de qua nobis sermo est, plurimum differt. Plane
 igitur bene res in aprico est posita, nulla tali vi physica, natu-
 rali, imo magica, quæ bona perficiat, mala avertat, mira ope-
 retur, literas vocesque ex natura sua pollere, quam ipse Deus,
 quis enim alius? vel immediate indidisset, vel mediate, quod
 tamen, quemadmodum veri speciem præ se ferat, nulla auto-
 ritate, nullaque ratione, cum contrarium potius eluceat,
 ostendi potest, ut lubrico fundamento ficulneoque, qui pro
 hac sententia pugnant, nitantur, atque à veritate aberrare, &
 superstitioni januam aperire videantur.

N

§. XXXIX.

(a) Bene igitur CICERO de Oratore L. I. Tom. OO. edit. Lambin. 1580. Octav.
 pag. 257. Est enim & scientia comprehendenda rerum plurimarum, sine qua ver-
 borum volubilitas, inanis atque irridenda est: & ipsa oratio conformanda non so-
 lum electione, sed etiam constructione verborum: & omnes animorum motus,
 quos hominum generi rerum natura tribuit, penitus pernoscenti, quod omnis vis
 ratioque dicendi, in eorum, qui audiunt, mentibus aut sedandis aut excitandis
 exprimenda est.

(b) Evolve vel maxime pag. 129. sq. adde Clar. Christiani Benedicti MICHAELIS
 P. P. in Academia Hallensi Dissert. de Vocum seminibus ac literarum signifi-
 catione hieroglyphica maxime Cap. II. pag. 23. seqq.

§. XXXIX. Accedit ad priora *judicium philologicum*, quod reliquis subjungere, nec abs re erit, nec voluntati lectoris contrarium. Quoniam vero plura, quæ ad hunc locum pertinent, supra jamjam commemorata sint, igitur brevior omnino ero, aliquas modo quæstiones subnectens. *Prima est, quanta autoritas, & quale pretium horum קמיעות & schedularum sacrarum sit in gente Judaica? & quid de earum usu præcipui doctores recutiti censeant? Non autem hic modo quærimus de schedulis τωπος σβεσησίου, sed quovis earum genere, quum similitum similis habeatur ratio, idemque de iisdem instituat judicium. Varias autem in sententias ipsi Judæi hic abeunt, aliis hujus rei usum severe prohibentibus, aliis media incedentibus via, aliis ipsam rem eo præstantiorem dilaudantibus, quo majori in pretio ipsam Kabbalam habent, in hoc consentientes ab idololatria & Gentilium moribus abstinendum esse, nec eorum sequenda consilia, qui à fide Judaica alieni existunt, ad quorum probationem sufficientia verba in *Schemoth Rabba* Sectione (c) XVI. כיצד שאם היה אדם מישראל חולה ויאמרו לו לך אצל עו פלונית ואתה מתרפא אסור לילך שכן הוא אומר זוכח לאלהים יחרם בלתי לוי לכו והואיל שכל מי שעבר עו יחרם מוטב לו למות בחולי ואל יעשה חרם בעולם הזה. ולא זה כלכר אסור אלא כל דבר שהוא של עו אסור להתרפאות בו שאם יאמרו לו לאדם מורא ממה שמקטירין לעו או מול מן האשרה ועשה קמיע ותהרפא אל יטול שכן כתוב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם*

Quomodo, (rebus prohibitis ad imitationem Gentilium idololatriæ,) idololatria exercetur? Si fuerit Israelita agrotus, eique dixerint: abi ad idolum quoddam, & sanus fies, nefas est contendere, quia dicitur Exod. XXII. 19. qui sacra facit Diis, præterquam Jehova soli, neci devoveatur. Et quandoquidem

omnis

(c) fol. 133. col. 4. edit. Francofurt. ad Oderam. Conf. etiam totum Tract. Talmudicum de Aboda Sacra, in quo pluribus de hoc loco agitur, cum Maymonidis Epitome & Commentariis, item Bartenora plurimumque aliorum.

*omnis idololatra neci devotus est, melius ipsi est, ut moriatur, quam ut devotus neci fiat in hoc mundo. Non vero hoc solum prohibitum est, sed omne piaculum est, quod ad idololatriam spectat, ut eo aliquis sanari velit, exempli causa, si dicant, remove ab idolo, quo coronarunt illud, quodque ipsi est alligatum, aut sumito aliquid è luco consecrato, unde conficias membranulam è collo pensilem, atque sanaberis, ne accipito, uti scriptum est Deut. XIII. 18. in manu tua nihil ex re devota hærebit, qualis est idololatria. Ex utraque parte, tum affirmantium, tum negantium unum testem vocabo, ut ex eorum, qui maxima auctoritate inter Judæos sunt, sententia, facile, quæ hisce amuletis fides sit habenda, dispalescat. Prout autem Gentis hujus Doctores aut plus aut minus Kabbalæ amore ducti fuerunt, & vel traditionibus, vel Codicis sacri auctoritati, & textus sacri authenticæ majorem præbuerunt ad sensum: ita à se invicem dissentiant, ut alii amuletorum horum usum aut adprobent, aut rejiciant. Illicitum eorum vel maximam partem usum esse gravissime, qui post Mosem Prophetam Moses alter maximus habetur, perhibet MAYMONIDES, quem solum hic testimonium firmum, grave & amplum dicentem provocare liceat. Ita autem ille in *Commentario in Misnam Avoda Sara*. Cap. IV. (d) ממה שאתה צריך לידע כי הפילוסופים ער השלימות אינן מאמינים הצלמים רצוני לומר הטלסמאת אבל מלעיגין מהן ומאותה שחושבין שיש להם פעולה ובאור זה יאריך. ואמנם אני אומר זה לפי שאני יודע שרוב בני אדם כלם נפתים בזה פתוי גדול מאד ובדברים דומים להם ומחשבוים שיש להם ענינים אמתיים ואין הדבר כן עד כי הטובים החסידים מכני דתנו חושבין שהם דברים אמתיים אלא שהם אסורין מצד התורה כלכר ואינם יודעים שהם דברים בטלים כוזבים ונצטוונו בתורה שלא לעשותם כמו שהזכירה על כזב ו Scire tibi necessarium est, quod optimi philosophi non credunt*

N 2

(d) Avod. S. C. IV. §. 7. Part. I. p. 63. col. 1. edit. Venet. & Claris. Surenhusii Mischnicam Legum Part. IV. pag. 382.

dunt imagines, nimirum טלסמאות, sed rident illas, & ludos habent istos homines, qui credunt, in iis dari aliquam virtutem & operationem, quarum rerum expositio proluxa est. Nihilominus ego de illis sermonem instituam, quia novi, quod maxima hominum pars seducta est hac opinione omnium absurdissima aliisque similibus sibi persuadens, quod in phanomenis dentur realia quaedam, atque usque adeo, ut piissimi sanctissimi que homines nostri habuerint has res verissimas, sed quod ex lege duntaxat prohibitum sit hac credere, nescientes, quod hac omnia sint ficta falsa que, & quod nobis ex Lege preceptum sit, ne faciamus, sicut nobis de mendacio preceptum est. Clarius idem & apertius in *Jad Chasaka* Tract. *Mezuzah* (e), postquam varia de descriptione Mezuzin dixisset: אב"ל אלו שכותבים מפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא. שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא ייחוד חשם של הבה ואהבתו ועבודתו כאילו הו"ה קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על Illi vero, qui scribunt in interiore parte Mezuzah nomina angelorum, vel nomina sancta, vel versum, vel signacula, illi censentur inter eos, qui non sunt participes seculi futuri. Ii enim stulti non solum irritum faciunt preceptum, sed etiam preceptum magnum, quod est de unitate Dei benedicti, & de ejus amore, & cultu faciunt quasi *Kamian* seu amuletum & ligaturam ad privatos eorum usus, pro ut stultitia in cor eorum pervenerit. Quae ipsa res questum facit in vanitate hominum. &c. In eodem libro חוקה יד Tractatu de

(e) Cap. V. §. 4. pag. 92. col. 2. edit. Imman. Atthia. Confer hic omnino הגהות מוזות in quibus commemoratur in tota Austria maxime prohibitum esse inscribere nomina angelorum: inquit eum auctor: הנהיג בכל ארץ אוסטריה שלא לכתוב במזוזה לא חותם ולא מלאך רק שתי הפרשיות כאשר, הם כתובות לא יהוסיף אפילו אות אחת וגו' in tota terra Austriaca, ut in nulla Mezusa scribatur vel sigillum, vel angeli nomen, sed duas tantum paraschas, eaque ut scripta sunt, ne etiam vel unica litera addatur &c. adde עון מגדל ibid.

de Idololatria seu עכ"מ (f) sic eandem sententiam illustrat: הרוחש על המכה וקורא פסוק מן התורה וכן הקורא על התינוק שלא יבעת והמנוח: ספר תורה או תפילין על הקטן בשביל שישן לא די להם שהם בכלל מנחשים וחכרים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה שהן עושין דברי תורה רפואת גוף ואינן *Qui mussitat* אלא רפואת נפשות שנאמר ויהיו חיים לנפשך וגו' *verba super vulnere quodam aut morbo; aut, qui legit textum scripturae Legis super infantem, ut dormiat, non solum censetur inter prestigiatos & incantatores: Sed etiam annumeratur inter eos, qui legem negant, quia verbis legis ad valetudinem corporis (uti etiam in aliis casibus, periculisque, in quibus incendia continentur) utitur, quum non sint, nisi animarum medicina, juxta Prov. III. v. 22. & erunt vita axima tua.* Quae omnia denique ex origine sua ducta improbat in מורה נבוכים (g) ubi in hunc sensum loquitur: וכשמצאו אנשי רשע וסכלים אלה הדברים היה להם יכולת על הכוזב שיאמרו כי כשיחברו אותה אותיות שירצו ויכלו לעשות כך וכך וכשיכתבו אותה או יאמרו אותו על ענון כך וכך ואחר כן נכתבו הכוזבים ההם אשר ברו מלכם והרשעים וכאו הכתובים ההם לידו הפתאים שאין להם הכרה להכיר בה האמת מן השקר והאמינו כם יחשבו כי הם אמתיים כי כמו שנאמר פתי יאמין לכל דבר וגו' Postquam vero homines impii & stulti (scilicet nomina & verba quatuor vel duodecim vel 42. literarum explicantes) potentiam habuerunt mentiendi, dicentes: si quando aliqua litera conjunguntur, ut ipsi volunt, habeant talem effectum & talem, si scribantur, vel dicantur tali vel tali modo. Postea vero scripta sunt ista mendacia, quae invenerunt mali isti homines de corde suo, perveneruntque scripta illa ad manus insipientium, qui carebant discretione, qua discernere possunt verum a falso, & credide-

N 3

(f) Conf. *Jad. Chasaka* in Mefecher עלומ' Cap. XI. §. 12 sqq. Part. 1. editionis Imman. Atthia pag. 42. col. 1. q. ubi in הגהות explicatur de פנעים שיר של פנעים, quo in morbis utuntur. Adde edit. Dionysii VOSSII Cap. XI. §. 14. maxime in notis p. 157. RAYMUNDI Pugionem fidei pag. 710.
(g) In *More Nebochim* Part. I. Cap. LXI.

diderunt illis scripturis, & confisi sunt, quod certa essent: ut scribitur Prov. XIV. 15. *Stolidus credit omni verbo.* Hunc igitur inter plurimos principem (k) plures alii sequuntur, quotquot vel Legum vel rituum, vel ipsius textus sacri tenaciores sunt, & studiosi, ut amuletorum horum abusum, & vanam in quaerendis verborum mysteriis superstitionem, quantum ad ipsos spectat, prohibeant & aspernentur, nec præter invocationem nominis divini, ejusque in precibus reverentiam superstitioni aliquid in hoc genere permittant. Diversam ab hoc sententiam tenet R. Moses NACHMANIDES, (i) Gerundensis Hispanus, qui de Maymonide mox optimus, mox iniquus Judex existit, & in eum commentatus est. Hunc quem in *Juchasin* ציץ נזר הקורש & *lumem & florem & corona sanctitatis*, & alias in *Schalscheleth* מופלג הכם *sapientem admirandum* voeant, princeps facile omnium Kabbalistarum, artem Kabbalisticam eamque practicam summo studio commendat, cujus peritissimus variis illam scriptis illustravit. Is, teste R. *Schem Tob*, sententiam R. *Mosis Maymonidis* de amuletis vel correxit vel rejecit, quod illud tantum per accidens fiat, quod improbari possit: ואמר החכם ר' משה הנרבוני מה שיראה לעם מפעולות הקמיעות והשמות אינו מבטל דברי הרב כי הוא במקרה *Dixit sapiens Rabbi Moses Narbunensis, quod videtur populo circa operationes pittaciorum sive amuletorum, sive ligaturarum, nominumque, id non evertere verba R. Mosis Maymonidis, quia illud fit per accidens & vi imaginationis.* Facta autem ipsa & exempla ejus magica & Kabbalistica multiplicia in

(h) Conf. Celeberr. & Rever. Dn. WOLFFII, amici nostri honoratissimi Bibliothec. Hebr. pag. 834. sqq.

(i) Conf. eand. Bibliothecam pag. 876. MAYMONIDI autem hic adjungo R. ABEN-ESRAMadDan. II. 31. qui etiam de Kabbala theoretica non optime judicat כל החושבים המלות או בחשבון גמטריא הכל הכל ורעות רוח omnes, qui verba literasque per numericam Gematriam supputant, res suscipiunt vanas & animo noxias.

in *Schalschelet Hakabbala* (k) recensentur, maxime quæ Barcinone perfecit miranda de liberatione ex igne hominis & vecta in mediam urbem navi, in cujus rei memoriam turris fuerit exstructa. Inter plures, (l) qui ipsi succenturiantur unicum ad latus pono R. Jehudam LEONEM bar BEZALEEL (m), cujus scripta varia השם גבורת *potentia Dei*, נצח ישראל *Victoria Israelis*, תפארת ישראל *gloria Israelis*, aliaque, multa media subministrant, quibus se Israelitæ in exilio & in variis periculis tueri, & erigere spe liberationis possint. Quos igitur tota multitudo Judæorum sequitur, in qua & usus & auctoritas קמיעות השבעות *plurimum valet*, quamquam plures ipsam eorum naturam & rationem ignorent, *feliciores maxime aliis imponendo, quam indagando rei veritatem.*

§. XL. Secunda quæstio est: Cum *fundamentum hujus rei*, ut supra probatum fuit, *sit Magia superstitiosa, & maligna quoque, qua ejus inter Judæos auctoritas sit porro consideranda?* & quid de vera magia concedant? Quid Kabbala sit, & quod duplex supra jam commemoravi, quæ hic repetere nolo. Quousque autem Magiæ superstitiosæ & diabolicæ suspicio in Judæos devolvitur, eosdem talia pernegantes audiveris, qui illa liberari, ne pœnam subire cogantur, cupiunt. Pro omnibus loquatur R. Salomon ZEVI in suo רוקה seu *Jüdischem Si riack* / in quo Samuelis Friderici BREZEN abgestreiften *Jüdischen Schlangenbalg* refutat: (n) *Ich halte ihn Mumar Sammael*

(k) pag. 55. b. verba ipsa prolixiora exhibet HOTTINGERIUS in *Theſauro Philologico* pag. 444. seqq.

(l) Conf. R. Salom. JARCHI in Glossa ad *Bava Bathra* fol. 134. col. 1. ubi R. *Ioathan ben Saccai* unus ex 80. discipulis *Hillelis Senioris* dicitur scivisse שרת שרת שרת *artem colloquendi cum demonibus, palmis & argelis bonis*; ex quo exemplo ille deducit, licere preparare amuleta valetudinis causa. נפסא מיניה לעשות קמיע *quod liceat facere amuleta valetudinis causa.* & deducitur inde, quod liceat facere amuleta valetudinis causa.

(m) Conf. Maxime Rever. Dn. WOLFFII Biblioth. Hebraic. pag. 418. sqq.

(n) Verba hæc accepimus à Wagenfclio in *Scriptis Germanicis collectaneis* in

maol Friederich vor einen Schelmen / Dieb und Böswicht / bis so lang er solches (variarum artium magicarum exercitia) auff die Juden beweiset. Der solches thut / er seye gleich Christ oder Jud / der ist ein Zauberer / und ist des Todes schuldig. Postea de damno in puerperiis inferendo: Drauff sag ich / daß ein solcher / der das thut / ein מכשף (Hexenmeister) ist / den soll man verbrennen. Dieser maleficischer Laster werden wir Juden ברך השם (Gott seye gelobet) weniger dann alle Nationen und Völker bezüchtigt. Auch der Erzmelech Bileam unser grösser Feind / der uns hat verfluchen wollen / gut Zeugnuß gibet, da er sagt Bemidbar (im IV. Buch Moses) XXIII. 23. כי לא נחש כי לא נחש ביעקב וכו' dann es ist kein Zauberer in Jacob / und kein Weissager unter Israel: Porro: Ich vor mich heisse ihn Mumar Sammael Friederich Brennenlügen / wie einen מכשף Schelmen / Dieb / Böswicht und Mörder / so lang bis er solches auff uns Juden beweiset &c. Sed quæ Zevium falsitatis & mendacii arguunt, & contrarii convincunt, plura adferri possent, ex quibus quædam seligimus. Primum enim ipsa experientia, præclare hoc probat, quod fœdissimo divini nominis abusu, variis incantationum formulis, superstitiosa rerum naturalium accommodatione, ipsam magiam strenue exercent, ut vel ex solo hoc genere amuletorum, quibus incendia extinguere asserunt, clarissime patet, idemque præclare diligentia sua declararunt, quos consuli velim, Antonius MARGARITA, von dem Jüdischen Glauben; Christianus GERSON vom Judenthum; Johannes MILLERUS in Judaismo & Rabinismo; Johannes BUXTORFIUS in Synagoga Veteri Judæorum; Johann. Henricus HOTTINGERUS in Thesaurio Philologico, pag. 444. sqq. En. nead.

Tract. Der bey denen Juden erregten Zweifel wegen der Wahrheit ihrer Glaubens-Lehr &c. pag. 67. sqq.

nead. Dissert. Philol. pag. 276. Histor. Orient. pag. 284. sq. 299. Johannes SAUBERTIUS in Palæstra Theologica, Johannes SELDENUS, Campegius VITRINGA, Johannes WITSIUS, RAYMUNDUS, CUNÆUS, BASHUYSENIUS, Johannes LEUSDENUS, Jacobus BASNAGIUS, VORSTIUS, Joh. Andr. EISENMENGERUS, P. II. p. 439. sq. WAGENSEILIUS, HARDTIUS, DEULINGIUS, Georg. Elies. EDZARDI, Johannes Jacobus SCHUDTIUS in Jüdischen Merckwürdigkeiten L. VI. Cap. XXXI. pag. 188. sqq. Joh. Fr. BUDDEUS in Introductione ad Philos. Hebræorum, WULFFERUS in Animadversionibus ad R. Zevi Theriacam, Johannes STEUDNERUS in der Jüdischen A B C Schul, D. Johann Christianus FROMMANNUS de Fascinatione magica L. I. P. I. Sect. II. Cap. XVIII. Johannes REUCHLINUS (o) Nico

(o) In libris tribus de Arte Kabbalistica. Hic autem sub finem libri III. pag. edit. Francof. 770. usum hujus Kabbala excusare videtur, quod non ipsis sigillis, inscriptionibus, & ejusmodi rebus effectus miri tribuantur, sed precibus, sed fidei, sed Angelis, sed Deo. Verba ipsius quædam allegabimus. Stant itaque cum sigillis & inscriptionibus coram altissimo mente Deo devota, & quam libeat benedictionem de illis decem octo benedictionibus, aut in aliis justis precibus contentam postulaverint, infallibiliter se impetrare sperant, omnemque vel cælitus imminentem sepe sortem frangere, vel ἀδραστία, id est, divinarum legum inevitabilem potestatem orationibus sacrorum verborum mitigare posse confidunt. Nam haud modo characteribus & figuris, verum etiam verbis & carminibus bene initiatum Cabalisticam putant, quævis quantumvis admiranda efficere. &c. porro sed, (ut asserentibus illis vera loquar) omnia ea fidei potius tribuunt, quamquam & orationibus nonnullam esse insitam potestatem opinantur. Dicunt enim atque credunt, quod oratio fidei salvabit infirmum: neque aliter idonei Cabalisticæ sentiunt, qui pariter affirmant, operationes miraculosas ex solo Deo & ab hominibus pendere. Mendaces igitur & stultos esse illos pronunciant, qui SOLI FIGURÆ, SOLI SCRIPTURÆ, SOLI LINEAMENTIS, SOLI VOCIBUS aere fracto natis, tantam miraculorum vim & potestatem concedant, ut testatur R. Moses Aegyptius in Libri Perplexorum I. Cap. LXXII. Quibus postea subjungit: Nemo de Arte Cabalistica parvo momento satis dicere potest, tanta sunt res, tam alta, tam innumera, tam DISCRIMINOSÆ, ut oporteat summis ingenii viribus niti quemlibet ejus causa avidum & studiosum. Et circumspicere non modo, qua industria sit addiscenda, sed etiam quo sit PERICULO MODERANDA & EXERCENDA. Nam cum ea scientia sit & rerum spiritualium & spiritualis, nec possit homo fa-

Nicolaus LIRANUS, Ernestus Ferdinandus HESSUS in *Der Juden Geißelung*. Hieronymus de S. FIDE in Hebræo Mastige, *Vindice impietatis ac perfidiæ Judaicæ* 1602. Francof. Joh. Christian HARPSTATT, im *Gottslästerlichen Judenthum* / & alii, quorum nomina supra recensita fuere. Exempla autem R. NACHMANIDÆ, Jechielis de PARISIO, (p) R. SIMEONIS fil. Schetach, (q) R. ELIESERIS fil. HYRCANI (r) multorumque aliorum ut plures taceamus, lectorem in sententia nostra confirmabunt. Neque enim pro veritate pugnant aut excusant, quæ R. Zevi de Kabbalæ autoritate affert: *Dann die Cabbala ist nicht verbottene Kunst oder Zauberey. Dann das מעשה כישוף* Zauberverck ist an ihm selber verbotten / was aber durch die קברה ושמות של הקבה וטלאכיו Cabbala und Nahmen des gebenedeyten Gottes / und seiner Engel zugehet / das ist erlaubt; dann dadurch si het man die Krafft Gottes / וזה הוא הקברה מעשיית und das ist die thätige Cabbala &c. Etenim, ut supra monitum - & nullam speciem magiæ veræ, divinæ aut naturalis hoc argumentum præ se fert, & si valeretur atque rem probaret, plus, quam quæritur, confirmat, nulla scilicet omnino magiæ

cile de Spiritibus afferre iudicium, is etiam, cui est inter angelos & demones iudicandi concessa potestas, qualibet discreta pensulatione, vel usque ad aquatam regulam, profecto non sine multa utriusque formidine, ac nisi purgatis ante moribus isti facultati, & isti exercitio recte incumbitur, ne BALAAM PROPHETÆ SORTEM patiamur, ne viventium matrem imitemur, ne sub figura lucis tenebras sequamur. Metuite vobis ab istis FVLGINE DEIECTIS SPIRITIBUS ET SÆVISSIMIS HOSTIBVS nostris, atque credite mihi, ferunt inter nos mortales, ut Aazeli, sic DIABOLI VEXILLA quique sua &c. Hæc quidem prolixiora, sed quæ mentem auctoris in re difficili & abstrusa cautam & providentem, atque à superstitione & periculoso hujus rei usu alienam produunt, quippe qui Magiam practicam alias rejicit.

(p) Schalschelet Hakabbalâ p. 57. Buddei *Introduct. ad Philos. Ebræor.* p. 352. sqq.

(q) Vid. Joh. Henrici Otthonis *Historiam Doct. Misnicorum* cum notis Relandi pag. 60. sqq.

(r) Vid. Otthonis *Hist. Doct. Misnicorum* p. 120. sqq. In hujus enim Eliezeris, qui דאביא דספרי vocatus, generatione magni magi & præstigiatores fuere, qui mira coram auditoribus ad suam sententiam probandam, patraverunt.

magiæ prohibitiæ vestigia deprehendi, quia nullum ejus genus datur, in quo nomina divina & angelorum non occurrunt, ut facile ex Rosenrothii & Reuchlini Kabbala denudata & Arte Cabbalistica colligitur.

Secundo veritatem sententiæ nostræ conciliant & patrocinium arripiunt varia scripta Judæorum magica, inter quæ præter R. *Jehuda Leonis bar Bezaleel eminent שמוש תהילים, usus Psalmorum magicus*, in quo variæ magicæ Psalmorum in omnibus periculis adplicationes docentur (s) Eique similis liber שמוש תורה usus *Pentateuchi magicus*, MNS & *Libellus Medico Magicus ספר סגולות רפואות de proprietatibus seu virtutibus & medicinis*, qui Amstelodami 1703. prodiit, cujusque pars prior Hebræo Germanica 82. præcepta Medica, posterior Hebraica 17. Instructiones continet; & quæ S. Rever. Dn. SERPILIUS MNS. (t) possidet monumenta, Poloni cujusdam ספר רזיאל & מעשה כישוף liber rarissimus; & alia arcana Judæorum.

Tertium quoque argumentum ex legibus ipsius Synedrii petitur, in quod etiam magicarum artium peritissimi cooptabantur in quibus vel maxime hæc notitia desiderata fuit, tum ut alios magia crimine arguere & convincere, tum ut mortem & pœnam iis infligere possent, qui forte magicis artibus, ne perirent, usi fuerint. Ita enim GEMARISTÆ Tractatu Sanhedrin (u)

O 2

סנה

(s) De hoc libro tale iudicium olim fuit, qui illum perlegit, Celebris literarum Rabbinarum in Germania instauratoris, & qui totam fere vitam suam in hoc studiorum genere, & convertendis Judæis transegit ESDRÆ EDZARDI, S. Theol. Licentiati: *Pessilentissimus est liber, ait, quæ legisse me omnino panitet. Quod ipsum ex ore Venerandi Parentis mei accepi, qui æque olim 1678. ac ego 1707. eodem Præceptore in his literis tractandis usus est.*

(t) Ille enim in præfatione supra citata: *Worju dienen auch der Juden ihre Schemos, Kameos, Haschbaos, Mesusen &c. als zu den abergläubischen Wercken der Finsternis? alles und jedes habe mir bishero von unterschiedlichen Juden in dem Ende angeschafft/ dieselbe durch den Augenschein/ weil sie dergleichen Misbräuch der sonst unschuldigen Cabbal bey Unberichteten eufferst zu läugnen pflegen/ auff's kräftigste zu überzeugen.*

(u) Tract. *Sanhedrin* fol. 17. fin.

Quæ, flammis incendiorum vere impeditis & oppressis? Hæc vel maxime adfirmant, qui de suis rebus vel maxime gloriantur, illi Judæi, qui vel artes hæc sectantur, vel superstitionis œstro impetuque ab repta fide adhibent. Etenim qui mira & majora, omnem fere fidem exsuperantia perficere hoc virtutis genere fuerunt conati, cur levioribus impares fuissent, inter quæ incendia numerari possunt? Quod si R. *Jechiel Regem Francia* vel jam à terra absorptum hac arte ad pristini status rationem reduxit, quam ob rem flammæ impedire & extinguere minus potuisset? Huncque errorem eo minus extorqueri sibi sententiæ hujus patroni patiuntur, quoniam exemplorum inductione veritati lucem affundi credunt, de quibus ipsam multitudinem in assensum facile rapere possunt, quæ in medium & auxilium vocatis Judæis, eorum precibus & arte adjumentoque finem igni & incendio impositum fuisse credula perhibet. Exempla producunt MULLERUS in *Rabbinismo* pag. 55. & Cl. SCHUDIUS. (b) Ego in memoriam revoco opinionem quorundam, qui in *incendio Stuttgardiensis ultimo*, in illo extinguendo opem tulisse Judæos putarunt, quorum quidam peregre vocatus civis cujusdam ædium foribus Egla seu Agla inscripserat, quo facto, furentes flammæ, quæ ipsam domum jam adusserant, & cum proximus arderet Ucalegon, cessaverint; Sed quis nescit, quam optima consilia in restinguendo igne fuerint adhibita? in quanta cura & diligentia actionum omnes sint versati? quanti ex tota patria hominum concursus extiterint? quorum solertia & labore, quibus divina benignitas, ut optima adjutrix, accessit, perfecta est, ut ad Judæorum operam non fuerit confugiendum; quamquam & de aliis superstitionum generibus, quibus quidam usi fuere, mihi fuit inauditum. Verum enim vero, quas furentes & vastantes flammæ Moses extinxit, miraculosa divina potentia, precibusque arden-

(b) Parte II. Gener. L. VI. C. VI. §. 4. 1q. pag. 74. 1qq.

ardentissimis ad Deum fufis eas extinxit, Num XI. 2. nec Mosi illa res, sed maximo Jehovæ Deo ab Israelitis laudi ducta est. De aliis exemplis extinctorum per *Mogen David* & adjurationum formulas incendiorum vix ulla fides permanet, si à magia superstitiosa atque dæmoniaca discefferis. Bene enim R. Schem THOB, טוב, de sententia *Nachmanide*, per accidens abulum fieri, & vi imaginationis usum & effectum impediri, ואם היה זה הרבר כמו שזה החכם חשב' הרבר אנשים ליה היו נשרפים בעם השליכם לאש על ייחוד השם בעבור חוקם *Si ita se res haberet* (ut vi Kabbalæ & usu formularum aliquis ex flammis eripi possit) *ut putat iste sapiens; Multi homines, quando in ignem projecti sunt ob confessionem unitatis Dei, non fuissent combusti propter vim imaginationis ipsorum, quæ credebant fore, ut Deus liberaret eos.* Et WAGENSEILIUS: (c) Als mich einmal ein durchreisender Jud besuchte / und viel Rühmens machte / wie er kurz verwichener Tage in einer nahe gelegenen Stadt durch sein Mogen David das Feuer gelöscht hätte / bote ich ihm ein Ducaten dar / wann er in meine Küche gehen / und daselbst das Feuer in meinem Beseyn löschen würde : Dann wann das Mogen David das Feuer löschen könne / so müsse es nothwendig überall angehen / indem ein kleines Feuer sowohl ein Feuer seye / als das allergröfste. Er wolte aber / und konte vielmehr den Ducaten nicht verdienen / ob er ihne gleich wohl gebraucht hätte. Wann ein Feuer in einer Stadt entstehet / so laufft alles zu / und löschet mit Wasser / wo es kan und mag: da eylen dann / wann an selbigem Ort Juden wohnhaft seyn / selbige auch mit ihrem Mogen David hierbey / und muß dieses hernach / wann Hülffe geschieht / das Feuer gedämpffet haben / ob wohl es durch das ausgeschüttete Wasser wahrhaftig geschehen. Dann wo die Gewalt

(c) Tract. supra citato p. 72.

walt des Feuers zu groß / und mit dem Wasser nichts zu richten / da hilft kein Mogen David / und verbrennen denen Juden auch ihre eigene Häuser / wie / anderer Beyspiele / deren man viel anziehen könnte / nicht zu gedencken / für einigen Jahren ohnferne Nürnberg / zu Fürth / mit nicht wenigen Jüdischen Wohnungen geschehen. Idemque alibi: (d) *Nuper conflagravit tota hac civitas* (Pragensis 1689. 21. Jun.) *incendio, & patuit nullas esse hominum istorum, ad ignem restituendum, arcanas artes, quas tantopere jactant.* Quam ob rem false eos derisit Wagenfeilius, ut refert TENZELIUS: (e) Dahero sie Herr Wagenfeil in Prag wacker geschraubet mit dem Arcano im Auslöschten des Feuers / welches sie haben wollen / und dennoch den Pragerischen Brand nicht gelöscht. Dann sie geben sonst vor / daß sie allerdings unter den Christen zu dulden wären / weilten sie ihnen mit diesem Arcano viel Nutzen schaffen könnten. Aber da nun die Noth sie selbst traff / war niemand zu haufe. Die guten Juden wußten hierauff nichts beständiges zu antworten. Einer sagte / das Feuer hätte auff einmal überhand genommen; der Andere / es wäre niemand in solchem Schrecken seiner mächtig gewesen; der Dritte / die Menschen vermöchten nicht zu steuren einem so großen Ubel / das von Gott selbst zu geschickt wird; der Vierte / es wäre unter viel tausenden kaum einer / der die Kunst practiciren könnte / weilten eine große Heiligkeit darzu erfordert würde / die nicht in einem Augenblick / sondern mit viel Fasten und Reinigungen zu erlangen. Quid dicam de incendio *Thessalonicensi* maximo, quod multas ædes & Bibliothecas Judæorum vastavit. (f) quid

(d) Tom. II. Per Juven. Libr. p. 317.

(e) Ut ex WAGENSEILII *Hydraspide* enarrat in *Colloquiis mensuris* Ann. 1691. p. 265. quæ eadem verba suis inseruit Clarissimus Schudtius.

(f) Mentionem hujus incendii facit R. David GANZ in *Zemach David* ex versione Vorstii p. 153. & de quo auctor *Schalschelet Hakabbala* edit. Amstelod. Anno 454.

quid referam de incendio *Synagoga Altonaviensis* elegantissimæ structuræ, in qua olim aliquoties sacris Judæorum interfueram, quod mense Novembri 1711. accidit? Quid de duplici incendio *vici Judaici Francofurtensis* vulgo *der Juden Gassen* / quorum prius 1711. ex ædibus R. Naphtali COHEN (g) כְּבֵרָה בער *Kabbalista celeberrimi* ortum duxit, alterum in eodem hoc anno die 28. Januarii obortum est, quo denuo 115. ædificia Judæorum in cineres redacta sunt, ibique furor flammaram cessavit, ubi nimirum ad ædes ejusdem Rabbini, (qui decem diebus ante d. 14. Januarii, cum incendii prioris memoria celebraretur, de penitentia serio agenda Judæos admonuerat (h) publice,) prius illud cœperat fieri? Ex quibus, quia nulla fides relationibus Judæorum de hac arcana arte habenda sit, illud constatur, alienum vel maxime à moribus civium Christianorum esse, non tantum ad fortilegorum & magorum vanum & diabolicum operandi modum accedere, sed etiam hoc Judaicæ superstitionis genere delectari, quorum illud publicis legibus & institutis vehementissime est prohibitum

P

ביום ד' אב יצא אש מכית אכרם קטלנו הכשם
 ותאכל האלים בתים מבני ישראל כמשך ו שעות כי מן
 השמים נרחמו הרוחות הנושבת ומכיאם האש על בתים
 ונשרפו כמו מתאים נפשות וכנסיות ומדרשות חרבה וספרים
 אין קץ לא נראתה צרה גדולה כזאת Die IV. mensis Ab ignis exivit
 ex adibus Abrahami Katlano apothecarii seu aromatarii, & delevit 5000. domos
 Judaorum tempore sex horarum, nam de caelo pugnabant venti flatu & ignes in
 domus inducebant. Combusti igitur sunt fere ducenti homines, Synagoga autem & Schola
 plures, & infiniti numeri libri, ut nulla tanta calamitas, qualis hac visa fuerit.
 (g) Memoria hujus incendii temporis continetur verbis pLatea IVDaorVM Con-
 flagrat. De ejus causa varii varia; Vera autem ipsi huic R. Naphtali Kuhn vel
 Cohen tribuenda, qui artibus magicis & Cabbalisticis deditissimus fuit, & ipso
 hoc tempore occupatus iisdem fuisse perhibetur; quem tamen ars ipsa, quam
 non bene exercere novit, fefellit; cum Angelum ignis presidem, pro Angelo a-
 quarum preside invocasset. Confer de hac re & ipso R. Naphtali Cl. SCHUD-
 TIUM Part. II. Jüdischer Merckwürdigkeiten L. VI. C. VI. pag. 70. 89q.
 (h) Conf. Relat. Francofurt. Historicas Semestr. Vernalis Ann. 1721. & Du. SER-
 PILLIUM in dicta præfatione.

bitum, hoc verò cum salubritate consiliorum & actionum publicarum pugnat. Quamquam enim durum necessitatis sit telum, & res in moræ periculo posita omni ratione sit iuvanda, imo etiam

grande doloris
Ingenium est, miserisque venit solertia rebus:

tamen ad talia consilia confugere velle, in quibus superstitio maxima, a pactis commercioque spirituum malignorum vix liberanda, continetur, tum minus honestum (i) tum in-

licitis

(i) Hinc etiam Magia ab ipsis autoribus profanis pro vana habita fuit. Sic CURTIUS L. VII. C. IV. §. 8. *Erant in eo convivio Cobares natione Medus, sed magica artis (si modo ars est, non vanissimi cuiusque ludibrium) magis professione, quam scientia ceber. PLINIUS quoque L. XXX. Hist. Nat. C. 1. ab initio: Magicas vanitates sapius quidem antecedenti operis parte, ubicunque causa locusque poscebant, coarguimus, detegimusque etiamnum: in paucis tamen digna res est, de qua plura dicantur, vel eo ipso, quod fraudulentissima artium plurimum in toto terrarum orbe, plurimisque seculis valuit. Et PROPERTIUS de vana magicorum carminum spe de Luna detrahenda, qua mortalium oculi deluduntur. Eleg. L. 1. El. 1. v. 19.*

*At vos deducta, quibus est fallacia Luna,
Et labor in magicis sacra piave focis.*

Iterumque PLINIUS L. XXX. C. II. pag. 225. de Neronis factis: *Immensum & indubitatum exemplum est falsa artis &c. pag. 226. Proinde ita persuasum sit, inter stabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Quam igitur cum Plutarcho eis τὴν τῶν ἐσθλῶν καὶ ψυχρῶν ἀγορᾶν in evanidorum & frigidorum Classem relegamus. Hinc etiam apud Aelium SPARTIANUM edit. Gryph. pag. 245^r in Vita Antonini CARACALLÆ, de quo tamen Dion & Herodianus illum curiosis artibus deditum fuisse testantur, Cap. V. *Damnati loquuntur, qui remedia quartana tertianisque collo annexa gestarent &c. Ammianus MARCELLINUS L. XXIX. in rebus Valentiniani & Valentis, & maxime L. XIX. de Constantii temporibus refert: Si qui remedia quartana vel doloris alterius collo gestaret, sive per monumentum transisse vespere malevolorum argueretur iudicis, ut veneficus pronunciat, rous capitis interibat. Denique Marcus ANTONIUS Philosophus Imperator de se ipso L. I. §. 6. ὡς δὲ Διογνήτης, πὲ ἀνεύσιπυδὸν καὶ τὸ ἀπίστητικὸν τοῖς ἰσθλῶν τεταρτευομένων, καὶ γοήτων ἐπὶ ἐπιδῶν, καὶ δαιμόνων ὑποπομπῆς, καὶ τῶν ταύτων λεγομένων. A Diogneto me accepisse agnosco, &c.**

sticulis publicis contrarium jure habeatur. Melius igitur ab iis actum videre mihi videor, qui ad incendia compescenda, antequam oboriuntur, optima jam consilia, (in quibus vel maxime sunt æraria incendiaria,) attulerunt, & in ipsis periculis forti, constanti, circumsperto & prudenti animo disponere res & ordinare norunt. Certum est Judæorum ἀπιστίαν, ut pluribus aliis peccatorum generibus Christianorum, ita vel maxime curiositate superstitiosa confirmari, & nova quasi accessione subinde facta amplificari. Cum enim Christiana fide & constantia dignam agere vitam omnes oporteret, rarissimum tamen id genus hominum est, qui avaritia, voluptatibus, superstitione aliisque peccatis liberi suo vitæ exemplo incredulos Apellas ad veritatem Christianam amplexandam allicere, eorumque animos ab erroribus avocare student; potius illi multorum vanitate atque credulitate adducti, etiam abusu ipsius nominis Christi Jesu, genti Christianæ turpiter sæpe illudunt, & per plures pro voluntate sua false derident deceptos. Profecto, cum Deus hos recutitos homines ob superstitionis morum Gentilium imitationem in omnes regiones terrarum disperferit, ut punitæ infidelitatis & impietatis ὄψιδεῖμα existerent, cur arcanas eorum, ab ipsis magnam partem rejectas, artes & consilia superstitiosa capiamus & sequamur? ut potius in periculis constituti, si infortunium nos feriat, ad solum Numinis divini auxilium confugiamus, ejusque benignitatem imploremus, & ea insuper capiamus consilia, quibus bene adjuvari queamus.

§. XLII. Nosse autem Judæorum literas, res, ritus, consuetudines, œrimonias, doctrinas, non Theologorum modo sed & aliorum interest, ut quid de variis eorum factis & consiliis

P 2

rebus inanibus studium impenderem, neve iis fidem adhiberem, qua a prestigiatoribus magisque de incantationibus, deque demonibus averruncandis, aliisque ejusmodi imposturis dicuntur &c.

filii sentiendum sit & statuendum, & quale iudicium ferendum, cuique facile adpareat, ne calliditate eorum & vafra-
mentis deceptus circumventusque aliquis damna subeat, &
ignorantiæ luat pœnam. Bene igitur & præclare in patria
nostra de his literis & antiquitatibus Ebræorum meriti sunt
Schickardus, Raithius, Osiandri, Hillerus, Abbas Regiofontanus
dignissimus, Præceptor olim noster venerandus, aliique de
quorum laboribus & scriptis posteriora quoque secula optime ju-
dicabunt; optandumque vehementer est, ut plures, *quoniam*
patria nostra optimis ingeniis floret, eorum sequerentur exempla
quo modo deinde variæ in Codice sacro explicando *ωαρεμυ-
νείας*, dictorum variæ detorsiones, variæ in sensum sacra-
rum literarum illatæ sententiæ, quibus Spiritui Sancto & Scri-
ptorum sacrorum menti vis inferatur, in multis impedirentur,
& verus atque genuinus Veteris Testamenti sensus (*quem sapissime*
ex antiquitate & Historia Orientis antiquissimi eruendum
esse, clarissime patet ut à Viris longe principibus & peritissimis
fatis demonstratum), clarior redderetur & explicatio. Quam
autem operam, quam methodum, quem ordinem in legen-
do Textu Ebræo V. T. & penitus inspiciendo sacrorum & di-
vinitus inspiratorum auctorum animo ponere & observare de-
beant divinis literis incumbentes, id clarissime à *Venerando*
Domino Parente meo, Abbate Laureacensi & Consistorii Ecclesia-
stici & Ordd. Provincialium Adessore declaratum est & explica-
tum (k), qui simul, quo modo bene & attento studio in
Scriptura sacra lecta & cognita in *Theologia Exegetica, Dogma-*
tica, Polemica, Homileticaque ad usum varium adplicari possint,
perspicue docet ea ratione, qua olim me paterno amore &
dexteritate in literis hisce sacris instituere studuit, cui igitur
filio

(k) Vide. Dn. CHRISTOPHORI ZELLERI *Historiam Scripturae Sacrae*, impressam
Ulmae impensis G. W. Kuhnii 1701. quem librum iniqua fata *ex incuria Biblio-*
pola & Typographi expertum esse vehementer doleo, cum ubique inter externos
fuerit quæsitus, & a pluribus magni habitus.

filio dignas gratias easque maximas publice ago. Addo ego
& *lectionem antiquariam*, quæ & Historias temporum rerum-
que & variorum populorum, Judaici maxime ritus comple-
ctitur, ut summe necessariam, quippe quod frequentissimæ
ad hæc genera allusiones occurrant, ut ex solo Propheta Je-
saia, ut alios libros taceam, in quibus hoc docendi genus
utramque paginam facit, liquet. Rident autem multi Judæos,
si quosdam in foris oberrantes conspiciunt, aut cogitant ex-
sibilantque, pro fungis eos & truncis habentes, quorum ta-
men sæpe non unum de fide prolatum argumentum solvere
possunt, nihil de eorum cœcitate, *ἀπιστίας* fundamentis, fi-
dei suæ principiis, actionum rationibus, cærimoniarum, ri-
tuum, consuetudinum varietate solliciti. Omnes eos merca-
tores, vel tabernarios, circumforaneos & scrutarios esse pu-
tant, *nec Philologos, Philosophos, Theologos, Jctos, Medicos in*
eorum numero quærunt, cum tamen Græcorum & Romano-
rum vetus doctrina magnam partem ab iis duxerit ortum &
numerossimæ existant eorum Bibliothecæ, ac plurima scri-
pta edita & inedita, quorum numerum veterum Philosopho-
rum & Theologorum, Patrumque monumenta minime adæ-
quarent, si stupidorum & furiosorum Monachorum & In-
quistorum fidei, verè diabolicorum, (qui sæpe ut *Hogstra-*
du nullius famæ, doctrinæ, ætatis, excellentiæ Christiano-
rum æque ac Judæorum habuerint rationem) rabies eis pe-
percisset; nec tot tumultus (ex requisita vel falso imputata
amuletorum notitia & copia) oborti; tot cruentæ perfec-
tiones Judæorum, ut bestiarum & ferarum; tot exilia, tot
incendia, tot secula, eundem diminuisent. Nihil ferè in
Patribus prioribus latinis, Augustino maxime & Ambrosio,
nihil in Aristotele, Platone, aut etiam recentioribus Phi-
losophis deprehendes, quod Judæis doctis impervium fuerit
aut prorsus neglectum, ut ex inspectis scriptis *Maymonidis,*

AbenEsra, Abarbenelis, Gersonis, R. Abrahami ben Arama, Kimchiorum, R. Juda Leonis Madinensis, Bechajorum, Nachmanida, Raschii, R. Asaria Edomei, R. SchemTob, R. Schalomonis ben Gavirol. R. Abrahami Schalom, & ipsius Gemara Talmudica, pluriumque Commentatorum facile elucescit (l). Et quamquam plura sint, quæ in hisce auctoribus displicere omnino possunt, ex quorum stercore literario vix aurum aliquod colligi poterit, nec fides omnibus sententiis Judæorum de antiquitatum veritate sit habenda: Plura tamen sunt, eaque non exigua, quæ inde hausta & deprompta non tantum Textus sacros illustrare (m) sed omne literarum quoque & eruditionis genus bene exornare valent; Et eo majores Theologi solidioresque existunt, quo majores Philologi, & magis in literis Orientis, ex quo verbum scriptum ad nos divina gratia atque cle-

(l) Conferantur hic Bibliothecæ Ebraicæ Cl. Wolffii, Bartolocii, Buxtorfii aliorumque, in quibus varii variarum disciplinarum auctores recensentur.

(m) Satis hoc testantur scripta magnorum Virorum & priscorum & recentiorum, quorum catalogum hic necesse supervacaneum esset. Conf. Cl. FABRICII *Bibliographiam antiquariam*, & LIGHTFOOTI, COCCEJI, ALTINGII, DANZII MAJI, MICHAELIS & plurimorum aliorum Lutheranorum, Reformatorum, Pontificiorumque scripta. Illud vel maxime attendendum ad conversionem ipsorum Judæorum plurima ex ipsorum scriptis adhiberi posse, quorum auctoritas inter eos valet. Sic Plurim. Rever. Dn. MICHAELIS in antiquo Bibliothecæ Erfurtenfis MNS. repertos Rythmos Judæicos querulos cum Lectore in Programme suo lectionum publicarum auspicatorio cum aliis communicavit, quos hic repetere non piget. Leguntur illi pag. 14. 15.

אפס זבח ועולה
 במה נמצא מחילה
 זבר חטא ועוולה
 חללנו מהקריב קרבן מחילה
 הוחרב מלון השכינה
 ואיך נמצא לפניו חנינה

Desiit sacrificium & holocaustum:
 Quomodo ergo inveniemus placamentum?
 Invaluit peccatum & iniquitas:
 Nec polluti afferre possumus oblationem pro gratia obtinenda,
 Destructum enim est (Templum) habitaculum gratiosæ Dei præsentis
 Quis ergo locus veniæ?

elementia pervenit, exercitati fuerunt, (de reliquis eruditionis Theologicæ virtutibus, ut nihil dicam,) ne alienis oculis videre cogantur. Sed cum ad finem tandem sit properandum, & limites epistolæ ponendi, ad Te Vir Summe Reverende & Amplissime redeo, & quæ mihi inter varios officii mei & muneris publici labores, horis aliquot succisvis obiter rem investiganti, de hoc abs Te mihi oblato amuleto Judaico *אמולת* *אברהם* nata sunt & observata, Tibi judicanda relinquo. Nolo autem certe ex iis gloriam aut laureolam captare, ut fidei liberata, qua explicaturum me hoc קמיע promiseram, reportasse laudem mihi sufficiat. Tu vero, Vir Dignissime, ut amicorum, ita meo quoque pro omnigena salute tua voto stipatus pancratice vale, & hoc, quicquid est literarum & antiquitatum Hebraicarum, consiliis Tuis promove atque commenda. Vale Dabam è Musæo Denckendorffiano die I. Augusti MDCCXXI.

ADDENDA.

Postquam tota hæc epistola typis jam expressa esset, ad manus demum meas pervenit Catalogus Bibliothecæ Uffenbachianæ MNS. cujus priores partes conlegit Clariss. & mihi amicissimus, Johannes Henricus MAJUS, LL. OO. Pr. P. Giessens. celeberrimus. Ex quibus, quæ huc spectant brevibus subjungam, quæque ad §. XXII. & §. XL. pertinent. Conf. Codicem MNS. Hebraicum IX. p. 7. sqq. in quo preces continentur, quas singulis diebus ante lectionem Psalmorum fuderunt Judæi, Kabbalisticæ; & vel maxime confer notas Clar. Editoris & judicia aliorum de שמוש תהילים seu Usu Psalmorum.

Pag. 104. in Codice LXXIX. varia specimina Kabbalæ practicæ exhibentur, ex quibus prophylacticum Moïsi eminet, quod contra omnia damna à Mose fuerit adhibitum.

Adde Codic. LXXXI. p. 106. sq. & quidem fol. ult. miscellanearum p. 108. aphorismum de Marito & Uxore & liberis; ut Parentes efficiant literas tetragammati יוה, filius literam ו Vav, filia ה He, adeoque omnes totum nomen הויה, ut inde appareat parentibus esse operam dandam, quo liberis beentur.

Adde Codicem LXXXVII. p. 118. in quo liber ספר הדרים *liber arcanorum de Angelorum nominibus & officiis* receptetur; Et Codic. LXXXIX.

Maximè Codic. CXI. R. Mardochai fil. R. Isaac. p. 321. sqq. multa Kabbalæ practica nefanda recensentur, in quibus omnibus voces שפטפיה אנרא aliaque adhibentur, ubi de voce אנרא subnectit auctor. Nomen אנרא est illud ipsum, quod restringendis flammis adhibere, panibusque in ignem conjiciendis inscribere contueverunt Verpi.

Codex CXIV. p. 327. R. Simsonis bar Elielet, sub titulo כרוך שאמר benedictus, qui dicit, rationem continet conficiendorum & scribendorum Phylacteriorum.

In Codice CXXI. ejusque sine insigne prorsus & peculiare, maximæ efficaciam amuletum, fortissimum contra omnia mala monumentum exhibetur p. 339. sq. in quo & scuta Davidica & voces nostræ, pluresque alia, nominaque angelorum & dæmonum obveniunt.

Pag. 371. sq. singulare Clar. Dn. Majus ex Codice CXXII. amuletum incendiarium seu לשריפה exhibet; quadratum verborum lineis scriptum. Cujus linea superior recta verba habet משבע אני ערוך שר של שן; linea sinistra collateralis verba refert: שתשקע את האש שנאמר; linea inferior recta superiori opposita verbis constat: ונתפלר משה אל ידור; linea denique collateralis dextra verba exhibet: ותשקע האש במשפט אל שרי. In medio spatio sic ponuntur verba:

יה יה
 אנרא
יה יה

Adde Cod. 138. pag. 401. Maxime autem p. 408. sq. Ex Codice CXXI. Charactericeo, qui Kabbalam Practicam continet auctore R. Mose bar Nachman, plura referuntur. Beneque hic notanda Dn. editoris verba: *Nunquam editum hoc opus est, in quo artes vetite & arcana, quarum fecundissima mater est hæc Kabbala species, magno proferuntur numero, una cum diversis mundi Systematibus, variisque amuletis. Nondum habuimus, inter tot Codices aliquem, qui omnia, quæ ad hanc artem spectant, tam plene exposuerit. Nihil hic omissum, quod delectet, instruat & in vita, si Kabbala patronis fidendum, profit. Figura calamo ducta, quarum non pauci hic reperiuntur, illustrant res obscuras, ac ingentes illas tenebras, quibus & Kabbala, & natio Judæorum tota, immersa sunt, dispellunt.* Id addendum, in omnibus his, quæ Cl. Majus repræsentavit amuletis, equidem voces שפטפיה יהוה אנרא שרי occur-
rere, reliqua vero nostræ Schedulæ verba in iis non reperiri. Multis vero oblectamento esset, & omnino mendacii rei fierent Judæi, si Clariss. Dn. Majus promissis staret, & quæ Excellentissimus Dn. Uffenbachius diversa possidet Judaica amuleta junctim ederet ut p. 416. spemfecit.

Hæc festinante calamo,

A Nr 335395

1.800,-